

เอกสารประกอบการประชุม การสัมมนาระดับชาติ เรื่องอุบัติเหตุจราจรครั้งที่ 9
พลังเครือข่ายเพื่อถนนปลอดภัย วันที่ 20-21 สิงหาคม 2552
ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพมหานคร

ชื่อหนังสือ พลังชุมชน ถนนปลอดภัย
กองบรรณาธิการ
สิรินาฏ ศิริสุนทร
จันทร์จิรา พงษ์ราย
กนกศักดิ์ ทวีเมืงหนู
ออกแบบจัดหน้า
นพดล จรัสจินดารัตน์

จัดพิมพ์โดย ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน
มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ(มสช.)

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2552

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.)

1168 ซ.พหลโยธิน 22 แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม. 10900

e-mail : thainhf@thainhf.org www.roadsafetythai.org

พลังชุมชน ถนนปลอดภัย บทนำ

รัฐบาลไทยได้ประกาศให้ภารกิจด้านการป้องกันและแก้ปัญหาคดีเหตุทางถนนเป็นวาระแห่งชาติ โดยมีแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนให้มีบทบาทในการป้องกันและดูแลปัญหาคดีเหตุทางถนนมากขึ้น และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปลูกจิตสำนึกเรื่องความปลอดภัย การป้องกันและแก้ปัญหาคดีเหตุ และวางแนวทางแก้ปัญหาคดีเหตุที่เหมาะสมกับชุมชน

จากการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน(ศวปถ.) และคณะทำงานสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคดีเหตุทางถนนในจังหวัดน่านรอง (สอจร.) โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุในระดับพื้นที่ พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้เข้ามา มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการเพื่อลดปัญหาคดีเหตุในท้องถิ่นจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

ด้านสภาวิศวกร ในฐานะองค์กรวิชาชีพวิศวกรรมที่สำคัญของประเทศได้ผลักดันให้มีการดำเนินงานต่างๆ ออกมาเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าวแก่รัฐบาล โดยจัดทำโครงการ "ชุมชนร่วมมือ สร้างความปลอดภัยทางถนน" ขึ้น และดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก และในปี 2551 เป็นการจัดการประกวดผลงานในเรื่องการแก้ปัญหาคดีความปลอดภัยทาง

ถนน ที่ชุมชน/ท้องถิ่นได้ดำเนินการและสัมฤทธิ์ผลแล้ว เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงความปลอดภัย และส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทร่วมกันในการคิดค้นหาทาง แก้ปัญหาในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความปลอดภัย ที่เกี่ยวกับวิศวกรรมจราจร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน

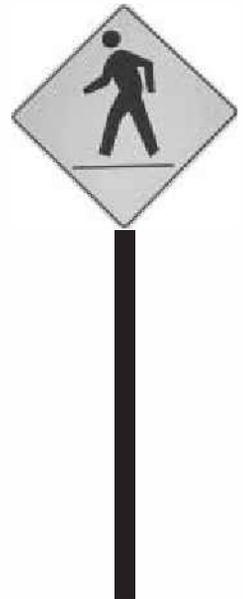
ประสบการณ์ของ อปท. และชุมชนเหล่านี้ จึงมีความสำคัญและน่าจะเป็นที่กไว้เพื่อเป็นบทเรียนสำหรับการดำเนินงาน การจัดการ การพัฒนาแผนงาน มาตรการ และกลไกด้านความปลอดภัยต่างๆ บทบาทของ อปท.ต่อความสำเร็จในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวดอุบัติเหตุจราจร และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น-ชุมชนในการดำเนินงาน

ดังนั้น ประสบการณ์ที่ทั้ง 10 ชุมชนถ่ายทอดออกมาเป็นบทเรียนเรื่องเล่าที่แม้จะไม่มีสูตรสำเร็จ แต่คาดว่าจะทำจุดประกายให้เกิดความหวังใหม่ ให้ชุมชนอื่นๆ ได้นำไปปรับใช้ได้ไม่มากนัก

สารบัญ

บทนำ	
บทที่ 1	10
วัยโจ๊กลับใจ "สกลนคร"	
คำสารภาพเด็กแว้น อ.เจริญศิลป์	
บทที่ 2	20
เมื่อใจอาสา สร้างชุมชนปลอดภัย	
ชุมชนน้ำค้วน พิษณุโลก	
บทที่ 3	28
นวัตกรรมเหลือใช้สร้างชุมชนปลอดภัย	
ชุมชนห้วยน้ำใส จ.ขอนแก่น	
บทที่ 4	36
จรรยาอาสากลาง ไฟใต้	
สะบ้าย้อย จ.สงขลา	
บทที่ 5	42
จรรยาสอนน้อง ทำถนน จ.สุโขทัย	
ฝักวินัย ชุมชนปลอดภัย	
บทที่ 6	50
5ช.วิเคราะห์จุดเสี่ยง ลดอุบัติเหตุ	
เทศบาลอุครธานี	
บทที่ 7	60
ชุมชนปลอดภัย กลางเมืองใหญ่	
ชุมชนสุเหร่าซอย 7 กรุงเทพฯ	

บทที่ 8	72
ย้อนสำรวจเส้นทางเสียด	
ชุมชนปลอดภัย บ้านกรูด จ.ประจวบ	
บทที่ 9	80
ชุมชนสัญญาใจใช้ถนนปลอดภัย	
เทศบาล ค.บ้านป็น อ.ลอง จ.แพร่	
บทที่ 10	90
ชุมชนพึ่งตัวเอง ปทุมวิไลเจ	
เมื่อความสะอาดคือหัวใจ	

บทที่ 1

วัยใจกล้าใจ “สกลนคร”

คำสารภาพเด็กแว้น อ.เจริญศิลป์

"ไม่กลัวตายครับ ผมว่ามันเท่ทีน่ะ ยิ่งถ้าตำรวจจับรถตามจับเมื่อไหร่ ก็ยิ่งสนุก"

"ผมถูกจับมาแล้วประมาณ 5-6 ครั้ง เกรจนแถวบ้านเขาแข่งให้ตาย"

"พ่อแม่ผมร้องให้เลยตอนที่ผมใส่ชุดเครื่องแบบที่ใส่จากค่ายทหาร มันเท่ทีคนละแบบกับตอนที่ถูกเรียกว่าเป็นเด็กแว้นนะ"

คำสารภาพของ 3 หนุ่มวัยรุ่นเมืองสกลนคร เกิดขึ้นหลังมีข่าวแก๊งเด็กแว้นนับ 100 ชีวิต แถวปากแม่ น้าบางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา ถูกตำรวจจับเมื่อสัปดาห์ก่อน

กว่า 2 ปีแล้วที่เด็กกลุ่มนี้คือมณูญอินทวงษ์ "อู๋" โจ้ แสงนิล "โจ" และธีรยุทธ วงมิ่ง "บอย" วัยรุ่นที่เคยลุ่มหลงกับการซิ่งรถ ขาใจประจำเมืองเจริญศิลป์ สามารถกลับตัวกลับใจเลิกจลาจลจากการเป็นเด็กแว้นและหันหน้าเข้าช่วยเหลือชุมชนภายใต้โครงการเยาวชนอาสาป้องกันภัยประจำหมู่บ้านเหล่า

ทุกๆ วันหลังเลิกเรียน ใครที่ผ่านไปบนถนนหลวงสายสว่างแดนดิน-นาบัว บริเวณจุดตรวจป้อมยามสถานีตำรวจภูธรเจริญศิลป์และจุดตรวจสายตรวจตำบลบ้านเหล่าจะพบเห็นวัยรุ่นชายหญิง 5-6 คน บ้างก็ใส่ชุดเอี๊ยบสีเทียวซีม้าคล้ายกับชุด ร.ค. บ้างก็ใส่ชุดนักเรียน แค่อ้อมกอดด้วยเสื้อสะท้อนแสงสีส้ม ใส่หมวกสีแสดสด ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจบนท้องถนนอย่างขะมักขมื่น

▶ **คดีนิสัยเกรงของเด็กแว้น**

แทบไม่น่าเชื่อว่า หากเป็นช่วงสองปีก่อนวัยรุ่นกลุ่มนี้เคยขึ้นชื่อว่าเป็น "เด็กแว้น" และเป็นไม้เบื่อไม้เมากับพี่ตำรวจที่ป้อมยามแห่งนี้เสียด้วยซ้ำ แต่จากภาพที่ปรากฏตรงหน้าคือ วัยรุ่น 3 คนที่มีความอ่อนน้อมถ่อมคน พุคจาติ และตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่

"ช่วงนั้นผมเกรสซุๆขนาดเรียนอยู่ม.3 นะหนังสือก็ไม่เคยเรียนเขียนลงก็ตั้งวงกินเหล้ากับวัยรุ่นแถวบ้าน เวลาแถวบ้านมีงานก็ไปเมาซ่าหน้าเวที หาเรื่องชกต่อยกับบอริไล่พันกัน หรือบางครั้งพอเมาได้ที่ ก็ไปออกซิ่งรถกันสัก 10-20 คัน ทำแบบนี้เพราะคิดว่าจะเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่มเท่านั้น อีกอย่างแค่รู้สึกสนุกไปวันๆ ผมทำตัวแย่มากเกือบปีกว่าๆ จนคาบกับยายระอาใจมาก แม่แค่คนในหมู่บ้าน เห็นผมแล้วยังคำไล่หลังแข่งให้ตายเลย" บอย พี่ใหญ่วัย 19 ปี ย้อนภาพอดีตให้ฟัง

ไม่ว่าอะไรกับ โจ้ หม่อมตาคม ขอแถมประสบการณ์อย่างอายๆ ว่า เคยทิ้งเสพยาคิดเหล้า แข่งชิงฝาด่านตำรวจที่นั่นก็เคยมาแล้ว เร็วเกิน 140 จมมอเคอร์โธด์แทบจะเหาะได้แต่ก็ยังคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาเพราะทำแล้วเท่ สาวๆ กรี๊ดกร๊าดชอบใจ เฉพาะปี 2551 โจ้ โคนจับ 5 ครั้ง แต่ทุกครั้งก็มีพ่อแม่มาประกันตัว ก็เลยไม่เดือดร้อน แต่กลับยังทำให้เขาอีกเหิมมากขึ้น จนกระทั่งโดนพักการเรียนไปเทอมหนึ่ง

"ของผมพี่ตำรวจที่นี่ เห็นแล้วเขาอยากกระโดดทะเลเลยนะ เพราะวีรกรรมของพวกเขาที่ก่อเอาไว้เยอะมาก แต่ตอนนี้ผมเรียกพวกพี่ว่าเป็นพ่อ เป็นครูของผมเลย

นะ อนาคตผมยังคิดว่าจะเป็นตำรวจซะเลย เพราะมาคลุกคลีทำงานแล้วรู้สึกผูกพัน และรักในอาชีพนี้" อ้อย เสริมเพื่อนอีก 2 คน

ฟังแล้วคงเกิดคำถามว่า เพราะเหตุใดสามหนุ่มที่เคยคือสุคฤ จึงยอมสละสิทธิ์ เปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างง่ายดายเช่นนี้ พวกเขาบอกตรงกันว่า จุดหักเหครั้งสำคัญที่ทำให้เขาสามารถ "พลิกชีวิต" กลับมาเป็นวัยรุ่นนักร้องของสังคมได้นั้น มาจากการถูกตำรวจส่งตัวไปเข้าค่ายฝึกถึง 5 วันเต็ม

ค่ายที่เขาบอกคือ "โครงการพัฒนาวัยรุ่นป้องกันภัยชุมชน" ที่มี พ.ต.อ. อานนท์ นามประเสริฐ ผกก.สภ.อ. เขาสวนกวาง จ.ขอนแก่น เป็นผู้ริเริ่มไว้ เมื่อครั้งที่ยังเป็น ผกก.สภ.อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร

เนื่องจากทำให้พวกเขาได้เจอประสบการณ์ที่โหด จากการฝึกแบบเข้มข้นของทหาร บวกกับความสะเทือนใจจากการได้ไปดูแลเพื่อนๆ เด็กแว่นที่ต้องถูกตัดขาเพราะอุบัติเหตุ และการใช้ชีวิตในเรือนจำที่ขาดอิสรภาพจากประสบการณ์ของพวกเขาที่ว่า ทำให้เขาเริ่มคิด ถึงความผิดพลาดในช่วงหนึ่งของชีวิต

"วันแรกเราทั้ง 40 คนเจอคัดผมจนโกรันยอมรับว่าโกรธมากนะแต่ต้องทนอยู่เพราะครูฝึกทหารดูน่าเกรงขามมาก แต่ละวันที่ต้องทำกิจกรรมฝึกแบบทหารใหม่เหนื่อยและกดดันมาก ต้องตื่นตั้งแต่ตี 5 ฝึกระเบียบวินัย ฝึกจิตใจ ฝึกความสามัคคี ฝึกกระโดด หอวันละ 4 รอบ และมีการสอดแทรกถึงเรื่องพิษภัยของยา เสพติด อุบัติเหตุ และฝึกช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ซึ่งเขาพาเราไปที่โรงพยาบาลไปดูคนที่บาดเจ็บจากรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งจนขาด บางคนสมองบวมไม่รู้สีกตัว ผมสงสารพ่อแม่เขามากที่สุดที่ต้องมาเค็ดคร้อน เพราะพวกเด็กแว่นอย่างพวกผม" โจ เป็นตัวแทนเล่าถึงประสบการณ์ตรง

บอย เสริมว่า "ที่ไม่อยากเข้าไปสัมผัสมาก คือการใช้ชีวิตในเรือนจำ ผมยังจำ

ภาพคนถูกล่ามโซ่ตรวนที่ขาติดคาอยู่เลย แต่อาหารที่พวกเราได้ทดลองกินคือข้าวป่น ปลายผักต้ม สภาพคนที่ถูกโซ่ตรวน ทำให้ผมกับเพื่อนๆ กลัวมาก ไม่อยากมีจุดจบ แบบนั้น เรียกว่าเห็นแสงสว่าง และทำใจกับตัวเองเลยว่าต่อไปเราจะซดใช้คืนให้กับสังคม"

ส่วน อู๋ย เขาเลือกที่จะถ่ายทอดถึงความประทับใจ "ผมยังจำวันที่เดินออกจากค่ายฝึกมาเลย ครูเขาให้ใส่ชุดนี้ กลับบ้านได้เลย มันเท่หั่นละแบบกับคอนอยู่บนมอเตอร์ไซค์ซึ่งนะ พ่อแม่ผมก็ใจร้องให้ ตอนที่ผมออกมาแล้วไปกอดท่าน บอกว่าผมจะเลิกทำตัวไม่ดี และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาผมก็พิสูจน์ด้วยการกลับมาเรียนหนังสือใหม่ ตอนนี้เรียนอยู่วิทยาลัยการอาชีพปี 2 แล้วครับผลการเรียน 3.1 ครับจากเดิมที่ติด มผ.มาตลอด"

▶ ชุมชนปลอดกัญคือเป้าหมาย

การซดใช้คืนให้สังคมของวัยรุ่นกลุ่มนี้ คือการเป็นเยาวชนอาสาสมัคร เพื่อช่วยงานตำรวจในหลายภารกิจ ทั้งเรื่องของการช่วยดำเนินการจราจรบริเวณสายตรวจตำบลบ้านเหล่าและหน้าโรงเรียนอนุบาล ในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 8 โมง และตอนเย็นตั้งแต่เวลา 16.00-24.00 น. และคอยช่วยดูตามเวทีงานบวช งานประจำปี งานบุญของหมู่บ้าน และการเตือนรุ่นน้องเด็กแว้น และวัยรุ่นที่มีวุ่นแถมหนองทุ่งมน ซึ่งพบว่าสามารถแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ในระดับหนึ่ง โดยมีอัตราการลดลงของทุกๆ คดี ทั้งการทะเลาะวิวาทลดเหลือราว 20% จากเดิมมีสูงถึง 50%

บทเรียนความสำเร็จในครั้งนี้ พ.ต.อ.อานนท์ สารภาพว่า เพราะหลักการในการทำงานที่เขายึดถือคือเอาชุมชนเป็นที่ตั้งตำรวจทำหน้าที่ดูแลได้ไม่ทั้งหมด ถ้าชาวบ้านไม่ร่วมมือ

เขารู้สึกดีใจที่สามารถทำให้วัยรุ่นกลุ่มหนึ่งสามารถกลับตัวกลับใจได้ ซึ่งโครงการนี้เกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่ายทั้งนายอำเภอ ผู้นำชุมชนครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง เนื่องจากในช่วงที่อยู่ สภ.อ. เจริญศิลป์ พบว่าทั้งปัญหาอุบัติเหตุ และการทะเลาะวิวาทตามเวทีการแสดงของหมอลำซึ่ง หรือแม้แต่คดียาเสพติด ส่วนใหญ่ตัวการของปัญหาก็คือวัยรุ่น ซึ่งสามารถก่อเหตุตั้งแต่แข่งรถ ถึงตัวเองไม่เจ็บก็ทำให้คนอื่นเจ็บตายได้ แค่เฉพาะปี 50 คดีอุบัติเหตุที่ก่อให้เกิดความสูญเสียในเขตท้องที่สกลนคร มีมากถึง 11,830 คดี มากกว่าคดีอาชญากรรมในพื้นที่ถึง 5 เท่า แนวโน้มในทางลบ ทำให้ต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ ทำงานเชิงรุกและอาศัยการสร้างเครือข่าย

เป้าหมายของโครงการคือ ต้องการลดปัญหาวัยรุ่นในชุมชน จึงเลือกที่จะนำ เยาว์รุ่นที่มีประวัติทางคดี กลุ่มวัยรุ่นที่ทางผู้ใหญ่บ้านคัดเลือกมา เพราะก่อความ เเคือคร่อนในชุมชน เด็กแว้น นักซิ่งที่ได้จากการดักจับ พวกเขาชอบดื่มสุรา และแก๊งไอ ทิม ประมาณ 40 คน เข้าฝึกแบบเข้มขันในค่ายทหาร 5 วันเต็ม โดยตั้งกระบวนการ ฝึกเอาเองแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยมีครูฝึกทหาร เช่น ทำร้ายขาโจ้ โดยการตัดผม ให้หล่อเท่าเทียมกัน ละลายพฤติกรรม สาบานคน กดคัน หาคูปสรรคระหว่าง ทาง อดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความลำบาก รู้รักสามัคคี โดยภาพรวมนอกจากเด็กจะได้ฝึกวินัย ฝึกความเข้มแข็งแล้ว ยังมีการสอดแทรกเนื้อหาพิษภัยยา เสพติด ความสูญเสียจากอุบัติเหตุจรรยา

"ผลออกมาปรากฏว่าเด็กที่ฝึกไปแล้วมีหลายคนที่ได้ดิบได้ดีบางคนกลับเนื้อกลับ ตัว ทิ้งรถจากนักซิ่ง มาช่วยพ่อแม่ทำงาน บางคนกำลังบินไปทำงานที่ต่างประเทศ บางรายกลับมาตั้งใจเรียนหนังสือ และหลายคนมาทำงานเป็นอาสาสมัครช่วยตำรวจ คอยเป็นหูเป็นตาและแจ้งเบาะแสเรื่องวัยรุ่นในพื้นที่ให้ตำรวจ เพราะพวกเขา รู้ข้อมูล และเข้าถึงได้ดีกว่าตำรวจ ซึ่งขณะนี้เรากำลังขยายผลไปในกลุ่มเยาวชนเสี่ยงในโรงเรียน อีกหลายแห่ง" พ.ต.อ.อานนท์ บอกถึงความสำเร็จ

กระนั้นก็ตาม ไม่เพียงแต่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ถูกฝึกอย่างหนัก จนสามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมมาเป็นเยาวชนนัคดีเท่านั้น แต่สำหรับ อ.เจริญศิลป์ แห่งนี้ พ.ต.อ.อานนท์ ยัง ได้ริเริ่มโครงการอาสาสมัครตำรวจบ้านขึ้น โดยการนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาบ้านของตนเอง ทำงานร่วมกับตำรวจ ซึ่งถือเป็นการปรับยุทธวิธี จากการปราบปรามมาใช้หลักมวลชน ให้คนในชุมชนช่วยเป็นหูเป็นตาแทน

"ถ้าฟังตำรวจคงไม่มีมากพอที่จะไปคอยวิ่งจับผู้ร้ายได้ทัน เลยเอาจุดอ่อนตรงนี้มา พลิกใหม่ให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยงานกับตำรวจ เหมือนเป็นตัวแทนของเราเลย เพราะ เขาอยู่ในพื้นที่สามารถรู้จักคนในชุมชนได้ดีกว่าเรา แต่ไม่ได้หมายความว่าตำรวจจะไม่ ทำงานนะ ตำรวจก็ทำงานด้วยกัน"

"ความปลอดภัยจะเกิดขึ้นได้ก็คั้งให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะปัญหาเกิดในชุมชน คนในชุมชนรู้ปัญหาดี และเขาเองที่จะต้องเป็นคนแก้ปัญหานี้" นี่คั้งหลักการที่เน้น ตลอดมา

▶ อาสาสมัครหมู่บ้านหญิงแกร่ง

"คอนันั้นเริ่มวางรากที่ อ.เจริญศิลป์ ก่อนรุ่นแรกเอามาแล้ว 100 คน แต่ปรากฏว่า

มีคนให้ความสนใจเยอะมาก เามาฝึกหลักสูตรจราจร ระเบียบกฎหมาย ฝึกการป้องกันตัว ฝึกการเจรจาต่อรอง เป็นต้น ปรากฏเสียงตอบรับดีมาก มีการทำโพลสำรวจความเห็นความพึงใจจากผู้นำชุมชน พบว่า พอใจตำรวจอาสา 85% และพอใจตำรวจ 72.5% เป็นต้น ซึ่งถือเป็นผลงานที่น่าพอใจมาก และครั้งนี้เมื่อผมย้ายมาอยู่ที่ อ.เขา

สวนกวาง จ.ขอนแก่น ก็เลยนำเรื่องนี้มาขยายผลต่อ โดยเพิ่งเริ่มต้นได้ไม่กี่ชุมชน แต่เสียงตอบรับก็ค่อนข้างดี" เจ้าตัวยิ้ม

ย้อนกลับไปที่บ้านตำรวจสภ.อ.เจริญศิลป์ วันนี้ นางเสีร พ่อกุณตรง อาสาสมัครป้องกันภัยประจำหมู่บ้าน หรือ รปม. รุ่นบุกเบิก แต่งตัวเต็มยศ แม้จะอยู่ในวัยเฉียดเกษียณ แต่ท่าทางที่คล่องแคล่ว ทะมัดทะแมง และอารมณ์ดี ทำให้ยายเสียงกลายเป็นขวัญใจของป้อมตำรวจแห่งนี้

แกบอกว่า "เป็นคนบ้านทุ่งมน อาชีพทำนา แต่ชอบงานตำรวจมาก และเคยไฝ่ฝันว่าจะเป็นตำรวจมาตั้งแต่เด็ก เลยสมัครเข้าอบรม ที่แรกเขาก็ไม่ยอมรับ เพราะเราอายุก็เยอะแล้ว ตัวก็เล็ก เขากลับจะเป็นลม แต่เมื่อเราพิสูจน์ว่าทำได้ไม่แพ้ผู้ชายผ่านหลักสูตร ทุกวันนี้ก็เลยได้เข้ามาทำงานครั้งนี้ โดยเขาจะให้ย้ายไปคอยดูแลความปลอดภัยแนวหน้า เวลาทีมงานเทศกาลงานบุญ โดยเฉพาะแถวหน้าเวทีที่วัยรุ่นชอบไปเต้นแล้วมักจะมีเรื่องกัน พวกผู้หญิงจะเข้าถึงและเคลียร์สถานการณ์ได้ดีกว่าผู้ชาย เนื่องจากมีความละเอียดอ่อนละมุนละม่อมมากกว่า อีกอย่างเขาจะเกรงใจเพราะเห็นว่าเป็นผู้หญิงด้วย" ว่าพลางก็เรียกวัยรุ่นชายและหญิง ที่ซ่อนรอยมอเดิร์นไว้ โดยไม่สวมหมวกกันน็อกให้จอกข้างทาง

"สวัสดิ์จะ ป้าขอคุบับซี่หน้อยสิ แล้วจะไปไหนกันละ ?"

"ถ้าเป็นคราวหน้าจะโดนปรับแล้วนะ ครั้งนี้เราเตือนก่อน แถวนี่รดสิบล้อมันเยอะอันตราย" ยายเสียง ปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มที่ ดูแลหมู่บ้านช่วยงานเจ้าหน้าที่

พ.ต.ท.สุคนธ์ พัฒน์มะณี รองผกก.สืบสวนสอบสวน สภ.อ.เจริญศิลป์ ผู้รับสานต่อกิจกรรมตำรวจอาสา เสริมว่าการที่มีเยาวชน และชาวบ้านที่ผ่านการอบรมเข้ามาช่วยงานทำให้เบาแรงตำรวจไปได้มาก ซึ่งได้พยายามชักชวนให้หมู่บ้านต่างๆ

ส่งตัวแทนมาทำกิจกรรมกับตำรวจหมู่บ้านละ 2-4 คน เพราะอย่างน้อยเป็นการช่วยขยายเครือข่ายไปในระดับชุมชน

"อาสาสมัคร กลุ่มนี้ ทำให้ตำรวจเบาแรงไปเยอะ แม้ว่าตอนนี้จะเป็นช่วงฤดูกาลทำนา จนคุณอาสาสมัครทำงานจะบางตา มาทำงานกันไม่มาก เหลือแค่ผลัดละ 2-3 คน จากปกติในช่วงกลางวันจะมีอาสาสมัคร 5 คนเป็นอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (รปม.) ชาย 2 หญิง 2 เยาวชน 1 เปลี่ยนกันมาช่วยงานที่นี่ เพราะเราแบ่งกะออกเป็น 2 ช่วงคือ ตอน 8 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็น และผลัดกลางคืนตั้งแต่ 4 โมงเย็นถึงเที่ยงคืน รปม.ชาย 3 เยาวชนชาย 2 ผลัดกลางคืนนี้จะไม่ค่อยเน้นผู้หญิงมาก เพราะกลัวเขามีปัญหาครอบครัว ให้เขากลับไปต้องทำกับข้าวดูแลลูกเต้ากัน"

"แต่ถ้าเป็นช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์แบบนี้จะเต็มทีมีเท่าไรก็ให้ชนมากันหมด ซึ่งภารกิจที่พวกเขาทำกันนี้เป็นงานอาสานะ ไม่ได้จ่ายเงิน และไม่ได้บังคับ ถ้าวันไหนใครไม่สะดวก คิดภารกิจ เขาก็จะโทรมาบอกกับหัวหน้าชุดเขาเอง"

"สมัยก่อนที่นี้ค่อนข้างมีปัญหายาเสพติด ปัญหายาจรจร เพราะว่ามีคนเมาแล้วขับ แต่เมื่อมีการตั้งจุดตรวจและเอาอาสาสมัครกลุ่มนี้เข้ามาช่วยงาน จนได้เป็นจุดตรวจที่เด่นในการปฏิบัติกรป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน เมื่อปีที่ผ่านมา เพราะพวกเมาสุราขับรถก็ลดลง เพราะเราไปตรวจความสวนสาธารณะ ตามแยกชุมชน ส่วนพวกผู้หญิงอาสา จะมีส่วนช่วยมากในเรื่องการตรวจค้นพวกผู้หญิงด้วยกันเอง เช่น เวลาไปงานตามหมู่บ้านต่างๆ อาสาผู้หญิง จะช่วยตรวจยาเสพติด ตรวจอาวุธ

เพราะสมมุติถ้าเด็กผู้ชายเตรียมไปก่อเรื่องทะเลาะวิวาทก็มักจะฝากอาวุธไปกับผู้หญิง ตำรวจตัวจริงไปก็ทำไม่ได้เดี๋ยวนี้ให้เป็นงานของรปม.ผู้หญิง"

ส่วนพวกเด็กแว้น เมื่อลองชิมกลางแล้วปรากฏว่าได้ผลเกินคาด ตอนนี้ก็กลายเป็นว่า ผู้ปกครองเองก็อยากให้มีอาบรม และมาช่วยงานอาสาгинมากขึ้น เพราะนอกจากจะช่วยลดปัญหาโดยตรงนี้แล้วยังพบว่า พวกเกรและเคยก่อเหตุในแต่ละหมู่บ้านที่เคยเขม่นกันอยู่ เมื่อนำมาเข้ากระบวนการฝึกจากค่ายทหารก็กลายเป็นเพื่อนกัน หรือถ้าจะทะเลาะกัน ก็เคลียร์ปัญหากันได้ เช่น อย่างน้อยก็ให้เยาวชนเราไปคุมงาน และเด็กที่มาช่วยงานเขาก็รู้กันว่ากลุ่มพวกนี้มาจากบ้านไหนๆ ทำให้ปัญหาทะเลาะวิวาทลดลงจาก 90% เหลือแค่ 50% และมีผลกับพวกเมาแล้วขับก็ลดลงไป 20-30% ด้วย แต่ที่ยังมีปัญหายอยู่ คือกลุ่มที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการ ซึ่งกำลังใช้บทเรียนตรงนี้ไปปรับใช้ ด้วยการให้เยาวชนที่ผ่านการฝึก ทำหน้าที่สานต่อถึงเยาวชนที่อยู่นอกกลุ่มนอกรทางต่อไป

แผนงานในอนาคต รองผกก.สืบสวนสอบสวน บอกว่า กำลังริเริ่มโครงการสำรวจพบประชาชน เป็นการลงไปหาปัญหา ให้ชาวบ้านเขาสื่อผ่านกำนัน ผู้ใหญ่

บ้าน และผ่านคณะกรรมการ เราจะได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาได้ตรงจุด เนื่องจากเห็นว่าบางครั้งชาวบ้านเมื่อมีปัญหาที่ไม่อยากจะมาโรงพัก หรืออยากคุยกับ ตำรวจโดยตรง แต่หากสามารถคุยผ่านคณะกรรมการ หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ก็น่า จะเป็นอีกช่องทางในการรับฟังปัญหา

บทเรียนของสกลนครกำลังถูกถ่ายทอดไปยังการแก้ปัญหาเชิงรุกของ พ.ต.อ.อานนท์ กำลังนำมาใช้เป็นโมเดลในเขตพื้นที่ อ.เขาสวนกวาง จ.ขอนแก่น ซึ่ง เริ่มเห็นเค้กลางของพื้นที่นี้ร่องในเขตชุมชนมีครภาพและบริเวณสายตรวจชุมชน เขาสวนกวาง ซึ่งขณะนี้ได้ผลิิตำรวจบ้านชุดแรกออกมาเรียบร้อยแล้ว

บทที่ 2

เมื่อใจอาสา สร้างชุมชนปลอดภัย ชุมชนน้ำค้วน พิษณุโลก

เป็นที่รู้กันทั่วว่า สามแยกศาลาแดง ชุมชนน้ำค้วน 1 เทศบาลตำบลวังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง เนื่องจากกำแพงที่หนาที่ปิดกั้นภูมิทัศน์ของรถที่วิ่งเข้าออกชุมชน

"บางวัน กำลังหลับสบาย เสียงชนดั่งโครมต้องตื่นขึ้นมาดู" **ค.ศ.สมาน ทีฆาวงศ์ และ พรรณีภา ทีฆาวงศ์** สองสามี ภรรยา ในฐานะบ้านอยู่ติดกับสามแยกศาลาแดง ต้องกลายเป็นอาสาจำเป็นช่วยส่งคนเจ็บไปโรงพยาบาล

"ตอนนั้นยังไม่ทันได้คิดหรือว่าจะเริ่มโครงการลดอุบัติเหตุได้อย่างไร แต่ก็เริ่มเห็นกันแล้วว่า จีนปล่อยไปแบบนี้ไม่ต้องหลับนอนกันพอดี" **ป้าฝ่าย ผิวอ่อน** ประธานชุมชนน้ำค้วน เล่าเสริมในฐานะเพื่อนบ้านใกล้กัน และติดถนน เช่นเดียวกับ ค.ศ. สมาน บ้านป้าฝ่ายห่างออกไปไม่มาก ติดถนนทางหลวงเส้นวังทอง พิษณุโลก ทำให้แก่รับรู้ถึงปัญหาไม่เพียงการวิ่งเข้าออกของรถยนต์ ในชุมชนเท่านั้น หากรวมไปถึงรถยนต์ที่สัญจรไปมาด้วย

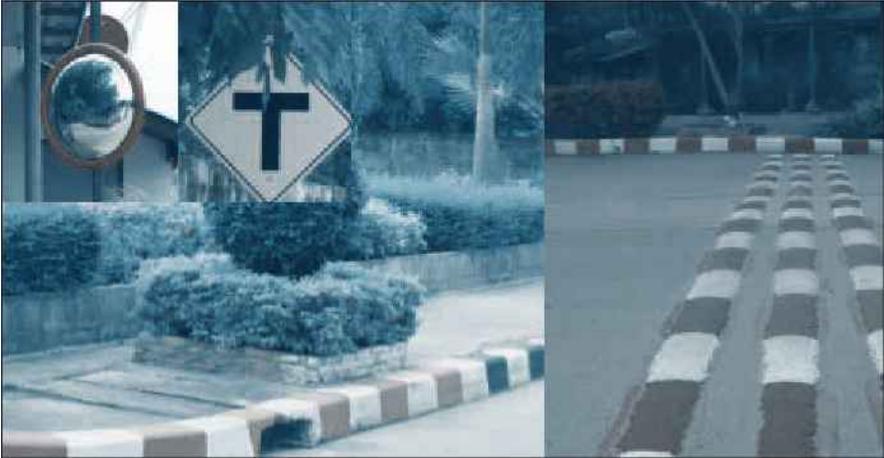
บางครั้ง ก็มีพวกๆ เค็ดแว้น มาแข่งรถให้พวกเคียร์เวียนหัวบ้าง ซึ่งแม้จะเริ่มรับรู้ว่าจะต้องหาทางออก แต่แนวคิดในเรื่อง ถนนปลอดภัย ชุมชนปลอดภัยของชาวบ้านนี้ ยังไม่เกิดขึ้นชัดเจนนัก กระทั่งนักศึกษาระดับปริญญาโทได้เข้ามาฝึกงาน ซึ่งหนึ่งในนักศึกษาเป็นนายกเทศมนตรี อรรถพร ชัยประเสริฐ คนปัจจุบันรวมอยู่ด้วย

ค.ศ.สมาน บอกว่า ตอนแรกชาวชุมชนไม่ค่อยอยากจะรับ นักศึกษาฝึกงานกลุ่มนี้มากนัก เนื่องจากเกรงว่าจะไม่มีเวลาฝึกฝนให้ และหากไม่มีเวลามากพอจะทำให้เด็กกลุ่มนี้เรียนรู้อะไรจากชุมชนได้ไม่มากแต่การเข้ามาของนักศึกษากลุ่มนี้ได้เข้ามาช่วยจุดประกาย เอาความคิดที่อยากแก้ไขปัญหของชาวบ้านให้เดินไปข้างหน้าได้

"นักศึกษาเข้ามาช่วยปรับภูมิทัศน์ ริมถนน สวยงาม ปลูกต้นไม้" ค.ศ.สมาน บอกว่าชาวบ้านเริ่มเห็นว่าชุมชนสวยงามขึ้น หลังจากที่นักศึกษาในกลุ่มนี้เริ่มเข้ามาช่วย เมื่อประมาณ ปี 2544 ช่วงแรกของการเริ่มต้น นักศึกษากลุ่มนี้จะจัดการทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่จัดระเบียบ ปลูกดอกไม้ ปรับปรุงถนนที่เคยเป็นลูกรังให้สวยงามสองข้างทางก็เต็มไปด้วยดอกไม้

▶ เริ่มต้นจากสวนดอกไม้

หลังจากนักศึกษากลุ่มนี้เรียนจบ กลับไปชาวบ้านเริ่มคุยกัน ซึ่งตอนนั้นได้มีการ

ตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นแล้วมี ค.ศ.สมาน เป็นประธานคนแรก "เราคุยกันว่าจะ
เอาอย่างไรต่อ เพราะว่ามันศึกษาเขาเข้ามาทำอะไรไว้ดีมาก"

"ต้นไม้ดอกไม้ถ้าเราไม่ดูแล ก็จะไม่สวยงาม เสียหาย" พรรณิกา บอกและเล่า
ว่าตอนนั้นกรรมการชุมชนเริ่มคิดกันแล้วว่า นักศึกษาเป็นใครมาจากไหนไม่ใช่คนใน
ชุมชนทั้งหมดมาทำให้บ้านเราสวยงาม พวกเราคนในหมู่บ้านไม่ช่วยกันทำไม่รดน้ำ
พรวนดิน ใส่ปุ๋ยต้นไม้ก็ไม่เจริญงอกงาม

"ตอนนั้น จิตสำนึกของกรรมการชุมชนเริ่มมาแล้ว" พรรณิกา เล่าคิดหัวเราะว่า
ต้องใช้ความงามของดอกไม้ต้นไม้กระถุน กระทั่งพอนักศึกษาชุดแรกไป ชาวบ้าน
ก็ยังช่วยกันรดน้ำต้นไม้ เก็บขยะในชุมชนสะอาดสวยงาม

"ตอนนั้นใครๆ ก็ว่าบ้าหรือเปล่า สู้ห่ม ห้าห่ม ยังช่วยกันรดน้ำต้นไม้" พรรณิกา
บอกว่าความรู้สึกรักชุมชนมันเริ่มจากตรงนั้น เริ่มขึ้นพร้อมกับต้นไม้ที่งอกงามเติบโต
ขึ้น หลังจากนั้นไม่นาน ก็เริ่มมีนักศึกษาชุดใหม่เข้ามา

"ตอนนั้นชาวบ้านต้อนรับด้วยดี นักศึกษาคณะพัฒนาชุมชนมาฝึกงานทุกปี" ชุดที่
สองมาร่วมกันต่อยอดงานของนักศึกษาชุดแรก จัดระเบียบมากขึ้นสภาพถนนของเรา
ดีขึ้นเราเริ่มมีคอนกรีต มีการทาสีขอบถนน

งานของชุมชนก็เริ่มเป็นระบบมากกว่าครั้งแรก คณะกรรมการชุมชนจัดเสียด
ตามสาย ประชาคมชาวบ้าน เพื่อให้มาช่วยกันคิดว่า ชุมชนของเราจะพัฒนาอะไรได้
บ้าง

"มาคุยกันว่าจะทำอะไรกันบ้างก็มาช่วยกันปรับแต่งถนนให้สวยงามขึ้นชาวบ้าน

เห็นด้วย แต่เรามีเงื่อนไขว่า ถ้าเห็นด้วยต้องมาช่วยกันนะไม่ใช่ให้นักศึกษา ทำฝ่ายเดียว" คต.สมานบอกว่า

คอนั้นชาวบ้านก็ร่วมกันระดมเลยใครมีเงินช่วยกันบริจาค ใครมีสี ใครมีไม้ อุปกรณ์ทำถนน มาช่วยกันลงขัน "จัดหมู่บ้านของเราให้สวยงามก่อนเรื่องอื่นค่อยว่ากัน" พรรณิกา และป้าฝ่ายช่วยกันเล่าเสริมอย่างสนุกสนานว่า เอาความงาม ความ เป็นระเบียบมาเป็นตัวล่อให้ชุมชนออกมาช่วยกัน

"ช่วงหัวมุมถนน บริเวณสามแยกศาลาแดง เป็นที่โล่งกว้าง เราก็ปรับปรุงเป็น สนามกีฬาเด็ก เวลาว่างประเพณีก็ใช้ตรงนั้นแข่งขัน"

คต.สมานบอกว่า พื้นที่ตรงนั้นเป็นของเอกชนขอเช่าใช้ได้ประมาณ 3-4 ปี เจ้าของเขาก็ต้องการจะใช้พื้นที่ ขอฟื้นที่คืน แต่ปัญหาหลังจากนั้นคือ พอเจ้าของพื้นที่ขอคืนก็เริ่มสร้างกำแพง บริเวณสามแยกที่เคยเปิดโล่งมองเห็นถนนทุกมุมเริ่ม มีปัญหาอุบัติเหตุเกิดขึ้น เนื่องจากกำแพงหนาที่บังสี่ด้านทำให้ผู้ใช้ถนนมองไม่เห็น รถที่สวนเข้าออก

▶ **อุทราศาสตร์อุบัติเหตุ**

"เขาสร้างกำแพงสูงมาก ทำให้มองไม่เห็นจุดอื่น บริเวณนั้น รถชนกันประจำ จะขอให้เขาเปิดทางก็ไม่ได้ ทัศนวิสัยไม่มี เกิดอุบัติเหตุบ่อยมาก" คอนั้นคณะกรรมการชุมชนเริ่มคิดกันว่าจะทำยังไงที่จะสามารถลดอุบัติเหตุได้

คต.สมาน บอกว่าวิธีการที่เริ่มต้นใช้กัน คือการเรียกประชาคม และประชุม คณะกรรมการชุมชนบอกเล่าปัญหา ซึ่งทุกคนเห็นด้วยว่าอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยบริเวณ สามแยก อาจจะเพราะว่าชุมชนยังจัดระเบียบไม่ดีพอ การจอดรถบนถนนก็ไม่ดีทำให้เกิดการเฉี่ยวชนได้

"ชาวบ้านเริ่มทำสถิติการเกิดอุบัติเหตุ" จุดบันทึกว่า เกิดขึ้นกี่ครั้งหลังจากที่ไม่เคย ทำกันเลย "ผมเริ่มเห็นว่าบริเวณสามแยกเกิดอุบัติเหตุเดือนละ 3 ครั้ง" ตั้งแต่ปี 2549 นอกจากนี้ชาวบ้านเริ่มสำรวจข้อมูลมากขึ้นไม่เพียงแต่ถนนในชุมชนเท่านั้นหากไป ไกลถึงถนนหลวงบริเวณหน้าบ้านป้าฝ่าย ที่มีถนนเส้นรองตัดผ่านไปยังอำเภอหล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ มีประชาชนใช้ถนนจำนวนมาก ไปจับจ่ายซื้อสินค้าในบริเวณตลาดวังทอง

"จรรยาจรตรงนั้นคับคั่งมาก มีสถิติการใช้รถบนถนนมากถึงประมาณ 500 คัน" คต.สมานบอกว่า ชาวบ้านเริ่มเห็นข้อมูลและวิเคราะห์ได้ว่าอะไรคือความเสี่ยง และ ก็พบว่าในชุมชนยังขยายป้ายสัญลักษณ์จำนวนมาก ในถนนชุมชนเองก็ยังมีการใช้

ความเร็ว จะชะลอความเร็วได้อย่างไร

"เริ่มคิดกันเองไม่มีวิศวกรอะไรมาแนะนำคิดกันเองแบบชาวบ้าน" ป้าฝ่ายบอก
ว่า ไม่นานแล้วเกิดอุบัติเหตุบ่อยมากทำอะไร

คิดกันว่าต้องมีลูกระนาดเพื่อชะลอความเร็ว "เริ่มต้นด้วยวิศวกร" พรณิภา
บอกว่าคิดกันเองง่ายๆ เลย ว่าต้องมีระนาดชะลอไม่ให้รถวิ่งเร็ว ก็กะกันเลยว่า
กันตรงไหน เอาความใจชอบว่าพื้นที่ไหนเหมาะสม

"คิดว่าระนาดขนาด 2 เมตร คุณ 6 เมตร เขาต้องชะลอความเร็วได้" พรณิภา
บอกว่า ตอนแรกยังทำกันแบบชั่วคราวไม่มีอุปกรณ์คิดกันเอง เอาแผงเหล็กมาวาง
แต่ได้ผลอุบัติเหตุลดน้อยลง แต่แผงเหล็กที่วางไว้ไม่ติดกับที่ ขยับไปมาแม้ว่าจะ
เอาปูนมาครอบอีก พอรถผ่านไปมา ปูนที่ครอบเหล็กไม่เข้ากับพื้นถนน

"รถวิ่งผ่านไปมาบ่อยๆ ก็พัง" คต.สมานและชาวบ้านจึงเริ่มคิดกันว่า ต้องทำ
ถาวร แต่ไม่มีความรู้มากนัก พอมีห้างโฮมโปรมาตั้งก็ไปหาซื้อยางมะตอย ตอนแรก
ไปที่บริษัทปิโตรแก๊ส เพราะว่ายากได้ยางมะตอย เขาไม่ได้ผลึกมาขาย แต่ที่โฮม
โปรมีขายสำเร็จเลย พอได้ยางมะตอยชาวบ้านก็ช่วยรื้อเหล็กออก เอายางมะตอยมา
ทำเสร็จแล้วได้ผลดียางมะตอยติดแน่นกับพื้นถนนไม่ขยับไปมาอีกต่อไป

"ทำกันเอง เหมือนปั้นดินนา เอามือชุบน้ำมาปั้น กะเอา เป็นพวกวิศวกร ไม่ตรง
ใช้ไม้ จอบเสียมต่างๆ ไม่ได้คำนึงถึงอะไร ทำให้เสร็จ กะเอาเองไม่ได้วัด พอสถิติ
ลดอุบัติเหตุได้ ชาวบ้านก็เห็นว่าควรส่งโครงการเข้าไปประกวดที่ สภาวิศวกรแห่ง
ประเทศไทยซึ่งครั้งนั้นทำให้รู้ว่า วิศวกรของชาวบ้านซัดกับหลักวิศวกรทางถนน

"เขามีคณะกรรมการมาตรวจสอบประเมิน เขาบอกว่าลูกระนาดของเราสูงเกินไป
หน่อย" พรณิภาบอกพร้อมกับหัวเราะเสียงดัง ว่าชาวบ้านจะไปรู้อะไร ทำๆ กันให้เสร็จ

"กรรมการที่มาตรวจเขาดูมคิดได้ยังไม่ว่าจะวางลูกระนาดตรงไหน พวกเราเป็น
ชาวบ้านก็บอกว่า กะเอาเอง คิดชะลออีกฝ่ายที่มาน่าจะเบรกทัน" พรณิภาบอก ก่อน
ที่เสียงหัวเราะจะดังตามมาระลอกใหญ่

คราวนี้ชาวบ้านช่วยกันคิดใหม่ มีหลักวิชาการมากขึ้น รื้ออันเก่าทิ้ง ทำตาม
แบบโครงการสร้างวิศวกรพร้อมกับเรียนรู้ว่าจะต้องไปหาข้อมูลที่ไหน ขอความช่วยเหลือ
จากใคร ไปติดต่อกรมทางหลวงที่สี่ให้เข้ามาช่วยทำลูกระนาดกันใหม่ทั้ง 3
ตำบล ตั้งแต่บัดนั้นมาไม่มีอุบัติเหตุ ไม่มีเลย เป็นศูนย์จริงๆ

หลังจากมีลูกระนาดแล้วก็จะมีเส้นจราจรกลางถนน สีเหลืองแบ่งเลนมองเห็นได้
กลางคืนทำให้สามารถแก้ปัญหาหวิดสวนได้ พอจะออกจากชุมชน จะมีเส้นขาวเพื่อเตือน

ว่าออกนอกเขตชุมชน

"พอมีลูกระนาดแล้ว ลคอุบัติเหตุได้ ชาวบ้านลงแรงแข็งขันบริจาค เวลาว่างงาน ประเพณีในวัด ออกไปปลาทหารายได้เอากำไรมาพัฒนาชุมชน" นอกจากนี้ชาวบ้านได้เริ่มรู้ว่า จะขอการสนับสนุนจากไหน หรือเรียกง่ายๆ ว่า เริ่มสร้างเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ของบสนับสนุนจากเทศบาล ขอป้ายสัญลักษณ์ กระจกนูน สัญลักษณ์ไฟที่ติดตามแยกในชุมชนจากกรมทางหลวงที่สี่

"กรมทางหลวงที่ 4 ให้ชาวบ้านกลับมาสำรวจว่าใช้ป้ายอะไร พวกเราก็ช่วยกันสำรวจทำเสร็จส่งกลับมาให้ชุมชน"

คต.สมานบอกว่า ตอนนี้ป้ายจราจรทั้งหมดที่ติดตั้งในชุมชน ไม่ต้องกลัวว่าขัดกับหลักจราจร ทุกอย่างถูกต้องตามมาตรฐานของกรมทางหลวง ทำให้ชาวบ้านเรียนรู้ป้ายจราจรในชุมชนได้ไม่แตกต่างจากการใช้ป้ายจราจรบนพื้นที่ทางหลวง

▶ เรียนรู้จราจร แบบชาวบ้าน

"คณะกรรมการชุมชนจะมีการประชุมทุกเดือน" ป้าฝ่ายบอกว่าการประชุมทำให้สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในแต่ละเดือน ซึ่งเมื่อมีป้ายจราจรแล้ว ชาวบ้านก็พบสิ่งที่เป็นปัญหาใหม่คือ ชาวบ้านไม่รู้กฎจราจร

"เราประชาคมทุกเดือนเพื่อเรียนรู้กฎจราจร" คต.สมานบอกว่า ได้นำตำรวจจราจรสถานีตำรวจวังทองมาให้ความรู้เรื่องวินัยจราจร และการออกใบขับขี่ในช่วงแรกได้ประสานกับขนส่งจังหวัดเข้ามาออกใบขับขี่ในพื้นที่ ชาวบ้านก็มาร่วมเรียนรู้วินัยจราจรไปด้วย

อย่างไรก็ตามภายในชุมชน ก็จะมีระเบียบจราจรของชุมชนที่ชาวบ้านจะช่วยกันสอดส่องดูแลตรวจชุมชน หากเจอไม่สวมหมวกนิรภัย ในเบื้องต้นก็จะว่ากล่าวตักเตือนก่อน ยังไม่ปรับ แต่ก็จะมีเอามาอบรมจราจร ส่วนการจอดรถก็ต้องจอดด้วยการคูป้ายสัญลักษณ์

"ป้ายขาวแดงหน้าบ้านใครช่วยคุณหน่อยว่ามีรถมาจอดให้ตักเตือนว่าจอดไม่ได้" พรรณีภาบอกว่า ส่วนใหญ่จะช่วยกันมากกว่าใครทำผิดระเบียบก็จะบอกจะเตือน และสิ่งสำคัญที่สุด คือการช่วยกันดูแลความสะอาด ต้นไม้ดอกไม้หน้าบ้าน

"ดอกไม้ตั้งอยู่หน้าบ้านใคร ก็ช่วยกันดูแล"

ไม่เพียงป้ายสัญลักษณ์จราจรเท่านั้นที่ชุมชนแห่งนี้ช่วยกันดูแล หากเดินเข้าไปในชุมชนจะพบว่าป้ายแจ้งหน่วยความปลอดภัยหากประสบเหตุมีให้เห็นทั่วไป ตั้งแต่

สายด่วนของเทศบาล 1669 คณะกรรมการชุมชน 054-866425 อาสาสมัคร
สาธารณสุข (อสม.) 086-201833 โรงพยาบาลฉุกเฉินเทศบาล 055-3129999
สถานีตำรวจวังทอง 055-311-333 โรงพยาบาลวังทอง 055-311017 หน่วยกู้ภัย
บูรพา

ป้าฝ่ายบอกว่ามีป้ายเขียนเอาไว้ให้ชัดเจน ถ้ามีใครประสบเหตุจะได้ช่วยเหลือ
กันได้เร็วในชุมชน

▶ เริ่มก็ใจง่าย ๆ แต่ยาก

ถ้าชุมชนอื่น อยากจะเริ่มค้นทำแบบเดียวกับชุมชนน้ำค้วนบ้าง ยังไม่ทันที่คำถาม
จะจบประโยค คำตอบแบบเสียงดังฟังชัดของพรรณิภาบอกว่า "ใจสำคัญที่สุด ถ้าไม่มี
ใจไม่สำเร็จไม่ยั่งยืน"

พรรณิภา บอกว่า ต้องเริ่มต้นด้วยใจก่อน มีใจอาสาที่จะมาช่วยกันก่อน คือ
อันดับแรกสร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนให้ได้ว่ากรรมการชุมชนคิดคิดอะไร
ต้องมีคนนำหนึ่งคน ที่จะสามารถสร้างใจร่วมกันของกรรมการชุมชน

"พอเห็นชุมชนสวยงามก็ภูมิใจในชุมชนของตัวเอง" นอกจากนี้ กรรมการต้อง
เสียสละ รักและห่วงใยชุมชนจึงจะยั่งยืนว่านี่เป็นบ้านของเรา

พรรณิภา บอกว่า ที่พยายามจัดระเบียบชุมชนไม่ได้หวังรับรางวัล แต่อยาก
ให้ชุมชนสวยปลอดภัย คนที่ไปทำงานไกลๆ กลับมาบ้าน จะได้บอกว่า ชุมชนน้ำค้วน
เปลี่ยนแปลง สวยงามมีระเบียบมากขึ้น

คศ.สมาน ป้าฝ่ายบอกเช่นกันว่า ทำอะไรช่วงเริ่มต้นก็ต้องมีอุปสรรค แต่พอเขา
เห็นความเปลี่ยนแปลงชาวบ้านก็จะเข้ามาพร้อมเอง ตอนนี้ชาวบ้านเขารู้แล้ว เขาเข้าใจ
และพร้อมจะให้ความร่วมมือ

"เราไม่ได้อะไร อยากให้ชุมชนเราสวย ผลพลอยคือรางวัล"

ทั้งหมดทั้งปวงคือความร่วมมือของชาวบ้าน แต่ขาดไม่ได้หากฝ่ายการเมืองท้องถิ่น
ไม่เห็นความสำคัญ ธรรมชาติของชุมชนน้ำค้วน 1 และขยายไปชุมชนน้ำค้วน 2 ชุมชนน้ำค้วน 3
กันคิด เสนอขออุปกรณ์ทำโครงการเสนอมาที่เทศบาลมีหน้าที่อุดหนุนดูแล

"วันนี้พร้อมเพราะได้แรงผลักดันและความร่วมมือกับชาวบ้าน ตอนนี้กำลังคิด
ว่าจะนำเอาบทเรียนจากน้ำค้วนขยายออกไปชุมชนใกล้เคียงอีก 12 ชุมชน เบื้องต้น
ไปชุมชนใกล้ๆ ก่อนจากน้ำค้วน 1 และขยายไปชุมชนน้ำค้วน ในอนาคตจะขยายเพิ่ม
ให้ได้ทุกชุมชน"

หากถามว่า น้ำคั้นสำเร็จได้เพราะอะไร นายกเทศมนตรีท่านนี้ตอบอย่างไม่อายว่า เพราะความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในเขตพื้นที่ ทุกคนช่วยกันคนละไม้คนละมือรักษาหน้าบ้านของตัวเอง ถ้าไม่มีชาวบ้านช่วยก็ไม่สามารถสำเร็จได้ ต้องร่วมกันหลายฝ่ายแต่ถ้าจะยั่งยืนจะต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน

บทที่ 3

นวัตกรรมเพื่อใช้ชุมชนปลอดภัย ชุมชนกุดน้ำใส จ.ขอนแก่น

แสงไฟเสาสูงกระทบแผ่นกลมใส แว่วระยับปลุกให้คนสัญจรผ่านไปมาหายง่วงราวปลิดทิ้ง รถมอเตอร์ไซด์ของพนักงานโรงงานฟีนิกส์ที่ออกเวรกะดึก มั่นใจแม้ว่าจะง่วงมากขนาดไหน พวกเขาก็ไม่ขับรถวิ่งลงคลองข้างถนนเหมือนเช่นที่ผ่านมา

ทุกครั้งที่รถวิ่งผ่านโค้งแดงซีดีเก่า ตั้งกระจาย แว่ววาว ราวกับแสงไฟในคิสโก้เฮค ตามทางโค้งต่างๆ ค่อยเตือนว่า "โค้งอันตรายต้องชะลอความเร็ว"

คนนอกชุมชนที่สัญจรผ่านไปมา อค้ำไม่ได้ว่า ชุมชนนี้ "ช่างคิดเอาแผ่นซีดีเก่ามาเป็นสัญญาณไฟจราจร" ส่วนคนในชุมชนภูมิใจหนักหนา เพราะ นับตั้งแต่มีเจ้าซีดีติดตามทางโค้ง สิ่งที่เรียกว่า "รถวิ่งเลยโค้งตกคลอง" ไม่เคยเกิดขึ้นเลย ทั้งๆที่แต่ก่อน อุบัติเหตุตกโค้ง ตกถนนมีให้เห็นเป็นประจำ

"เหมือนไฟ คิสโก้เฮค วิ่งกลางคืนสวยคืนะครับ แฉมวิ่งผ่านตาตื่น สติกลับมาเลย" **สมพงษ์ พลessar** อดีตผู้ใหญ่บ้านห้วยโจด ต.กุดน้ำใส อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น เริ่มค้นเล่า ไปพร้อมกับกรรมการชุมชนอีกหลายคน ตั้งแต่ บัวสา พุทธแก้ว และ

สุพจน์ กุศทา นั่งล้อมวงถ่ายทอดประสบการณ์การคิดค้นนวัตกรรมเหลือใช้แบบชาวบ้าน

"ถนนเข้าชุมชนมีโค้งอันตรายเยอะครับ" สมพงษ์ บอกถึงจุดเริ่มต้นของ "นวัตกรรมชาวบ้าน" วัสดุเหลือใช้กับความปลอดภัยทางถนน

ก่อนที่ บัวสา จะเริ่มอธิบายถึง ความเป็นมาของชุมชน ว่า ห้วยโจดเป็นชุมชนที่มีอาชีพดั้งเดิมเกษตรกรรม แต่ในช่วงหลังชาวบ้านหันมารับจ้างโรงงานกระดาษฟิสิกส์ที่ตั้งอยู่ก่อนเข้าหมู่บ้าน ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนแห่งนี้มีอาชีพ เป็นพนักงานโรงงาน ทำงานเป็นกะเป็นเวลา

แต่ก็จะมีบ้างจำนวนไม่น้อยที่ยังคงทำเกษตรกรรม ทำนา เลี้ยงปลา แม้ช่วงหลังน้ำในลำน้ำห้วยโจดเน่าเสีย ทำให้ชาวบ้านหลายคนเลิกเลี้ยงปลาหันไปรับจ้างโรงงานกระดาษเพียงอย่างเดียว แม้วิถีประจำวันจะไม่ค่อยพบปะกันแต่ด้วยความเป็นมาของชุมชน ที่มีประสบการณ์ร่วมกันหลายเรื่องไม่ว่าจะเป็น การอพยพจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ และการร่วมณรงค์สิ่งแวดล้อม ทำให้ลำน้ำในห้วยโจด คี้นั้นเนื่องจากปัญหาการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม

"เขาไม่ยอมรับ" สุพจน์บอกว่า ชาวบ้านได้ พยายามหาหน่วยงานกลางจากหลายแห่ง ทั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แต่ก็ยังแก้ปัญหาไม่ได้ ทำให้หลายคนเลิกเลี้ยงปลา บวกกับ ผลกระทบหิวอาหารแพง ค่าลงทุนสูง

▶ เรียนรู้ต้องพนักร่วมกัน

ด้วยประสบการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นกับชาวชุมชนหลายเหตุการณ์ทำให้ชุมชนแห่งนี้ แม้จะมาจากพื้นที่ต้องรวมกันเป็นนิคมสร้างตัวเอง แต่ชุมชนห้วยโจดก็สามารถรวมกันได้ เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาสอนให้รู้ว่า "รวมกันเราอยู่" กิจกรรมมากมายที่ต้องช่วยกันดูแลชุมชนจึงเกิดขึ้น รวมไปถึงการสร้างชุมชนให้ปลอดภัย

"คนมาแล้วขับรถเลยโค้งบ่อย" สมพงษ์บอกว่า การทำงานเป็นกะในโรงงาน ทำให้การจัดระเบียบในเรื่องความปลอดภัยเพื่อให้สามารถเดินทางได้ปลอดภัยตลอดทั้งคืนเป็นเรื่องจำเป็น ประจวบกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) ได้สนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนเข้าไปอบรม เข้าไปอบรมเพื่อสำรวจหาจุดเสี่ยง ทำให้ความคึกคักเดิมที่ต้องการปรับระบบความปลอดภัยของชุมชน ถูกจุดประกายขึ้น

▶ สำรวจจุดเสี่ยง "โค้งอันตราย"

ชลฤดี เหมือนรักษา รักษาการผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น ตัวแทนข้าราชการที่เข้าร่วมกับชุมชนตั้งแต่เริ่มบอกว่า จุดเริ่ม คือ สสส. มาอบรมชาวบ้าน เพื่อรณรงค์ให้ชาวบ้าน ลดปัญหาอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ปีใหม่ และมาร่วมกันวางแผนเพื่อจะแก้ไขอุบัติเหตุเป็นชุมชนปลอดภัยอย่างยั่งยืน

"แกนนำชาวบ้านเขารวมตัวกันได้อยู่แล้ว เขาก็เริ่มคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มเพื่อสำรวจแก้ไขจุดเสี่ยงเพราะแต่ละหมู่บ้านจะมีจุดเสี่ยงไม่เหมือนกัน" ชลฤดีบอก

สมพงษ์บอกว่า ชุมชนห้วยโจด ก็เริ่มสำรวจ เรียกประชาคมชาวบ้านทุกคนก็เสนอความเห็นว่าจะอะไร คือปัญหาของชุมชน จนที่สุดชาวบ้านเห็นร่วมกันว่า จุดเสี่ยงของหมู่บ้าน คือปัญหาถนนมีความโค้ง จุดเลี้ยวเยอะทำให้ รถขับเข้ามาที่ไม่ชำนาญถนน ไม่คุ้นเคย หรือเมาแล้วขับก็มักจะเกิดอุบัติเหตุได้บ่อยครั้ง หรืออย่างที่บอกว่า ขับรถเลยโค้งได้รับบาดเจ็บแม้ว่าที่ผ่านมาจะยังไม่มี อุบัติเหตุถึงขั้นเสียชีวิต แต่ก็ได้รับบาดเจ็บกันเป็นประจำ

สมพงษ์ว่าเมื่อได้จุดเสี่ยงแล้วก็ต้องมาระดมความเห็นกันต่อว่าจะทำอย่างไรให้สามารถป้องกันอุบัติเหตุได้ ทุกคนก็เห็นร่วมกันอีกว่า จะต้องมีการมีป้ายที่บอกชัดเจนว่าเป็นทางโค้ง แต่ชุมชนมีงบประมาณไม่มาก แต่ด้วยเป็นชุมชนที่จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจได้รับรางวัลจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ ทำให้เห็นว่า ควรจะต้องนำเอาวัสดุเหลือใช้ มาดัดแปลงใช้ประโยชน์เพื่อเป็นสัญลักษณ์บอกทางโค้ง

"เราก็ระดมความเห็นกัน ว่าสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน จะทำอะไรได้บ้าง พอดีกับที่มีกิจการธนาคารขยะ ทำให้เห็นสิ่งที่เหลือใช้ในชุมชนที่สามารถมาดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้"

ชลฤดี บอกว่า เงินเริ่มต้นจำนวน 1,000 บาทได้รับการสนับสนุนจาก สสส.มีไม่มากนัก ชาวบ้านก็ระดมเงินช่วยเหลือกันเองเฉลี่ยกัน คนละ 40-50 บาทได้เงินมาก่อนหนึ่ง จึงเริ่มต้นคิดกันว่าต้องทำอะไรบ้าง

เทศบาลจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการและงบประมาณเข้ามาช่วยชาวบ้านคิด จัดระเบียบการทำงานบ้าง แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านเขาจะสามารถพัฒนาระบบงานของตัวเองได้ โดยกลไกในการทำงาน คือการใช้คณะกรรมการชุมชน เป็นตัวขับเคลื่อนงานให้ไปข้างหน้าหลังจากนั้นจะเอาความเห็นไปประชาคมชาวบ้านก่อนที่จะสรุปว่าจะแก้ไขปัญหายังไงบ้าง

"ตอนสำรวจจุดเสี่ยง ชาวบ้านก็มาช่วยกัน บอกตำแหน่งว่าควรจะต้องคิดตั้งเสาสัญญาณ และแผ่นซีดีแบบไหนบ้าง" เรียกได้ว่า ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานกันทุกระดับทุกชั้นตอน

▶ **แผนซีดีเก่า ลดอุบัติเหตุ**

ผลการสำรวจจุดเสี่ยง ทำให้พบว่า ถนนมีทางโค้งทั้งหมด 3 โค้งและมีทางอันตราย 2 แยก เมื่อเห็นว่ามีจุดเสี่ยงที่จะต้องแก้ไขอยู่ทั้งหมด 5 จุด สมพงษ์บอกว่า จุดเสี่ยงเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ ชาวบ้านมีข้อมูลสนับสนุนว่า จุดเกิดเหตุเหล่านี้มักจะมีคนขับรถมาไม่เลี้ยวตกถนน บางครั้งขับมาตีๆ หายลงไปในพงป่าข้างถนน

"ชาวบ้านลงความเห็นกันว่านี่คือจุดเสี่ยงที่จะต้องแก้ไข เพราะว่าเกิดอุบัติเหตุบ่อยมาก"

บัวสา ยังจำภาพวันระดมความเห็นได้เป็นอย่างนี้ หลังประกาศเสียงตามสายชาวบ้านมาประชุมกันเต็มลานถนน เสนอความเห็นกันไปต่างๆ นานา เช่น ปัญหาถนนมันมีค ชาวบ้านหลายคนบอกว่าควรจะมี จุดที่ให้แสงสว่างแต่ด้วยเงินแค่ หนึ่งพันบาทไม่เพียงพอที่จะซื้อกระจก ก็เลยเห็นว่า แผ่นซีดีเหลือใช้มีคนนำมาทิ้งจำนวนมากน่าจะใช้ประโยชน์ได้

"เมื่อไม่มีแสงสะท้อนในตอนกลางคืนจะทำอย่างไร แผ่นซีดี ที่มีไม่ต้องซื้อขายเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์มีแสงสะท้อนตอนกลางคืน ราคาถูก"

ชาวบ้านได้ข้อสรุป เห็นตรงกันว่าจะต้องเปิดรับบริจาคแผ่นซีดีเก่า พร้อมกับตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบซีดี นำเงินที่ระดมบริจาคมาได้ซื้อต้นยูคาลิปตัสเพื่อเป็นเสาปักคามทางโค้งทางแยกที่ถือเป็นจุดเสี่ยง

"เราวางแผนจุดเสี่ยงว่าจะทำอะไรบ้าง ให้มีความปลอดภัยมากที่สุด ตอนแรกก็มีคนเสนอว่าให้ทำเสาปูนแต่แบบนั้นไม่ปลอดภัยเพียงพอถ้ามีคนขี่ขบรถเลยโค้งอีก ก็จะทำให้ชนหลักและปูน ทำให้บาดเจ็บเสียชีวิตได้ก็เลยคิดว่าเอาแค่เสาไม้ก็เพียงพอ ชนไม่เสียชีวิต"

เริ่มปักเสายูคาลิปตัส คิดแผ่นซีดีคามทางโค้งเมื่อปี 51 พอปี 52 ทุกอย่างดีขึ้น ไม่มีใครขบรถเลยโค้ง พนักงานโรงงานที่ทำงานกะดึกก็ไม่ต้องระวังมากนัก ถึงง่วงพอแสงส่องเข้าตาก็ตื่นทำให้ลดอุบัติเหตุลงไปได้มาก

สมพงษ์บอกว่า ชาวบ้านสะท้อนออกมาว่าดีจริง แต่ก็มีบอกว่าทำไมไม่ทำให้ถาวร คณะกรรมการชุมชนก็อธิบายว่า ทำแบบนี้ประหยัด ปลอดภัย แต่จะต้องมาช่วยกันดูแลรักษาเปลี่ยนเสา เปลี่ยนแผ่นซีดี หากชำรุดเป็นประจำเท่านั้นเอง ส่วนที่เหลือ แผ่นป้ายซีดีเหลือใช้ก็ทำงานได้ปกติ เหมือนกับกระโค้งงูราคาสูงได้เหมือนกันอุบัติเหตุไม่เคยเกิดขึ้นอีก

▶ จัดกิจกรรมดึงชุมชนร่วม

หากชุมชนอื่นต้องการจะนำไปทดลองใช้บ้างไม่สงวนลิขสิทธิ์ แต่สิ่งแรกที่จะต้องเริ่มต้นคือ การตั้งคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งให้ได้ก่อน เพื่อหาเจ้าภาพในการระดมความคิดเห็น จากนั้นจะต้องมี กลยุทธ์ในการทำงาน ซึ่งชุมชนหัวใจ บอกว่าจะระดมชาวบ้านทำกิจกรรมร่วมกันในทุกวันหยุดสำคัญๆ เช่นวันพ่อ วันแม่ วันพระ

ใหญ่อาทิ วันวิสาขบูชา

"วันหยุดสำคัญชาวบ้านอยากทำกิจกรรม อยากทำบุญอยู่แล้วจะรวมตัวกันง่ายกว่าวันอื่นๆ" สมพงษ์บอก

นอกจากนี้รูปธรรมที่เกิดขึ้น ต่อชุมชนคือกำลังใจที่จะทำให้ชุมชนร่วมกันทำงานมากขึ้นไปอีก

"ชาวบ้านภูมิใจ เวลาทำอะไรดี" สมพงษ์บอกว่า สิ่งที่บ้านห้วยโจด ดีใจที่สุดคือ การได้รับรางวัลระดับชาติจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในงาน 80 พรรษา 80 ชุมชน เรื่องการตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล ทำให้ชาวบ้านที่นี่เห็นความสำคัญกับการทำกิจกรรมส่วนร่วมมากขึ้น เรียกประชุมเมื่อไหร่ก็จะออกมารวมกันทันที เพราะชาวบ้านให้ความสำคัญต่อปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย การตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมของชุมชน ถือเป็นจุดร่วมที่ ชาวบ้านได้เรียนรู้ไปถึงปัญหาอื่น ๆ ในชุมชนบ้าง ขอแค่มีคนขึ้นมาจุดประกาย ชาวบ้านก็สามารถเดินไปข้างหน้าได้

ดั่งที่ ชลฤดี บอกว่า ชาวบ้านเข้าใจทุกอย่าง และหลายอย่างเขาทำได้อยู่แล้ว เพียงแต่เขาไม่รู้ว่าเขาจะจัดหมวด จัดระบบได้อย่างไร อย่างธนาคารรีไซเคิลพอตั้งขึ้นได้ชาวบ้านเขาก็สามารถสร้างระบบของเขาเองได้

"ขยะในชุมชนไม่ค่อยมี แนวน้ำลดลงเรื่อยๆ ถูกแล้ว" ชาวบ้านจะนำขยะที่มีอยู่มาฝากขายกับธนาคาร ทำให้ธนาคารรีไซเคิลที่มีเติบโตขึ้นเรื่อยๆ "วันเปิดธนาคารจะเลือกเอาเป็น วันอาทิตย์ เพราะถือเป็นเวลาที่ทุกคนอยู่บ้าน"

ถือเป็นความภาคภูมิใจ คือ ความรักความสามัคคีกันของคนในชุมชน ไม่เพียงการตั้งธนาคารขยะ หากพวกเขายังตั้งชมรมเครื่องคั้มเพื่อช่วยเหลือกันหากบ้านไหนจัดงานก็จะนำเอาเครื่องคั้มไปช่วยกัน ซึ่งชมรมนี้มีสมาชิกมากถึง 99%

"บ้านไหนมีงานแต่งงาน งานบวช ไม่ต้องซื้อเครื่องคั้มเพราะจะมีสมาชิกของชมรมเอาเครื่องคั้มมาช่วย"สามารถตัดค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องคั้มไปได้ เจ้าของงานจัดเตรียมเฉพาะอาหารให้เพียงพอ

สมพงษ์บอกว่า หากชุมชนอื่นต้องการทำตามแค่ตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาให้ ได้ แล้วให้มีกรรมการแค่ 5-6 คนทำงานไม่ต้องเต็มร้อย แค่นี้ทุกอย่างเป็นธรรมชาติพร้อมไป กับสร้างความเข้าใจกับชาวบ้าน เพราะ "วันนี้ 5 จุดเสี่ยงไม่เคยมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นอีกเลย"

เมื่อไฟใต้โหม สะบ้าย้อย จรรยาบรรณ พักพิงชุมชน

ข่าวพาดหัว ระเบิด ตลาดสดเทศบาลตำบล สะบ้าย้อย จ.สงขลา เสียชีวิต 4 รายบาดเจ็บ 26 ราย เมื่อปีที่ผ่านมามี 2551 ทำให้ สะบ้าย้อยกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทันที

"เกิดระเบิดสองครั้งค่ะ" ชลลดา นิสาวุฒิกิจ นายกเทศมนตรีตำบลสะบ้าย้อย จ.สงขลาบอกว่านอกจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตกอยู่ในภาวะไฟใต้โหมแล้วยังรวมอีก 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาด้วย

"ทั้ง 4 อำเภอ พื้นที่สะบ้าย้อยน่าจะหนักที่สุด" ชลลดาบอกว่า เหตุการณ์ระเบิดทั้งสองครั้งทำให้มีคนเสียชีวิต และบาดเจ็บจำนวนมาก แต่เหนืออื่นใด แรงแรงระเบิดส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป วิถีที่เคยสงบร่มเย็นเปลี่ยนไปเป็นวิถีของความระแวงระวัง และเข้มงวดกับการรักษาความปลอดภัย

เหตุการณ์ความไม่สงบทำให้ชาวชุมชนสะบ้าย้อย หันมาตระหนักถึง "ความ

ปลอดภัยของชุมชน" ครั้งนั้นทำให้ เทศบาลพยายามค้นหาวีธีที่จะช่วยสร้างความปลอดภัยของชุมชน และสามารถลดภาระเจ้าหน้าที่ตำรวจลงไปได้ด้วย

"ก่อนปี 2549 หลายเหตุการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย เกิดขึ้นบ่อย" ชลลดาบอกว่าเทศบาลชะบ้าย้อย เป็นศูนย์กลางของชาวบ้านหลายชุมชนในบริเวณใกล้เคียง รวมไปถึง อ.โคกโพธิ์ จ.ยะลา ก็เดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยที่ตลาดแห่งนี้เป็นประจำ แม้ว่าเศรษฐกิจของตำบลจะตกต่ำ แต่ปัญหาอีกมุมหนึ่งคือการสอดส่องดูแลก็ต้องเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

"คนมาซื้อของที่ตลาดเยอะมาก รถก็เยอะมีปัญหาไปหมด ที่จอดรถไม่มี ยังมีเรื่องความไม่สงบในพื้นที่รวมเข้าไปด้วยทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลไม่ทั่วถึง"ชลลดาบอกว่ายิ่งในช่วงวันที่มีตลาดนัดคือวันอังคารและวันเสาร์ คนเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยจำนวนมาก

"มีปัญหาจรรยาจร รถไม่มีที่จอด อุบัติเหตุบ่อยมาก ลำบากเจ้าหน้าที่จราจร "ชลลดาขำอือกรอบว่านี่คือสาเหตุใหญ่ที่ต้องเริ่มต้นดึงชุมชนเข้ามาส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัย เพราะเจ้าหน้าที่ขาดแคลน เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องไปดูแลความไม่สงบในพื้นที่มากกว่าจะมาทำงานด้านอุบัติเหตุ และการจราจรที่ติดขัด

▶ **ดึงชุมชนตั้งจรรยาบรรณ**

หลังจากพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับภาระหน้าที่ซึ่งจะต้อง

ดูแลประชาชนจำนวนมาก นายกเทศมนตรีหญิง ท่านนี้บอกว่า "เทศบาลดูแลไม่ไหว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีจำนวนน้อย ชุมชนจะต้องเข้ามาช่วยกัน"

ชลลดาบอกว่า เทศบาลมีแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่แล้วเพราะการทำงานในพื้นที่ หากชุมชนไม่เข้าร่วมด้วยก็ไม่ประสบความสำเร็จ จึงนำประเด็นเหล่านี้ไปหารือกับกรรมการชุมชน เพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

"คือเอากิจกรรมชุมชนมาร่วมตั้งคณะกรรมการมา ศึกษาผลดีและผลเสีย และเริ่มทดลองใช้"

ขั้นตอนแรกของการทำงานที่ชุมชนระบ้าย่อย คือการตั้งคณะกรรมการชุมชน ด้านความปลอดภัยขึ้นมาก่อน หลังจากนั้น นำข้อมูลที่เป็นปัญหา "เรียกว่าสำรวจจุดเสี่ยง" ชลลดาบอกว่า ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่เทศบาลจะร่วมกันทำงานสำรวจจุดเสี่ยง โดยใช้ข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุเป็นตัวตั้ง

"พื้นที่ไหนเกิดเหตุบ่อย นั่นคือโจทย์ว่าจะทำอย่างไรถึงจะลดลงได้" ชลลดาบอกว่า การสำรวจจุดเสี่ยงของแกนนำชุมชน

เทศบาลระบ้าย่อยพบว่าจุดเสี่ยง ที่มีปัญหาในเรื่องจรรยาและรถเฉี่ยวชนมากที่สุดคือบริเวณรอบพื้นที่ตลาด และห้าแยกถนนหน้าเมืองของเทศบาล นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบริเวณหน้าโรงเรียนระบ้าย่อยที่ผู้ปกครองขับรถมารับลูกหลาน

ข้อมูลจุดเสี่ยง คือโจทย์สำคัญของเทศบาลและชุมชน ที่ต้องระดมหาทางออกด้วยการประชุมกันเดือนละหนึ่งครั้ง กระทั่ง สรุปว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เสี่ยง ที่ต้องแก้ไขมีตั้งแต่ ขาดเจ้าหน้าที่ตำรวจและระบบจราจร สัญญาณไฟจราจร การ

จัดการระเบียบจอครด ทาสีขอบถนนแบ่งพื้นที่จอกให้ชัดเจน ป้ายเตือน รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สร้างวินัยจราจรมากขึ้น

"เทศบาลก็เริ่มแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องป้าย สัญญาณไฟ คีเส้นใหม่ ซ้ออุปกรณ์จราจรเพิ่มขึ้น เพราะที่ผ่านมา ทหารยามไปใช้หมด" ชลลดาบอกว่า การแก้ไขปัญหาอุปกรณ์ ทาสี ป้ายเตือน ทั้งหมดสามารถใช้งบประมาณในการแก้ไขปัญหาได้ แต่สิ่งที่ยังขาดคือ เจ้าหน้าที่ในการดูแล

"เราจัดระเบียบการจอครด มีวันคู่ วันที่ แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแล" ชลลดาบอกว่า ประชุมกันอีกครั้ง แคนนำชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาลหลายคนเสนอว่า ทำโครงการจราจรอาสา เพราะที่ผ่านมาเขาก็มีตำรวจบ้าน และมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพราะฉะนั้นควรจะมิจราจรอาสาเข้ามาช่วยเจ้าหน้าที่

จากวงประชุมในวันนั้นทำให้เกิดโครงการจราจรอาสาเข้ามาช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลการจัดระเบียบจราจร เนื่องจากเทศบาลตำบลสะบาย้อย เป็นหน่วยงานท้องถิ่น ที่มีสภาพชุมชนเป็นชุมชนเมือง มีความหนาแน่นและสภาพถนนมีพื้นที่น้อย เส้นทางจราจรเป็นเส้นทางสัญจรทางเดียว ยวดยานพาหนะในพื้นที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลวันอังคาร และวันเสาร์จะมีจราจรแออัดในช่วงเช้า และช่วงบ่าย เจ้าหน้าที่เทศบาลต้องทำงานร่วมกับสถานีตำรวจภูธร สะบาย้อย แต่ก็รับมือไม่ไหวจึงต้องมีตำรวจอาสา

"ตอนแรกเปิดรับสมัครอาสาสมัคร ไม่มีชาวบ้านเข้ามาอาสาเลย" ชลลดายอมรับว่าการทำงานกับชาวบ้านไม่ใช่เรื่องง่ายเลย แม้ว่าจะมีกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ถ้าชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นโครงการเกิดประโยชน์ เขาก็จะไม่เข้าร่วม

"ตอนแรกก็เอาคนที่มิจใจอาสาจริงๆ ญาติเจ้าหน้าที่ข้างมาร่วม" ชลลดาบอกถึงจุดเริ่มต้น ที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่หลังจากเจ้าหน้าที่จราจรอาสาทำงานได้ไม่นาน ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับความสะดวก รถที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของในตลาดมีระเบียบในการเข้าออกมากขึ้น ปัญหาอุบัติเหตุ รถชน อุบัติเหตุในพื้นที่ก็ลดลงเพราะจราจรอาสาเข้าไปช่วยดูแล

"ชาวบ้านเห็นว่าโครงการมีประโยชน์ก็อาสาเข้ามาช่วยเยอะขึ้น" ชลลดาบอกว่าเจ้าหน้าที่จราจรอาสาเหล่านี้ ต้องผ่านการอบรมวิจัยจราจรจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ หลักสูตรของการฝึกอบรมไม่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่จราจร

"เขาทำหน้าที่เหมือนกันตำรวจจราจรทุกอย่าง จึงต้องรู้ระเบียบจราจรอย่างเคร่งครัด" ชลลดาบอกว่า จากเดิมค่างคนต่างจับไม่มีน้ำใจ พอมีการจัดระบบจราจร นำเอา

ชาวบ้านมาอบรมระเบียบวินัย การขับรถมีน้ำใจมากขึ้น

ชลลดาบอกว่าโครงการ จรจรอาสาเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบันเทศบาล และชุมชนก็ยังคงทำหน้าที่นี้ต่อไป และพัฒนามากขึ้น เนื่องจากมีชาวบ้านตอบรับเข้ามาช่วยโครงการจรจรอาสา รวมไปถึงการปฏิบัติตามระเบียบจรรยาของชาวชุมชนก็มีจำนวนมากเช่นกัน

นอกจากนี้ เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ เจ้าหน้าที่จรจรอาสา ต้องร่วมกันดูแลความปลอดภัย จึงจัดโครงการเปิดเบาะ **ปลอดภัย** ซึ่งเจ้าหน้าที่จรจรอาสา เหล่านี้จะเข้าไปตรวจสอบท้ายเบาะ เพราะอาจจะมีผู้ไม่หวังดีเข้ามาสร้างสถานการณ์ ก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ เทศบาลสะบ้าย้อย เกิดเหตุระเบิดถึง 2 ครั้ง เริ่มต้นเมื่อปี 2549 กระทั่งปัจจุบันชาวบ้านที่สะบ้าย้อยเปลี่ยนพฤติกรรมจจรดแล้วต้องเปิดเบาะท้ายรถทันที

▶ **ตั้งเด็กแว้นเรียนกฎจราจร**

บริเวณ หน้าโรงเรียนสะบ้าย้อยกลายเป็นจุดรวมตัวของเด็กแว้นในพื้นที่ รวมกลุ่มแข่งรถเสียงดังรบกวนชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว ชลลดาบอกว่า นอนกันไม่หลับเพราะว่าเสียงดังมาก เตือคร่อนไปตามๆ กัน

ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นแกนนำชุมชนเห็นว่าส่วนหนึ่งเป็นปัญหาความไม่ปลอดภัยอีกเรื่องหนึ่งที่ชุมชนจะต้องเข้ามาช่วยกันดูแล จึงได้จัดโครงการจัดระบบจราจรในเขตเทศบาลขึ้น โดยหนึ่งในโครงการย่อย คือการอบรมระเบียบจรรยา ให้กับทั้งผู้ใหญ่และเด็กนักเรียน

"จับนักเรียน เด็กแว้นพวกนี้เข้ามาอบรม ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจช่วย" ชลลดาบอกว่าช่วงหลังเด็กแว้นพวกนี้ไม่รวมกลุ่มแข่งรถแล้ว ความเดือดร้อนของชาวบ้านก็ลดลง

"พออบรมให้ความรู้ เด็กเขาก็เข้าใจมากขึ้น เปลี่ยนพฤติกรรม เพราะหลายคน เราเอามาช่วยเป็นอาสาจรรยา"ชลลดาบอกว่าอบรมเด็กต้องสนุกสนานด้วย ชุมชนสะบ้าย้อยจะจัดสนามแข่งรถขนาดย่อม นำเอารถแข่งเด็กเล่นมาจำลองเป็นเกมการแข่งขันจะเน้นที่ใครทำผิดจรรยาจะแพ้

"เกมแข่งรถจำลอง ทำให้นักเรียนเรียนรู้ ระเบียบจรรยาจรรยาจรรยา สนุกด้วยเด็กนักเรียนชอบมาก แล้วยังช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมได้ด้วย" แต่กระนั้นก็ตามชลลดาบอกว่าการอบรมอย่างเดียวอาจจะไม่ได้ผล แต่การควบคุมที่เข้มงวด ด้วยการใช้ กฎหมายคือ อีกบทหนึ่งที่จะสร้างให้ชุมชนปลอดภัยได้

อย่างไรก็ตาม โครงการอบรมระเบียบจรรยาบรรณ ไม่ใช่แค่เข้าไปในโรงเรียนเท่านั้น ขณะนี้ได้เปิดอบรมชาวบ้านให้เรียนรู้ระเบียบ การสวมหมวกกันน็อก การสังเกตป้ายจราจร รวมไปถึงการสร้างวินัยและน้ำใจในการขับขี่

"ตอนนี้ ปัญหาที่ถือ เป็นจุดเสี่ยงลดลงมากถึงเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ อุบัติเหตุเกิดขึ้นน้อยมาก" ชลลดาบอกว่า การสร้างชุมชนปลอดภัยจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

บทเรียนของเทศบาลสะบ้าย้อย ชลลดาบอกสั้นๆ ว่าร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้าน เพราะราชการทำดีแค่ไหนถ้าไม่ได้ใจชาวบ้านทุกอย่างจะเป็นเรื่องยากทันที" ส่วนมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมและการสร้างระเบียบวินัยจรรยาบรรณจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาความไม่สงบ ทำให้ชาวบ้านต้องการสร้างชุมชนปลอดภัย

แต่ประเด็นสำคัญที่ชลลดา ยืนยันคือผู้บริหารราชการจะต้องจริงใจกับประชาชน

บทที่ 5

จรรยาบรรณน้อง ทำนนวน ฝึกวินัย ชุมชนปลอดภัย

เสียงจอแจฟังเจียบไม่นานหลังวิทยากร ใส่ชุดตำรวจจราจร เดินเข้ามาในห้อง เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดทำนนวน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 กว่า 30 คน เจียบเสียงลงทันที

"ผมว่าคิที่ได้เรียนรู้กฎจราจรตั้งแต่ในโรงเรียนครับ" กุ๊กไก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บอกหลังจากนั่งฟังระเบียบจราจร อย่างจดจ่อ เพราะเขาเป็นคนหนึ่งที่ชอบจิ้มมอเตอร์ไซด์ แม้จะไม่เร็ว แต่ก็มักจะถูกเจ้าหน้าที่เรียกตรวจเพราะ ไม่สวมหมวกกันนิรภัย

เด็กนักเรียนในโรงเรียนจำนวนมาก ที่ละเลย ระเบียบจราจรทำให้อุบัติเหตุบนท้องถนนของ อ.ทำนนวน จ.สุโขทัย คือจุดเสียที่เป็นหมายของ องค์การบริหารส่วนตำบลและแกนนำชาวบ้าน เห็นว่าควรจะต้องลงไปแก้ปัญหา

ชูชีพ จันทร์หอม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำนนวน อำเภองงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัยบอกถึงที่มาของชุมชนแผนปฏิบัติการเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงความปลอดภัย "จราจรสอนน้อง" ว่า อบต. มีแนวทางการพัฒนาด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนแนวทางการป้องกันและรักษาความ

สงบสุขของประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าฉนวน เพื่อให้ครอบคลุมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงเห็นว่าโครงการจราจรสอนน้องๆ ในโรงเรียน สร้างความปลอดภัยทางถนน จึงเป็นโครงการหนึ่งที่มุ่งเน้นสร้างรากฐานการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนได้

เมื่อระดับนโยบาย เห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติอย่าง อารีย์วรรณ หมิ่นมะโน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ก็ออกประกาศเสียงตามสายประจำชุมชนเพื่อเรียกประชุมระดับแกนนำชุมชน ซึ่งเลอบอกว่า คณะกรรมการชุมชนที่นี้เข้มแข็งประชุมกันทุกเดือนและเห็นร่วมกันมานานแล้วว่า เยาวชน คือกลุ่มเป้าหมายที่จะลดปัญหาในเรื่องความปลอดภัยของจราจรได้ในอนาคต

▶ หน้าโรงเรียนจุดเสี่ยง

"ตอนนั้นข้อมูลเราพบว่าการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัยและถูกต้องตามกฎจราจร บริเวณหน้าโรงเรียนมีปัญหาหนักที่สุด"

อารีย์วรรณบอกว่า อัตรการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในช่วงระหว่างบริเวณหน้าโรงเรียน ในช่วงเช้าและช่วงเย็น แม้เบื้องต้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ได้ประสานงานกับโรงเรียนและทางสถานีตำรวจภูธรตำบลท่าฉนวน เพื่อเข้ามาดูแล แต่ทราบว่าอัตรการกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจมีไม่เพียงพอ จึงเห็นร่วมกันว่าต้องอบรมจราจร

สอนน้อง และเด็กในโรงเรียนให้รู้จัก ระเบียบจราจรเพื่อลดปัญหาให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจ

เมื่อสรุปได้แบบนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนจึงได้จัดทำโครงการ ดังกล่าวขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการจราจรให้กับเด็กนักเรียนในระดับชั้นประถมและ มัธยมศึกษา โดยจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้รถใช้ถนนได้อย่างถูกกฎหมาย และป้องกันอุบัติเหตุเหตุด้านการจราจรบริเวณหน้าโรงเรียนในเขตตำบลท่าฉนวนเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาใช้รถใช้ถนนให้ถูกต้องตามกฎหมายจราจร และเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา รู้และปฏิบัติตามกฎหมายจราจร

"เป้าหมายของเราคือ เพื่อลดอุบัติเหตุทางการจราจรในพื้นที่ตำบลท่าฉนวนส่งเสริมให้เด็กนักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติได้จริงโดยผ่านการฝึกอบรม และให้น้องเขา สอนกันต่อไปรุ่นต่อรุ่นในโรงเรียน"

กลุ่มโรงเรียนเป้าหมาย ที่ระดมเข้ามาร่วมกันอบรมมีทั้งหมด 4 โรงเรียน คือ โรงเรียน วัดท่าฉนวน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 จำนวน 30 คน

โรงเรียนบ้านหนองบัว นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดหางตลาด นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 30 คนโรงเรียน บ้านน้ำเรืองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 30 คน และประชาชนใน เขตพื้นที่ตำบลท่าฉนวน จำนวน 12 หมู่บ้าน

"ขั้นตอนการทำงานของเราไม่ได้ซับซ้อนเนื่องจากเป็นตำบลแกนนำส่วนใหญ่ จะรู้จักกันอยู่แล้ว จึงเริ่มจากการประชุมคณะทำงานเพื่อหาแนวทางและกำหนด

เป้าหมายในการดำเนินงาน และประสานงานกับผู้อำนวยการสถานศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สถานีตำรวจภูธรท่าฉนวนเพื่อชี้แจงโครงการและกำหนดวันเวลาที่ จะเข้าอบรมของแต่ละสถานศึกษาๆ ละ 30 คนในระดับประถมปลายและมัธยมศึกษา ตอนต้น แต่งตั้งเจ้าหน้าที่และวิทยากรในการดำเนินการ ทั้งการเรียนรู้อาตถกฤษฎี และปฏิบัติ"

อารียวรรณบอกว่า จุดเสี่ยงที่ชาวบ้านในพื้นที่พบ คือ การขาดข้อมูลในเรื่อง การจรรยา เพราะปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่มีไม่มากนัก แต่เราไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้อง กับความปลอดภัย ถนนตัดผ่านชนบทตัดผ่าน โครงการจรรยาต่อเนื่องจากสอน อพปร. สอนชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน เริ่มมาจากอุบัติเหตุประมาณ สามถึงสี่ปีที่ผ่านมา เราต้องทำให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบจรรยาเนื่องจากมีวัว ช้ำมถนน

"ปัญหาอุบัติเหตุที่พบคือช่วงเทศกาล ต้องการให้ความรู้เขามากกว่าและคิดว่า การให้ความรู้ตั้งแต่ต้นทางน่าจะมีประโยชน์มากที่สุดก็เลยบุกเข้าไปจัดอบรมในโรงเรียน"

เธอบอกว่า โครงการจรรยาสอนน้อง ต่อเนื่องจากการอบรมความปลอดภัย ของ อพปร.ประจำหมู่บ้าน กระทั่งเข้าไปอบรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นโครงการที่จัด ต่อเนื่องมานานกว่า 3 ปีแล้ว และเธอคิดว่าคงจะต้องจัดอบรมต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เพราะ การรับรู้ระเบียบจรรยา เป็นเรื่องสำคัญในการลดอุบัติเหตุในพื้นที่ได้

▶ **ลดอุบัติเหตุลดภัยพิบัติ**

"สิ่งที่ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการทำงาน คือเป้าหมาย และเครื่องมือวัดอย่างเป็นรูปธรรม ที่ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าสิ่งที่ทำไม่เสียเปล่า" อารียวรรณบอกว่า ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น เธอและแกนนำชุมชนได้ออกแบบเครื่องมือ เพื่อสำรวจความพอใจของชาวบ้านร่วมกัน เธอย้ำว่า เข้มแข็ง หมายถึง สามารถพึ่งตนเอง ได้ในระดับหนึ่งโดยไม่ต้องพึ่งรัฐ พึ่งงบประมาณ สามารถต่อยอดของโครงการที่เรา นำไปพัฒนา

"เราร่วมกันสำรวจชุมชนจากชาวบ้าน 120 คนแล้วพบว่าชาวบ้านพอใจ"

ความพึงพอใจต่อการให้มีความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้แก่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากที่สุด 42 คน รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ ระดับดีมาก 37 คน คิดน้อยที่สุดอยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง 5 คน ความพึงพอใจ ต่อโครงการและสามารถนำกลับไปปฏิบัติได้จริงอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มากที่สุด 53 คน รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ 29 คน คิดแต่ชาวชุมชนพอใจมากที่สุด คือ

การลดปัญหาการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุบนท้องถนน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ มากที่สุด 40 คน

การสำรวจข้อมูลความพึงพอใจของชาวบ้านทำให้เธอแนะนำชุมชนเห็นว่า เคน มาถูกทาง ป้ายจราจร สัญญาณเตือน และการสวมใส่หมวกนิรภัย กลายเป็นเรื่องจำเป็นที่ชุมชนทุกคนร่วมกันดูแล

"ชาวบ้านที่นี่เขาให้ความร่วมมือดีมาก ยิ่งเมื่อ เราอบรมจราจรแล้ว ปัญหาอุบัติเหตุลดลง เพราะมีเจ้าหน้าที่อาสาจราจรมาช่วยบอกสัญญาณจราจรด้วย ยิ่งทำให้เป็นรูปธรรมที่ชาวบ้านต้องการเข้ามาพร้อมกับโครงการจราจรสอนน้องมากขึ้น"

▶ 3 เครือข่ายประสานร่วมกัน

เธอบอกว่า ฤกษ์แจของชุมชนที่ทำให้โครงการต่อเนื่องยาวนานมากกว่า 3 ปีเนื่องมาจากความเข้าใจของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โรงเรียนและผู้ปกครอง

ความร่วมมือของหน่วยงานมาเป็นอันดับแรก โดยในพื้นที่มี สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง คือสถานีอนามัยบ้านท่าฉนวน หมู่ที่ 1 สถานีอนามัยน้ำเรื้อง หมู่ที่ 12

ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานีตำรวจภูธรท่าฉนวน 1 แห่ง ตำบลท่าฉนวนอยู่ในเขตพื้นที่การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรท่าฉนวนหมู่ที่ 5 บ้านน้ำเรื้อง

ประกอบกับมีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่อาสาสมัครจัดชุดเวรยามประจำหมู่บ้านคอยสอดส่องตรวจตราดูแลความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน

"ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการ อบต.ท่าฉนวน มีการป้องกันและเตรียมพร้อมระงับเหตุปฏิบัติการตลอด 24 ชั่วโมงแบ่งเวรเตรียมพร้อมเป็น 2 ชุดสลับเปลี่ยนกัน แต่ละชุดปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 06.00-18.00 น.(วันหยุดราชการ) และเวลา18.00-06.00 น.ของวันถัดไปทุกวันนี้เจ้าหน้าที่วิทยุรับแจ้งเหตุเตรียมพร้อมประจำตลอด 24 ชั่วโมง"

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือสื่อสารอุปกรณ์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้แก่ รถบรรทุกน้ำดับเพลิง (รถดับเพลิง) รถยนต์ตรวจการณ์/เรือท้องแบน/เสื้อชูชีพ/ชุดผจญเพลิงชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่เตรียมพร้อมแก่ส่งสัญญาณทุกคนจะต้องมาร่วมกันทำงานทันที

อารีย์วรรณ บอกว่า สิ่งสำคัญมากที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการไปข้างหน้าคือการค้นหาความเสี่ยงหรือข้อบกพร่องที่ถือเป็นจุดอ่อนในด้านความปลอดภัยของชุมชนให้พบ เริ่มต้นมานั่งร่วมคุยเสนอปัญหาระหว่างแกนนำชุมชนก่อนที่จะเริ่มลงมือแก้ไข้ปัญหา

"ต้องมีข้อมูลก่อนว่าอุบัติเหตุเกิดตรงไหนมากที่สุดอะไรเป็นปัญหา" เธอบอกว่า หลังจากนั้นค่อยมาร่วมกันทำงานสร้างเครือข่ายจากแกนนำชุมชนที่มีเป็นทางการอยู่แล้ว ร่วมกันแก้ไข้ก่อนจะขยายความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เคล็ดลับการทำงานของท่านฉนวนจึงง่าย ค้นหาจุดเสี่ยง ซึ่งก็พบได้ว่า แม้อุบัติเหตุจราจรมิ่ไม่มาก แต่ปัญหาเรื่องวินัยจราจรถของคนในพื้นที่มีน้อย การเริ่มต้นด้วยการให้ข้อมูลจึงถือว่า เป็นประตูด่านแรก

จุดเสียของท่านฉนวนที่พบ คือ ยังไม่สามารถสร้างแกนนำชาวบ้านที่เข้มแข็งลุกขึ้นมาทำงานแทนองค์การบริหารส่วนตำบลได้ เพราะการบริหารงานทั้งหมดยังคงอาศัยการทำงานของข้าราชการ ในการขับเคลื่อนมากกว่าชาวบ้านสร้างระเบียบจราจรซึ่งแน่นอนว่านั่นคือเป้าหมายต่อไป

ลักษณะพื้นที่

ลักษณะที่ตั้ง (Location)

ที่ทำารรองการบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ตั้งอยู่เลขที่ 2 หมู่ 4 บ้านข่อมศาล ตำบลท่าฉนวน อำเภองกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ห่างจากอำเภองกงไกรลาศ ประมาณ 20 กิโลเมตร และระยะทางอยู่ห่างจากจังหวัดสุโขทัย ประมาณ 20 กิโลเมตร

เนื้อที่ (Area)

ตำบลท่าฉนวน อำเภองกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีเนื้อที่ 88.5 ตารางกิโลเมตร ประมาณ 55,312 ไร่ (ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2552)

ภูมิประเทศ

สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่านและมีลำคลองสายเล็กๆ หลายสาย ในฤดูฝนจะประสบปัญหาอุทกภัยและในฤดูแล้งจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในการเกษตร สภาพของดินเป็นดินร่วนปนดินทรายและดินเหนียวซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม

บทที่ 6

5 ช. วิเคราะห์จุดเสี่ยง ลดอุบัติเหตุ เทศบาลนครอุดร จ.อุดรธานี

ตัวเลขอุบัติเหตุในจอกอมพิวเตอร์ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยหลายพันรายทยอยเข้ามาเพื่อรับการผ่าตัดที่โรงพยาบาล อัตราการเจ็บตายจากการประสบอุบัติเหตุชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ เฉพาะในพื้นที่เทศบาลนครอุดรธานีก็มากมายจนน่าตกใจ

"เป็นแบบนี้ไม่ไหวแน่" ศัลยแพทย์ออร์โธปิดิกส์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุดรธานี เล่าถึงจุดเริ่มต้นของการลุกขึ้นมาทำงานเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและสร้างชุมชนปลอดภัย

ก่อนปี 2540 โรงพยาบาลต้องรับคนเจ็บจากอุบัติเหตุจำนวนกว่า 9,000 ราย เขาซึ่งเป็นศัลยแพทย์ต้องเข้าเวรผ่าตัดเดือนละกว่า 30 เวร แต่ละวันต้องผ่าตัดผู้บาดเจ็บกว่า 2-3 ราย

"ไม่ต้อง บอกตัวเลขผู้บาดเจ็บเพราะผมยืนผ่าตัดทุกวันและวันละหลายราย"

"เริ่มคิดแล้วว่า ชินเป็นแบบนี้ต่อไปไม่ไหวแน่"

เหตุการณ์ในช่วงปี 2537-2540 ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจในช่วงขาขึ้น ทำให้อุบัติเหตุเกิดขึ้นมากมาย ขณะที่แพทย์ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่ต้องแบกรับภาระผ่าตัด เริ่มเห็นความผิดปกติที่เกิดขึ้น จนหลายคนบ่นออกมาดังๆ ว่าหากปล่อยให้เกิดเหตุการณ์

เป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ แพทย์ พยาบาลจะไม่สามารถรับภาระที่หนักขึ้น ต้องหาทางลดตัวเลขอุบัติเหตุ

"เพื่อนหมอหลายคนทนพิษบาดแผลไม่ไหว ลาออกไปรพ.เอกชนเกือบหมด" หมออนุชาเล่าๆๆ เนื่องจากตัวเลขอุบัติเหตุในขณะนั้นสูงจนหมอหลายคนรับภาระไม่ไหว

ยิ่งเมื่อโรงพยาบาลได้นำโปรแกรมไอเอส จากองค์การอนามัยโลกมาใช้ในการเก็บข้อมูลในปี 2540 ยิ่งเห็นชัดเจนว่า บาดเจ็บและตาย จากอุบัติเหตุเกิดขึ้นในพื้นที่ไหนบ้างเจาะลึกลงไปถึงต้นตอปัญหา

หมออนุชาบอกว่า โปรแกรมที่ได้มาทำให้หลังปี 2540 โรงพยาบาลการจัดเก็บข้อมูลไม่ต่างกับการจัดเก็บสินค้าในห้างสรรพสินค้าใหญ่ ที่สินค้าทุกชิ้นที่เข้าจะมีหมายเลขบาร์โค้ดบอกที่มาที่ไปได้ทั้งหมดย้อนถึงไปถึงที่มา คนเจ็บที่ถูกห้ามเข้ามารับการรักษาในขณะนั้นก็ไม่ได้แตกต่างกัน ระบบข้อมูลสามารถตรวจสอบย้อนหลังไปได้ว่า ได้รับบาดเจ็บจากที่ไหน และสาเหตุอะไรบ้าง

"คนเจ็บหนึ่งเหมือนมีบาร์โค้ด คลิ๊กปุ๊บ ข้อมูล เฝ้าระวังทางอุบัติเหตุโชว์ทันที"

เมื่อระบบข้อมูลเฝ้าระวังทางอุบัติเหตุยิ่งถูกต้องแม่นยำมากขนาดไหน ยิ่งสามารถย้อนกลับไปถึงต้นตอของปัญหาได้มากขึ้นเท่านั้น หมออนุชาบอกกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่สำคัญคือ "การเอาข้อมูลพวกนี้ยังไปเรื่อยๆ ในระดับจังหวัด เพื่อส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลง"

เครือข่ายป้องกันอุบัติเหตุของเทศบาลนครอุดรธานี จึงเริ่มต้นจากการนำระบบข้อมูลผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิต ซึ่งเข้าไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลภายใต้การจัดระบบข้อมูล ด้วยโปรแกรมไอเอสเป็นฐานในการวิเคราะห์จุดเสี่ยง เริ่มต้นการทยอยนำข้อมูลออกมาวิเคราะห์ชี้ชัดลงไปในพื้นที่ต่างๆ ที่เป็นปัญหา

จุดเริ่มกลยุทธ์ 5 ข

"ผม เริ่มขงข้อมูลโชว์เลย"

หมออนุชาบอกว่า ข้อมูลเริ่มต้นที่งัดออกมาในขณะนั้นคือสถิติการเกิดอุบัติเหตุที่ เทศบาลนครอุดรธานี โดดเด่นนำพื้นที่อื่นๆ เนื่องจาก พื้นที่เพียง 48 ตารางเมตรต่อปี แต่เกิดอุบัติเหตุมากถึง 3,000 ครั้งต่อปี ซึ่งถือว่าสูงมากส่งผลให้เทศบาลนครกลายเป็นพื้นที่หนึ่งในสามของการเจ็บตายทั้งจังหวัด"

ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำเสนอขึ้นมา ผ่านคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยของจังหวัด หมออนุชาบอกว่า ใหม่ๆ ก็บ่นๆ พอขงไปเรื่อยๆ ก็ขงไปเรื่อยๆ จนลงลึกไปถึงจุด

เกิดเหตุ ในที่สุดเทศบาลต้องหยิบยื่นมาพิจารณาเลยและเริ่มผลักดัน เพราะการดำเนินการในเรื่องนี้ไม่สามารถทำงานฝ่ายเดียวได้ จะต้องทำงานเป็นเครือข่ายฝ่ายอื่นๆ จะต้องเข้ามาร่วมด้วยไม่อย่างนั้นไม่สำเร็จ

"พอทำอะไรนิดหน่อยผมก็เริ่มชมเขา เพื่อจะได้ ผลักดันงานไปข้างหน้าได้" หมออนุชาบอกว่าเคล็ดลับในการทำงานของเครือข่ายเทศบาลนครอุตรธานี คือ ไม่เก่งคนเดียว ทำงานเป็นทีม ประสานความร่วมมือ แต่กลยุทธ์ที่สำคัญไม่มีลิขสิทธิ์ไม่หวงห้าม หากเครือข่ายอื่นๆ จะทดลองเอาไปใช้ดูบ้างคือ กลยุทธ์ 5 ช.

"สิ่งที่พวกผมทำ คือ ชง ชม เชื่อม ซ้อน เช็ก" ฟังดูงงๆ กลยุทธ์ 5 ช. ที่ว่า เริ่มต้นจาก ช.แรก คือ ชง นำข้อมูลที่เป็นจุดเสี่ยงชงเข้าไปเสนอให้กับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และเมื่อเขาทำอะไรดีๆ เราจะต้องชมกันบ้างเพื่อเป็นกำลังใจ ชมเสร็จก็ต้องเชื่อม เพื่อสามารถสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืน และ ช.สุดท้ายคือต้องมั่นตรวจเช็คสิ่งที่ดำเนินการไม่ให้เกิดหล่นและเดินไปได้ด้วย

▶ เจอกันบ่อยจุดเชื่อมเครือข่าย

กลยุทธ์ 5 ช. ชง ชม เชื่อม ซ้อน เช็ก คือแนวทางในการขับเคลื่อน แต่การทำงานจะเกิดไม่ได้เลยหากผู้ร่วมเครือข่าย ไม่ได้พบกันบ่อยๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน และแลกเปลี่ยนกัน ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่ทางการ

"ธรรมชาติของคนอุตรธานี จะเจอกันบ่อยมีกิจกรรมบ่อยๆ ทำให้เอาข้อมูลมาหารือกันได้" หมออนุชาบอกว่า เมื่อมีเวที การชงข้อมูลเพื่อเสนอปัญหาจึงเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก

"ข้อมูลของโรงพยาบาลบอกได้ว่าจุดเกิดเหตุบ่อยคือที่ไหน มีคนตายจำนวนเท่าไร"

จุดเริ่มต้นของการชง จึงมาจากข้อมูลจุดเสี่ยงเพื่อวิเคราะห์จุดเกิดเหตุ ซึ่งหมออนุชาบอกว่า สิ่งแรกที่จะต้องหาให้ได้คือ พื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยง ยังมีข้อมูลนำมาสนับสนุนให้ชัดเจนการวิเคราะห์เพื่อหาทางออกก็จะง่ายขึ้นไปด้วย

"ชงก่อนเลยว่าตายเยอะจุดไหนบ้างเอาจุดนั้นมาวิเคราะห์เลยว่าเกิดอะไรขึ้น" หมออนุชาบอกว่า นำข้อมูลจุดเจ็บตายชงไปเรื่อยๆ และเครือข่าย โดยมีเทศบาลเป็นหัวหอกนำเอาวิศกรรมทางถนนมาแก้ปัญหาจุดเสี่ยงที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด กระทั่งสามารถลดผู้บาดเจ็บลดลงจาก 3,000 คน ในปี 2540 เหลือเพียง 500 คนในปัจจุบัน และสามารถลดยอดผู้เสียชีวิตลงจาก 50 คน เหลือเพียง

4 คนเท่านั้น

"เวลาจะจี้มตรงไหน จะใช้ข้อมูลเป็นหลักค่อยๆ แหย่ไปที่ละจุด" หมออนุชา บอกพร้อมกับอธิบาย ข้อมูลที่ได้ไม่ได้หยุดนิ่งเฉพาะพื้นที่เสี่ยงบนถนน แต่ลงลึกไปถึงกลุ่มเสี่ยง ซึ่งก็พบว่า กลุ่มเสี่ยงที่มักเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง คือ นักเรียน ลูกจ้างมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ซึ่งบุคคลเหล่านี้คือ สิ่งที่ต้องพัฒนา

"ตัวเลขมันเห็นชัดมาก เดือนเดียวชน 60 ครั้งหน้าราชภัฏอุตรธานี เพราะถนนไม่มีเกาะกลางเทศบาลสร้างกำแพงรั้วป้องกันอุบัติเหตุเหลือ 2 ครั้งต่อเดือน"

หมออนุชาบอกว่า "เมื่อข้อมูลสำแดงผล เทศบาลก็เริ่มเห็น ชาวบ้านก็เริ่มตระหนัก เขาเริ่มมาถามว่าจะเอาคอนกรีตมาวางจุดนี้คุ้มมั๊ย หมอ"

ข้อมูลที่ได้จากโรงพยาบาล เริ่มเจาะเข้าไปที่ละพื้นที่ ถนนประจักษ์ที่มีความยาวหลายกิโลเมตร มีสถิติการเกิดอุบัติเหตุจำนวนไม่น้อย เนื่องจากไม่มีสัญญาณไฟไม่มีเกาะกลางถนนสำหรับรถเลี้ยว แต่การสร้างเกาะกลางถนนต้องใช้เงินก้อนใหญ่ จึงเริ่มต้นจากการวางแผงกันสีส้มแบบทดลอง แต่เมื่อข้อมูลออกมาหลังจากแผงชั่วคราวว่าอุบัติเหตุลดลง เทศบาลนครก็ลงทุนทันที

"สรุปว่าเทศบาลกล้าลงทุนไปกับข้อมูลที่รพ.เสนอขึ้นไป เขาสร้างกำแพงยาว"

หมออนุชาบอกว่า ปัจจัยความสำเร็จที่ค่อนข้างสำคัญคือผู้บริหารเทศบาลสนับสนุนและทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย จนปัจจุบันการทำงานร่วมกันเหนียวแน่นขึ้น ทำให้

การสร้างถนนใหม่ จะต้องมีข้อมูลจากทุกฝ่ายมาร่วมระดมเพื่อแก้ปัญหาาก่อนก่อสร้าง ช่วยลดปัญหาวิศวกรรมทางถนนลงได้

"มานั่งคุยเพื่อออกแบบให้ดีที่สุดที่สุดทำให้ถนนที่สร้างใหม่ทุกสายไม่เคยเป็นแซมปี อุบัติเหตุ หลายพื้นที่ซึ่งเป็นถนนสายเก่า ก็จะนำเอาทฤษฎี ชะลอความเร็วมาใช้ คือ อะไรที่ความเร็วลดลงโอกาสถึงตายก็น้อยลง

แน่นอนว่าสิ่งที่หมออนุชาย่าหนักแน่น ถึงปัจจัยของความจำเป็นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับ ข้อมูลอย่างเดียว หากต้องรวมไปถึงการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่นๆเข้ามาช่วยด้วยไม่ อย่างนั้นงานไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้เช่นกัน

▶ **ชุมชนเครือข่ายคือจุดเด่น**

"ผมให้ความสำคัญกับเครือข่ายชุมชนมาก เพราะว่าเทศบาลไม่สามารถทำงาน หน่วยงานเดียวได้" แนวคิดเชื่อมเครือข่ายชุมชน แบบที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมรักบ้านเกิด คือปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของการทำงาน เทศบาลนคร

อิทธิพล ศรีวิวัฒน์สุวรรณ นายกเทศมนตรีนครอุดรธานี ยืนยันว่า ความเป็น เมืองทำให้เทศบาลมีชุมชนหนาแน่น จึงพยายามสร้างเครือข่ายเชื่อมชุมชนทั้ง 100 แห่งเข้ามาช่วยกันดูแลตั้งแต่คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความสงบลด ปัญหาพื้นที่เสี่ยงต่อความปลอดภัย ที่แกนนำของแต่ละชุมชนทำหน้าที่อย่างแข็งขัน

"วิธีการเทศบาลคือการสร้างบทบาทส่งเสริมให้เขามีความรู้และถ่ายทอดให้กับ เขา ทำงานในเชิงรุก กระจายไปในชุมชน และรู้จักดูแลชุมชนของเขาเอง จะได้ไม่ ต้องพึ่งพาเทศบาลมากนัก เพราะลำพังเทศบาลจะดูแลพื้นที่ทั้งหมดได้คงยาก แต่ ถ้าเขาพึ่งตัวเอง จะดีกว่าที่เทศบาลจะเข้าไปยึดเหนี่ยวให้ เพราะฉะนั้น การทำงาน หลายครั้งชุมชนจะเสนอเข้ามาร่วมดำเนินการ

"ผมให้ความสำคัญกับชุมชน เพราะไม่ใช่แค่เทศบาลอย่างเดียว ถ้าให้ชุมชน คิดเองทำเองเสนอขึ้นมาจะยั่งยืน" อิทธิพลบอก แนวคิดการทำงานแบบนี้รวมไปถึง การสร้างชุมชนปลอดภัย จากอุบัติเหตุที่เขาเล่าถึงกระบวนการรับข้อมูลที่ถูกส่งมา จากเครือข่ายโดยเฉพาะ หมออนุชาได้ตัวอย่างลงตัวและนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ดีและ ยั่งยืน

เขาบอกว่า ระบบจราจรของเมืองมีปัญหาคับคั่งค่อนข้างมากในช่วงก่อนปี 2540 เพราะว่า สีแยกเชื่อมโยง เป็นโครงข่ายจราจรจำนวนมากแต่เปิดกว้างรับข้อมูลจาก โรงพยาบาล นำมาเริ่มวิเคราะห์สาเหตุผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ จากสาเหตุอะไร เข้าไป

ร่วมมือกับคณะกรรมการจรรยาทำางานป้องกันอุบัติเหตุเดินไปถูกทาง

▶ **หาจุดเสี่ยง เจ็บตายสูงสุด**

"เอาข้อมูลเสียชีวิตมามาร์คจุดว่าเกิดจุดไหน พื้นที่ไหนมีผู้เสียชีวิตมากที่สุด หลายแห่งเป็นจุดเสี่ยงที่จะต้องแก้ไข"

ข้อมูลเดินไปตามระบบ ทำให้เห็นจุดแรกที่เป็นพื้นที่เสี่ยงที่ต้องแก้ไขคือ ถนนทหารเพราะระยะทางหลายกิโลเมตรจากสี่แยกถนนเลี้ยวเมืองมาถึงกรมหลวงประจักษ์ฯ ระยะทางยาวมากเป็นเส้นตรงตลอดไม่มีไฟแดงเลย มีซอยที่เข้าออกชุมชนจำนวนมากในช่วงกลางคืนก็ มีสถานบันเทิง ที่มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ จากเมาไม่ขับ เห็นชัดเจนเมื่อนำเอาข้อมูลสถิติจากโรงพยาบาลขึ้นมาสว่ จุดดังกล่าวคือ จุดเสี่ยงที่ต้องแก้ไข เครือข่ายจึงเริ่มมาคิดกันว่าจะทำอย่างไรให้อุบัติเหตุลดลง ลดการเสียชีวิต

"เอาข้อมูลไปคุยกับวิศวกรจราจรของประเทศบาลเริ่มคิดว่าเหตุที่เกิดมาจากเมาแล้วขับ แต่ยั้งรวมไปถึงเรื่องอื่นๆ ด้วยเช่นระยะทางของถนนที่มีความยาวทำให้รถมีความเร็ว ครอบงอมยจำนวนมากไม่มีจุดกลับรถ เริ่มคิดกันว่ามาออกแบบกันแบบไหนเพื่อลดความเสี่ยงลง"

สิ่งที่เริ่มทำครั้งแรกคือ การสร้างเกาะกลางถนนแบบชั่วคราว เริ่มจากตัวหนอนเทศบาลใช้บ่ไม่เยอะและขึ้นป้ายบอกสัญลักษณ์ให้ชัดเจนคอนแรกชุมชนเริ่มบ่นไม่สะดวก แต่เมื่ออุบัติเหตุลดลง เสียขร่องเรียนบ่นคำก็ลดลง

นายกเทศมนตรี บอกว่า คอนแรกทำชั่วคราวก็เขยิบตรงนี้ ทดลองตรงนั้น ขยับไปมา จนหาจุดลงตัวว่าในช่วงไหน พองบประมาณผสมกับอัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลง ชาวบ้านแฉวนั้นเริ่มเข้าใจ เทศบาลก็ทุ่มงบประมาณทำแพวงกันถาวรสวยงามเพิ่มไฟจราจร มีไฟคนข้ามถนน สถิติหายไปเลย เคยเสียชีวิตก็ไม่มี อุบัติเหตุลดลงมาได้ ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ

▶ **วงเวียนวัดใจลดอุบัติเหตุ**

เมื่อการทำงานเดินมาถูกทางสถิติการลดอุบัติเหตุลดลง เริ่มเข้าไปแก้ปัญหาในพื้นที่เสี่ยงอื่นๆ มาร์คจุดเสี่ยงเพิ่มขึ้นอีกบริเวณหน้าโรงพยาบาลวัฒนา รดชนกันเป็นประจำ ชาวบ้านในพื้นที่เรียกว่า แยกวัดใจ การแก้ปัญหาตามทฤษฎีชะลอความเร็วจึงเกิดขึ้น แต่จะอย่างไรไม่ต้องใช้ไฟแดง

"พอดีผมไปต่างประเทศและเห็นหลายประเทศเขาใช้ไฟเขียวไฟแดงน้อยลง จึงคิดว่าลองมาทำวงเวียนขนาดหย่อม แต่ต้องควบคุมทางเดินของรถยนต์ให้ได้ เริ่มต้นจากการทดลองเอาพลาสติกมาวางเป็นวงแหวนก่อน เมื่อทดสอบตัวเลขอุบัติเหตุลดลง ก็เริ่มทำแบบถาวร

"เอาตัวหนอนมาวางชั่วคราวและตีวง เริ่มเป็นรูปร่างก็ค่อยๆ ปรับ เริ่มทำถาวร ปรับแต่งวงเวียนให้เป็นภูมิทัศน์สวยงาม"

อีกจุดคือสามแยกประมง ถนนจากหนองโสร่ง ตรงนั้นคือแยกวัดใจจุดที่สอง มีอุบัติเหตุและมีคนตายเป็นประจำ เราก็มาทำวงเวียนเล็กง่ายๆ จากชั่วคราวเป็นถาวร เช่นเดียวกับ บริเวณวัดบ้านเหล่า ตั้งไฟเขียวไฟแดง ทำวงเวียนจัดสวนให้สวยงาม ไม่มีอุบัติเหตุ

การค้นหาคูเสียงเพื่อแก้ไขปัญหาจึงถือเป็นจุดสำคัญในการลดอุบัติเหตุ ซึ่งข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญ

"บางครั้งเราอาจจะคาดการณ์ไม่ถึงว่าจะเกิดปัญหา แต่ถ้าเรามีข้อมูลว่าตรงไหน มีปัญหาวิเคราะห์ และใช้วิศวกรรมจราจรเข้ามาแก้ไขผมคิดว่ามันแก้ได้หมด แต่เรา

ต้องใส่ใจในข้อมูลในพื้นที่แต่ละจุด เพื่อหาทางออก เพราะหากเราคิดว่า มีอุบัติเหตุ แล้วเอาไฟแดง ไฟเขียวไปตั้งแล้วก็จบ พอเกิดอุบัติเหตุก็บอกว่าขับฝ่าไฟแดง ไม่เคารพกฎจราจรมันไม่จบ"

ถึงวันนี้การแก้ไขปัญหาจราจรในเทศบาลนครอุดรธานีเกือบแล้วเสร็จทั้งหมด สถิติอุบัติเหตุ ลดลงไม่มีคนตาย ช่วงเทศกาลสงกรานต์และปีใหม่ ก้าวต่อไป คือการติดตั้ง ซีซีทีวี เพื่อควบคุมโครงข่ายจราจรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ทำเป็นสารสนเทศระบบจราจร ควบคุมสั่งการภายในเขตเทศบาลเริ่ม มีกล้อง ทั้งหมด 60 ตัวติดตั้ง 36 ทางแยก

ความสำเร็จครั้งนี้นายกเทศมนตรีบอกว่า เกิดขึ้นเพราะ คุยกันทุกเดือนมากกว่านั้น ง่ายๆ เชิญกันมาโทรตามกันง่ายๆ เพราะว่ามีกิจกรรมควบๆ กันก็มา

"สนิมสนมกันบางครั้งไม่ได้พูดว่าเป็นนายก เพราะการเป็นผู้บังคับบัญชา รู้คำว่าเพื่อนร่วมงานไม่ได้"

ส่วนเคล็ดลับที่ชุมชนอื่นจะนำไปใช้บ้าง เขาบอกว่า ผมเชื่อว่าทุกที่อยากได้รับความร่วมมือ แต่ก่อนที่เขาจะให้ความร่วมมือเขาต้องเห็นว่าเราทำจริงเพื่อสาธารณประโยชน์จริงๆ ไม่ใช่เพื่ออย่างอื่น ความสัมพันธ์ในเชิงราบต้องมากกว่าเรื่องระบบราชการครั้งนี้ให้ความยั่งยืนได้มากกว่า เมื่อหมดสมัยการเมืองเราก็เดินต่อไปได้

unk ที่ 7

ชุมชนปลอดภัย กลางเมืองใหญ่ ชุมชนสุเหร่าชอย 7 กรุงเทพฯ

"ไปชุมชนสุเหร่าชอย 7" ยังไม่ทันได้อธิบายประโยคถัดไป คนขับแท็กซี่ ก็พยักหน้ารับพร้อมทั้งบอกว่า "เพชรบุรีชอย 7" เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ก่อนที่จะเริ่มสคริปต์เครื่องยนต์เดินทางไปยังจุดหมายทันที

"ชอย 7 แท็กซี่ส่วนใหญ่รู้จักเพราะ เป็นทางลัด คัดทะลุออกไปชอย 5 ได้" คนขับอธิบาย เมื่อเห็นผู้โดยสาร ยังทำหน้างงๆ หลังจากรถวิ่งออกจากสถานีรถไฟฟ้ามหานครมายังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ความหมายคำว่า "ทางลัด" บอกตรงไปตรงมาอยู่แล้วว่าไม่ใช่ทางตรง นั่นหมายถึง ระยะทางและเวลาต้องสั้นลง ไม่อย่างนั้นคนไม่นิยมใช้ทางลัดสายนี้แน่นอน สภาพของถนน คงไม่ใช่ชอยแน่นอน การจัดการจราจรของชุมชนคงไม่ธรรมดาเพราะไม่อย่างนั้น คนขับแท็กซี่ในย่านกลางเมือง คงไม่ใช่เพื่อตัดสู่ถนนหลัก แล้วชุมชนเขาจัดการอย่างไร คำถามมากมาย ค่อยๆ ผุดขึ้น เพราะโจทย์ที่ได้รับก่อนเดินทางไปทำความรู้จัก ชุมชนชอยสุเหร่า (เพชรบุรี 7) คือการจัดการชุมชนถนนปลอดภัย ย่านกลางเมืองกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่ชุมชนในเมืองจะลุกขึ้นมาจัดการจราจรในชอยของตัวเองได้อย่างเป็นระบบ

ก่อนที่ความคิดจะหลุดไปยังวังวนของจินตนาการ เสียงห้าวๆ ของคนจับแท็กซีคันเดิมดั่งขึ้น "ถึงแล้วครับจะให้จอดตรงไหน" เสียงคุๆ ปลูกวงค์ได้ไม่น้อยแต่ดูเหมือนว่ายังมีน้อยกว่า สภาพถนนที่เห็นตรงหน้า ทำให้ความรู้สึกรังเกียจที่ต้องลุกจากที่นอนตั้งแต่เช้ามีคเพื่อให้มีโอกาสสัมผัสชีวิตยามเช้าของ "ชุมชนมุสลิมกลางเมือง" หายว่วงปลิดทิ้ง

คำถามต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงไม่กี่นาทีที่ผ่านมา คุณะถึงทางตัน "ซอยทั้งเล็กและแคบ นับนิ้วคำนวณพร้อมกะด้วยสายตา ไม่น่าจะเกิน 200 เมตร

"ซอยเล็กขนาดนี้ชุมชนเขาจัดการยังไง" ความไม่แน่ใจทำให้ต้องเงยหน้าขึ้นมองหาป้ายชื่อชุมชนเพื่อความแน่ใจว่า มาไม่ผิดชุมชนแน่ "ป้ายชุมชนปลอดภัย คิคหระถัดจากป้ายชื่อชุมชนสุเหร่าแดง ยืนยันได้ชัดเจนว่า มาไม่ผิดไม่ได้หลงทาง

ไม่น่าเชื่อว่า ชุมชนเล็กๆ ใจกลางเมือง จะสร้างความแปลกประหลาดได้มากมาย แม้ว่าซอยจะเล็กและแคบ แต่ก็สัมผัสได้ถึงความสะดวก และสีสันวัฒนธรรมยามเช้าที่ไม่แตกต่างจากวัฒนธรรมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

เสียงโถมจกการอ่านหนังสือพิมพ์และวิพากษ์วิจารณ์ข่าวยามเช้าของการเมืองดังจากร้านน้ำชา กาแฟ ที่ตั้งไม่ห่างจากป้ายชุมชนปลอดภัยมากนัก ความหอมกรุ่นกลิ่นกาแฟ หน้าตาหวานเอิ้มๆ ของโรตีสายดำม เชิญชวนให้ผู้มาเยือนต้องหย่อนก้นลงนั่งดื่มคำ รสชาดกาแฟใส่มม หวานมันผสมกับเสียงคำท้อปนความหวังไยบ้านเมือง อร่อยเพลินเพลินไม่น้อย

"ที่นี่มีอุบัติเหตุบ่อยม๊าย" คำถามแบบตรงไปตรงมา โยนโครมไปยังผู้สนทนาพร้อม โตะ ผู้อาวุโสที่ก้มหน้าก้มตาอ่านหนังสือพิมพ์ ingsกับคำถามแบบจุใจ ไม่มีที่มาที่ไป แต่ก็ตอบแบบงงๆ ว่า

"ไม่ค่อยมีหรอก เพราะที่นี่เขาจัดจราจรทางตรงเดินรถทางเดียว"

"หนูดามเพราะเห็นป้ายชุมชนปลอดภัยคืออยู่ตรงนั้น" คำเฉลยของผู้มาเยือน ทำให้คนตอบถึงกับอึ้งมึน ก่อนจะบอกว่า ชุมชนช่วยกันดูแลเรื่องการจราจร ที่จอดรถ รวมถึง วินมอเตอร์ไซด์ ไม่ค่อยมีปัญหา ถึงจะมีคนใช้สัญญาณไปมาเยอะก็ตาม คำบอกเล่าของคอกการเมืองอาวุโสปากซอยทำให้ชอยเล็กแคบ น่าสนใจไม่น้อย ยิ่งเมื่อผู้อาวุโสท่านนี้ ลำดับความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ ยิ่งพบว่าวัฒนธรรม คั้งเคิมยังคงมีให้สัมผัสกับชุมชนกลางกรุงฯ

ผู้อาวุโสบอกว่า ชุมชนชอยสุเหร่า (เพชรบุรี 7) ตั้งอยู่บริเวณชอยเพชรบุรี 7 ถ.เพชรบุรี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งเป็นชุมชนมา เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2535 เคิมเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ชาวชุมชนมีที่ดินเป็นของตัวเอง บางส่วนเช่าพื้นที่เอกชน ต่อมาได้มีการขายที่ดินเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจขยายตัวทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนกลางเมือง ความเป็นอยู่เริ่มเปลี่ยนแปลงจาก เคิม บ้านเรือนพัฒนาเป็นบ้านเช่า คึกแฉว

ชุมชนขนาดเล็ก บนพื้นที่ 10 ไร่กลายเป็นชุมชนขนาดกลาง มีประชากรอาศัยมากถึง 900 คนประชากรแฝงต่างถิ่นเพิ่มขึ้น 1,000 คน อาจจะช่วยความเป็นชุมชนมุสลิมที่ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณมากกว่าครึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้การคง

วัฒนธรรมและวิถีดั้งเดิมเอาไว้ให้เห็นสภาพบ้านเรือนหลังจากตึกแถวติดถนนแล้วยังเป็นบ้านไม้สองชั้น คั้งติดกันอย่างหนาแน่น แม้บริเวณทางเดินในซอยจะแออัด แต่ก็ดูเป็นระเบียบ

ผู้อาวุโส คอการเมือง บอกว่า ชุมชนสุเหร่าไม่ค่อยจะย้ายออก แต่มีคนข้างนอกเข้ามาอยู่เพราะตั้งกลางเมือง เพราะฉะนั้นผู้คนที่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นคนดั้งเดิม อยู่อาศัยกันแบบพี่น้อง ช่วยกันดูแลกัน ที่สำคัญคือ ชุมชนที่นี่ นับถือผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟัง ถ้ามีปัญหาความขัดแย้งในชุมชนจะมีคณะกรรมการผู้อาวุโส เข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย ทำให้ปัญหาทะเลาะเบาะแว้งของคนในชุมชนเบาบาง เว้นแต่คนนอกชุมชนเข้ามาอาศัย อาจจะไปจัดการไม่ได้

วิถีดั้งเดิมความเป็นชาวมุสลิม และการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของการดูแลเอื้อเพื่อการเคารพผู้ใหญ่ อาจจะเป็นบุญแก่ และที่มาของป้ายขนาดใหญ่ ชุมชนปลอดภัย ที่ตั้งเด่นตระหง่านบอกความภาคภูมิใจของชุมชนแห่งนี้ เมื่อความเอื้อเพื่อเป็นพื้นฐานการก้าวไปสู่รูปธรรมการจัดการปัญหาอื่นๆ จึงไม่ใช่เรื่องยาก

▶ **ตกปัญหาต่อปัญหา**

"ความเอื้อเพื่อเอื้อกุล" คือหัวใจของชุมชนใส่ใจความปลอดภัย สุขชัย นุหงา-แดง ผู้ประสานงานชุมชน ยืนยัน แม้จะดูเป็นเรื่องง่ายๆ ออกแนวโรแมนติก ที่ใครๆ มักจะพูดถึงเบื้องหลังความสำเร็จว่าเกิดจากความเอื้อเพื่อ แต่สำหรับชุมชนซอยสุเหร่าได้แปรเอาความเอื้อเพื่อที่เป็นนามธรรมออกมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานจนประสบความสำเร็จได้อย่างไม่น่าเชื่อ

"ชุมชนสุเหร่ามีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 60% ทำให้พื้นฐานมีกิจกรรมทางศาสนาต้องเจอกันบ่อยๆ" สุขชัยเล่าว่าการเจอกันบ่อยๆทำให้การรวมกลุ่มทำกิจกรรมกลายเป็นธรรมชาติ เพราะเริ่มต้นจากการบ่น เรื่องนั้นเรื่องนี้ เห็นอันนั้นไม่ดี เห็นอันนี้ไม่ไหว ก็ชวนกันทำงาน

ร้านน้ำชา หน้าปากซอย ตรงข้ามมัสยิดกลายเป็นจุดนัดพบหลายๆ หากติดลมบน คุยกันยาวก็จะไหลล่องเข้ามานั่งเอกเขนกहारหรือกันในมัสยิด ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ บอกเล่าปัญหาของคนในซอยเดียวกัน

"ก็ต่างคนต่างความคิดเริ่มมาจากเห็นปัญหาก่อน" *เรื่องที่หารือกันมีตั้งแต่ความไม่ปลอดภัย ลักขโมย รถยนต์วิ่งเข้ามาในซอยแล้วเฉี่ยวเด็ก"* ทุกอย่างมันเริ่มจากธรรมชาติของการพูดคุยกัน เจอกันบ่อยๆ บ่นกันบ่อยก็ได้ ความคิดดีๆ มาช่วยกัน

แก้ไขปรับปรุงชุมชน

การแลกเปลี่ยนกันครั้งแรกผู้ใหญ่ผู้น้อยคนนักที่จะเห็นว่าเรื่องความปลอดภัยในชุมชนเป็นเรื่องความประมาทและการจัดระเบียบ ส่วนใหญ่มักจะมองไปในเรื่องของกรรมเวร ความซนของเด็กๆ และการที่ผู้ใหญ่ไม่ดูแลมากกว่า ไม่มีใครมองว่า ความไม่ปลอดภัยเป็นเรื่องของโครงสร้างสภาพแวดล้อม การผลอเรือของผู้ดูแล

กว่าจะเริ่มจัดระบบความคิดทำความเข้าใจว่า ความไม่ปลอดภัยในชุมชนก็ใช้เวลานานพอสมควร พบปะกันหลายครั้งแลกเปลี่ยนกันหลายหนกระทั่ง ความเห็นที่หลากหลายในเรื่องของ ความไม่ปลอดภัยในชุมชนเริ่มเข้ารูปเข้ารอย

"แกนนำชุมชนเริ่มมองเห็นความไม่ปลอดภัยในหลายรูปแบบ ทั้งในด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม" ศุภชัยบอกว่า การเริ่มต้นตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยน ความสำคัญคือรูปธรรมของปัญหาที่นำมาหารือกัน จะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาในชุมชน เมื่อทุกคนเอาปัญหามาระดมกันว่าเกิดอะไรขึ้นในซอยสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือความพยายามหาทางออก

"มันต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหาก่อนว่าอะไรเกิดขึ้นในชุมชนบ้าง"

เมื่อเห็นร่วมกันว่า ความไม่ปลอดภัยไม่ได้หมายถึงเรื่องของความซุกซนแบบเด็กๆ หรือเป็นเรื่องที่จัดการไม่ได้ แต่เป็นเรื่องของการผลอเรือ โครงสร้างพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอต่างๆ ก็หลั่งไหลออกจากผู้ประสบปัญหาโดยตรง มีตั้งแต่ด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่สวมหมวกนิรภัย อันตรายจากเสาไฟฟ้า ตกจากที่สูง นอกจากนี้รวมไปถึงการจัดวางของขายแบบไม่เป็นระเบียบ หม้อน้ำร้อน กระทบทอดอาหารข้างถนนก็สร้างปัญหาได้

"คุยกันบ่อยเข้าก็เห็นปัญหา เห็นความไม่ปลอดภัยทุกอย่าง บางคนก็มีเรื่องของเล่นซื้อมาแล้วไม่รู้วิธีใช้ก็ไม่ปลอดภัย ปล่อยเด็กวิ่งบนถนนเสี่ยงต่อการถูกรถชน ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากการพูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติเกิดแกนนำทางธรรมชาติขึ้นมา จนที่สุดเห็นว่า ชุมชนควรจะตั้งกลุ่มความปลอดภัยขึ้นมา" ศุภชัยบอกว่า

ศุภชัย ย้ำอีกว่าสิ่งสำคัญของชุมชนคือ พิธีกรรมของศาสนาเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้ต้องพบปะแลกเปลี่ยนกัน กลายเป็นวิถีที่พึงพาอาศัยกันอยู่แล้ว เมื่อมีการประกาศรวมกลุ่มรวมตัวกันทำกิจกรรม ก็จะค่อนข้างง่าย เรามีมติคือเป็นจุดศูนย์รวม มีเสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้รวมตัวกันอยู่แล้ว เวลาจัดกิจกรรมก็ระดมพลได้ทันที

▶ รวมพลสำรวจจุดเสี่ยง

ความเข้าใจปัญหา นำมาซึ่งการรวมกลุ่มตั้งคณะกรรมการชุมชนปลอดภัย ได้ไม่ยาก โดยตั้งคณะกรรมการจะเน้นไปที่ความหลากหลายของสาขาอาชีพ คัดเลือกจากอาชีพต่างๆ ในชุมชนเข้ามาเป็นกรรมการส่วน สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มจะมาจากระบบการของชุมชนขอยสุเหร่า แต่คนอื่นๆ จะเข้ามาช่วยงานบ้างเพียงแต่ ไม่มีตำแหน่ง แต่แม่บ้าน เด็กๆ ผู้อาวุโสก็สามารถช่วยกันได้

"ความหลากหลายของกลุ่ม ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากคนในชุมชน และสามารถระดมความร่วมมือในการจัดการโครงการได้" ศุภชัยบอกว่า การรวมกลุ่มในช่วงเริ่มต้นขาดไม่ได้ที่จะต้องติดต่อบริษัทงานกับกลุ่มภายนอกชุมชนเพื่อมาร่วมให้ความรู้ในการจัดการ โดยมีศูนย์วิจัย โดยความร่วมมือจากตัวแทนคณะกรรมการชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน เพื่อจัดรูปแบบการสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชน

เมื่อคณะกรรมการลงตัว ชุมชนได้จัดระดมความคิด เริ่มวิเคราะห์ปัญหาจากความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา ไม่ฟันธงว่า วิธีการแก้ไขปัญหาแบบไหนดี แบบไหนไม่ดี จึงเริ่มต้นในการสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน

"ครั้งแรกที่ระดมเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เมาแล้วขับ ไม่สวมหมวกกันน็อก กรรมการบางคนเสนอว่า ใช้กฎหมายเข้มงวดให้ตำรวจจับ

แต่หลายคนเห็นว่านอกจากกฎหมายแล้ว ชุมชนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย ต้องสวมหมวกกันน็อก รวมไปถึงการเพิ่มลูกระนาดบนถนน เพื่อชะลอความเร็ว ป้องกันอุบัติเหตุในซอย"

การระดมความคิดเห็นครั้งแรก ข้อเสนอที่ออกมาชัดเจนว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของคนในชุมชนน่าจะเป็นเป้าหมายหลัก แต่นั่นไม่ใช่องค์ประกอบเดียว สิ่งที่ต้องการมากกว่านั้น ข้อมูลรูปธรรม จุดเสี่ยงอันตรายในเชิงโครงสร้างทางวิศวกรรมด้วย เพื่อนำมาปรับเปลี่ยนร่วมไปกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน เพราะการบอกว่าพฤติกรรมเสี่ยงทำให้เกิดปัญหาความไม่ปลอดภัย ไม่ใช่คำตอบทั้งหมด

▶ เร่งระดมกำลังจุดเสี่ยง

"กิจกรรมร่วมกันสำรวจจุดเสี่ยงทำให้พบว่า ในชุมชนมีปัญหาระบบความปลอดภัยจำนวนมาก" ศุภชัยบอก ก่อนจะสรุปผลการสำรวจเบื้องต้นว่า สิ่งทีุ่ดเสี่ยงของชุมชนมีตั้งแต่ท่อระบายน้ำที่ฝาเปิดชำรุด ทำให้เด็กพลัดตกลงไปได้เวลาที่เขาวิ่งเล่น ซึ่งชุมชน

ได้ประสานไปยังสำนักงานเขตราชเทวี ถึงผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามารับผิดชอบปรับปรุง ส่วนอีกจุดหนึ่งที่พบคือ บริเวณที่ทำการก่อสร้างอาคาร ที่มีความเสี่ยงต่อวัสดุ ก่อสร้างอาจจะตกลงลงมาใส่เด็ก หรือคนที่เดินผ่านไปมา เช่นตะปู เหล็ก ฯลฯ ซึ่งในเรื่องนี้ชุมชนได้เร่งเจรจาแก้ไขปรับปรุงโดยการเจรจากับผู้รับเหมาก่อสร้างให้ปรับปรุง แก้ไขให้เกิดความปลอดภัย โดยเร็วเพื่อป้องกัน

"เขตก่อสร้าง ได้มีการประสานกับผู้รับเหมาก่อสร้างให้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม โยกย้ายวัสดุ อุปกรณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่คนที่เดินผ่านไปมานอกจากนี้เรายังพบว่า เสไฟฟ้าในซอยส่วนใหญ่เป็นเสาไม้ที่อาจจะล้มลงเมื่อไหร่ก็ได้ จึงได้เปลี่ยนเป็นเสาปูน"

ไม่เพียงการจัดการพื้นที่เสี่ยงในชุมชนเท่านั้นหากในเรื่องของการจราจรภายใน ซอย ก็เป็นอีกปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากซอยสุเหร่าไม่กว้าง ทำให้การจัด จราจรต้องจัดเดินรถทางเดียว นอกจากนี้ รณรงค์โครงการสวมหมวกนิรภัยให้เด็ก ทุกครั้งที่โดยสารรถจักรยานยนต์ อีกทั้งทำความเข้าใจกับ วินมอเตอไรซ์หน้าปาก ซอยให้สวมหมวกนิรภัย พร้อมทั้งเคารพกฎจราจร

"การจัดระเบียบคนในชุมชน เพิ่มลูกกระนาคบนถนน ช่วยลดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นใน ชุมชนได้มาก ส่วนคนนอกชุมชนที่เดินทางสัญจรผ่านเข้ามาในซอย ก็ทำป้ายเตือนภัย "ชุมชนปลอดภัย กรุณาลดความเร็ว" หน้าทางเข้าชุมชน เพื่อให้คนที่เดินทางผ่านเข้า มาตระหนักถึงความปลอดภัย"

หลังจากสำรวจจุดเสี่ยงและมีกิจกรรม รณรงค์ให้ชุมชนปลอดภัย ทำให้ชาวชุมชน มีความเข้าใจมากขึ้นและเห็นความสำคัญ ในการร่วมกันดูแลรักษาความปลอดภัยร่วมกันในชุมชน เพราะการสร้างความปลอดภัยจะต้องมีกิจกรรมในการทำงานร่วมกัน

ในเรื่องของความปลอดภัย เราได้จัดรณรงค์สวมหมวกนิรภัย ไม่ได้จัดกิจกรรม เพียงหน่วยงานเดียว แต่ร่วมกันศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการ บาดเจ็บในเด็ก โรงพยาบาลรามาธิบดี รณรงค์ให้ความรู้ประสานทุกส่วนตั้งแต่ เด็กเยาวชน คนขับวินมอเตอไรซ์ เพื่อให้ร่วมกันสร้างชุมชนปลอดภัย

"การสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์จัดขึ้นหลายครั้งมี เด็กๆ มาร่วม ผู้ปกครองมาช่วยกันเล่นเกมเกี่ยวกับกฎจราจรสนุกสนานสร้างวิจัยจราจร ไปด้วยในตัว ซึ่งเด็กในชุมชนสามารถจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเป็นกลุ่มเยาวชนกู้ชีพขอยสุเหร่า ได้ รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และองค์กรภายนอกชุมชน เช่น คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เพื่อร่วมกันแสดงผลส่งเสริมสร้างความปลอดภัย" ศุภชัยบอก

ไม่เพียงการสร้างชุมชนปลอดภัย ด้วยการปรับเปลี่ยนถนน และจุดเสี่ยงต่างๆ หากชาวชุมชนได้ระดมทุนร่วมกับองค์กรภายนอกชุมชนจัดซื้อรถพยาบาลฉุกเฉิน พร้อมอุปกรณ์ช่วยชีวิตพื้นฐาน และอาสาสมัครประจำรถเพื่อบริการชุมชน โดยนับตั้งแต่ปี 2548-2550 รวมทั้งสิ้นจำนวน 92 ราย

ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนสุพรรณบุรีจึงกลายเป็นชุมชนต้นแบบโครงการพื้นที่ปลอดภัยประเภทชุมชนพักอาศัยหนาแน่นของสถานีตำรวจนครบาลพญาไทเพื่อป้องกันอาชญากรรมและความไม่ปลอดภัยต่างๆ

"ในซอยจะมีกล้องเล็กขโมยน้อยบ้างแต่ไม่มากนัก แต่เพื่อความปลอดภัย เราก็เลยมีโครงการติดตั้งทีวีวงจรปิด CCTV เพื่อจับสิ่งผิดปกติและถ่ายทอดภาพผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ที่ตั้งบริเวณตำรวจบ้านเพื่อสอดส่องความผิดปกติที่เกิดขึ้นในชุมชนช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้จำนวนมาก"

การลุกขึ้นมาจัดการ ชุมชนที่วุ่นวายจากรถที่วิ่งเข้าออกทั่วกรุงเทพมหานคร กลายเป็นบทเรียนที่ชาวชุมชนสามารถถอดเอาความรู้ในการบริหารจัดการออกได้หนึ่งชุด ในการจัดระบบการทำงาน อย่างเป็นระบบมากขึ้น

▶ 10 ระบบรับมือความไม่ปลอดภัย

"จากที่ชาวชุมชนได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นจากจุดเล็ก ที่หาหรือพบปะพูดคุยกันเป็นประจำทำให้สามารถสร้างระบบจัดตั้งกลุ่มการทำงานด้านความปลอดภัยเอาไว้ในทุกด้าน" ศุภชัยบอกว่า กว่าจะสามารถจัดกลุ่มได้เป็นรูปเป็นร่างขนาดนี้ จะต้องอาศัยความอดทน พบปะพูดคุยรวมไปถึงการใช้กลไกของความเป็นศาสนาอิสลาม ที่ชุมชนจะมีสภาผู้อาวุโส เอาไว้ไกลเกลี่ยปัญหาทุกปัญหาทำให้การทำงานทุกอย่างได้รับความร่วมมือกับชาวชุมชน

กลุ่มที่เกิดขึ้นจะอยู่ภายใต้คณะกรรมการความปลอดภัย ที่รวมเอากลุ่มต่างๆ ในชุมชน สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มข้างนอกได้ ไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายภาคประชาชน สำนักงานเขตราชเทวี สถานีตำรวจนครบาลพญาไท ศูนย์วิจัยเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและการป้องกันบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี ศูนย์บริการสาธารณสุข

การทำงานของกลุ่มแบ่งเป็น ระบบการสำรวจจุดเสี่ยง เมื่อพบจุดเสี่ยงพบทั้งด้านพฤติกรรมเสี่ยงและโครงสร้างสิ่งแวดลอมในชุมชนที่มีปัญหา ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลจุดเสี่ยงแล้วก็จะนำมาจัดลำดับความสำคัญ ประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการจัดกิจกรรม อบรมสัมมนา

เมื่อได้ข้อมูลจุดเสี่ยงแล้ว จะเพิ่มระบบบันทึกข้อมูลวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้สามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา เช่น บันทึกข้อมูลว่า มีเด็กบาดเจ็บจากการเล่นสเก็ต แล้วเกิดอุบัติเหตุอื่น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินการเป็นชุมชนปลอดภัยคือ ความพร้อมในการกู้ภัย

ด้วยเนื่องจากเป็นชุมชนในเมือง การชักซ้อมแผนกู้ภัยพิบัติ เพลิงไหม้ จะต้องซ้อมบ่อยๆ พร้อมประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยลดความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นจะต้องมีแผนรับมือภัยพิบัติเอาไว้อย่างชัดเจน พร้อมคนรับผิดชอบโดยจะต้องเตรียมแผนรองรับการเจ็บป่วยโดยการระดมทุนซื้อรถฉุกเฉินประจำชุมชน บริการปฐมพยาบาลและการกู้ชีพ รวมถึงการมีรถส่งผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตทั้งในและนอกชุมชน

นอกจากนี้ ชุมชนเห็นควรว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ป้องกันอาชญากรรม จึงได้จัดตั้งกล้องที่วิงจรรปิด เพื่อดูแลความปลอดภัย พร้อมกันนี้ ได้ดำเนินการในเรื่องของการต่อต้านยาเสพติด ช่วยกันดูแลเยาวชน รณรงค์ไม่ใช้เด็กซื้อเหล้า และร้านขายเหล้าไม่ให้ขายเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ตามกฎหมาย ส่วนความปลอดภัยในเด็กชุมชนก็ริเริ่มที่จะตั้งชมรมเด็กปลอดภัยขึ้นมาช่วยกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระชับความสัมพันธ์ครอบครัว

ศุภชัยบอกว่า กระบวนการสร้างความปลอดภัยของชุมชนสุเหร่าเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การพบปะพูดคุยรวมกิจกรรมกันบ่อยๆ รวมไปถึงการสำรวจข้อมูลเพื่อให้เห็นปัญหามาตักตักจนกลายเป็นแผนงาน ที่สามารถนำไปปรับใช้กับงานด้านอื่นๆ ด้วย โดยล่าสุดกำลังสำรวจ บ้านที่มีความเสี่ยงในเรื่องโรคเบาหวาน ความดันโลหิต เพื่อจะได้เข้าไปช่วยให้ข้อมูลในการดูแลรักษาตัวเอง ลดภาระโรงพยาบาลลงไปได้

บทเรียนง่ายๆ ของชุมชนแห่งนี้คือ การเรียนรู้ ปัญหา หลังจากนั้นสร้างระบบการทำงานให้ดีขึ้น ที่สำคัญคือ การรวมกลุ่มชุมชน ที่ประสานงานกับชุมชนภายในและภายนอกได้ ทุกอย่างจะเดินไปข้างหน้าอย่างยั่งยืนได้

บทที่ 8

ย้อนสำรวจเส้นทางเสียง ชุมชนปลอดภัยเทศบาลบ้านกรูด

หาดทรายยาวตลอดแนวทะเลบ้านกรูด เจียบสงบ ไม่มีเตียงผ้าใบ ไม่มีร้านขายอาหารริมชายหาด มีเพียงครอบครัวเล็กๆ สองสามครอบครัว เอาเสื่อปูนั่งรับประทานอาหารทะเลสดๆ ลมทะเลเย็นพัดเอื่อยๆ

"กลุ่มอนุรักษ์ที่นี่เข้มแข็งครับ ชายหาดไม่อนุญาตให้กางเตียง ผ้าใบ" **ฐานันตร์ นิลคำ** ปลัดเทศบาลบ้านกรูด บอกขณะที่พาทีมของเราเริ่มต้นสำรวจรอบชุมชนบ้านกรูด ที่ถือเป็นอีกหนึ่งเทศบาลที่มีการจัดระบบข้อมูลกลุ่มเสียงเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัย

"ทะเลที่นี่สงบสะอาด เรากันพื้นที่ชายหาดเอาไว้เพื่อให้คนเล็กๆ น้อยมีรายได้นิดหน่อย หอบเสื่อ เอาอาหารมากินวันหยุด" เขายังคงเล่าต่อ ด้วยความภูมิใจ กลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูดเข้มแข็งจนสามารถรักษาหาดที่สวยงามเอาไว้ให้ชาวบ้านได้พักผ่อนได้

"ควรจะมีพื้นที่สำหรับชาวบ้านที่มีรายได้น้อย เพราะทะเลสวยๆ ในประเทศไทยกลายเป็นทะเลส่วนบุคคลหลายหาดส่วนตัวที่คนจนเดินผ่านก็ยากแสนยาก" ฐานันันต์ศรีบอก

ชุมชนเทศบาลบ้านกรูดเป็นชุมชนใหญ่ มีสมาชิกชุมชนมากถึง 12 ชุมชน ตั้งแต่ชุมชนปากคลอง ชุมชนคอนนางร่วม ชุมชนบ้านกรูด ชุมชนทุ่งเรือยาง ชุมชนคอนชะม่วัง ชุมชนคอนแหลมใหญ่ ชุมชนคอนสูง ชุมชนอ่าวเหนือ ชุมชนอ่าวใต้ ชุมชนคอนแหลมใหม่

"ชาวบ้านที่นี่มีอาชีพประมงและทำสวนมะพร้าวเป็นหลักครับ" ฐานันันต์ศรีบอกว่า ทะเลบ้านกรูดยังสมบูรณ์ อาหารทะเลราคาถูกยังมีให้เห็นที่นี่

"คนบ้านกรูดส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่ ไม่ใช่คนย้ายถิ่นมาตั้งรกราก ทำให้คุยกันง่ายๆ" การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ก็ไม่ยากด้วยเช่นกัน ชาวบ้านที่นี่รักธรรมชาติ รักทะเล เพราะว่าเป็นพื้นที่ทำมาหากิน ชาวบ้านหลายครอบครัว อาจจะมีที่ดินทำเกษตรกรรมไม่มาก แต่มีเรือเอาไว้หาปลาขาย มีอยู่มีกินไม่เคืองคร้อน

"กลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูดเข้มแข็งเพราะธรรมชาติเป็นแหล่งทำมาหากินของพวกเขา" ฐานันันต์ศรี เล่าอีกยาว ไม่มีที่ท้าวว่าจะวนไปหาประเด็นอื่นๆ เช่นความปลอดภัยของชุมชน ชาวบ้านที่นี่เอาใจใส่เหมือนกับการดูแลธรรมชาติหรือไม่

กระทั่ง ไพรสน อุทบูรณ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผน ซึ่งเดินร่วมขบวนสำรวจจุดเสี่ยง ส่งเสียงแทรกขึ้นว่า "ในเรื่องความปลอดภัยของชุมชนชาวบ้านที่นี่ก็เห็นความ

สำคัญและออกมาช่วยเหมือนกันครับ"

การสำรวจพื้นที่ เพื่อค้นจุดเสี่ยง หาบทรายของชุมชนบ้านกรูดในวันนั้น จุดเริ่มที่ชายหาด เจียบสงบหน้าเทศบาลบ้านกรูด ค่อยไต่สูงขึ้น บนอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพร ภาพในมุมมองกว้างของเทศบาลบ้านกรูดชัดเจนว่า มีเพียงทะเล และต้นมะพร้าวเป็นพื้นที่หลัก แทกรด้วยรีสอร์ทขนาดกลางและขนาดเล็กตั้งริมหาดตลอดแนวไม่มีร้านอาหารชายหาด ไม่มีรีสอร์ทตั้งล้ำเข้ามาในส่วนของทะเล ไกลออกเรือประมงหลายลำยังลอยคอกกลางน้ำ

ถนนของชุมชนจะมี ตั้งแต่ถนนสายรอง ที่แยกออกมาจากถนนเพชรเกษมสายหลัก มีแยกย่อยเป็นถนนสายรองที่เป็นตรอกซอยตามร่องสวนมะพร้าว มีจุดตัดทางโค้ง และทางแยกจำนวนไม่น้อย ที่สำคัญคือ ทางตัดระหว่างถนนเส้นรองกับรางรถไฟจำนวนหลายจุด

▶ **พนักชุมชนค้นหาจุดเสี่ยง**

"ชาวบ้านที่นี่ไม่ใช่คนเริ่มต้นเรื่องความปลอดภัยในชุมชนหรอกครับ" ไพรสนบอกว่าจุดเริ่มต้นมาจากเทศบาล แม้ว่าชาวชุมชนที่นี่จะหวงแหนธรรมชาติและทรัพยากรท้องถิ่น แต่ความเข้าใจในเรื่องชุมชนปลอดภัยมีไม่มาก

"อัศจรรย์การเกิดอุบัติเหตุก่อนปี 2549 เกิดขึ้นเยอะมาก แต่ช่วงนั้นไม่มีใครเก็บสถิติเอาไว้"

"ส่วนใหญ่จะเมาแล้วขับ ขาดความรู้เรื่องจราจร"

"บางส่วนชนกันเองตรงทางโค้งจุดตัดถนนในสวน เพราะมีคมองไม่เห็นกันเอง" ไพรสน และฐานันตร์ช่วยกันเล่าถึง พฤติกรรมไม่ปลอดภัยของคนในชุมชน ก่อนที่จะบอกว่า ความไม่เข้าใจของชาวบ้านทำให้ เขาไม่สามารถลุกขึ้นมาจัดการ กับปัญหาความไม่ปลอดภัยในชุมชนได้

การเริ่มต้นทำความเข้าใจของเทศบาล จึงเริ่มจากการกรรมการชุมชนที่มีทั้งหมด 12 ชุมชน ที่ปกติจะต้องมาร่วมกันประชุมกับเทศบาลทุกเดือนอยู่แล้ว

"ตอนนั้นมีโครงการรณรงค์อุบัติเหตุของสสส.ในช่วงเทศกาล เราก็เริ่มคุยกัน จากตัวโครงการนี้ก่อน" ฐานันตร์บอกว่าหลังจากนั้น เทศบาลก็ร่วมกับชุมชนตั้ง กรรมการ รณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุขึ้นมา

ก่อนจะตั้งก็จะมีประชาคมชาวบ้านก่อนแลกเปลี่ยนกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งชาวบ้านเห็นด้วยว่า ในชุมชนช่วงเทศกาลมีอุบัติเหตุจากเมาแล้วขับ มอเตอร์ไซด์ เฉี่ยวชน จำนวนมาก "ช่วงนั้นผมไม่แน่ใจว่าตัวเลขที่ชัดเจน แต่พบว่ามึสติอุบัติเหตุ จำนวนมาก"

เมื่อชาวบ้านเริ่มเห็นว่าเป็นปัญหา หลังการจัดประชุมครั้งสอง ก็เริ่มวางแผนกันว่า เราจะทำยังไงที่ลดปัญหาอุบัติเหตุลงไปได้ โดยการเริ่มสำรวจหาข้อมูลว่าอะไรที่เป็นปัญหาบ้างก็พบว่า หลายพื้นที่ ซึ่งมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยมาก แต่ยังไม่ได้รับการ แก้ไข

"หาจุดเสี่ยงเพื่อแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด" ไพรสน บอก

ชาวบ้านแบ่งกลุ่มกันออกสำรวจจุดเสี่ยง จนพบว่าพื้นที่เป็นถนนเส้นตรง ถนน ในสวนมะพร้าว สวนผลไม้ และถนนมีทางแยกทางตัดจำนวนมาก และปัญหาทาง ตัดทางรถไฟ คือจุดเสี่ยงที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด

"ทางตัดแยกรถไฟมีมากถึงสี่จุด แต่มีเครื่องกั้น และสัญญาณอันตราย เพียง จุดเดียว"

ทางแยกรถไฟ คือจุดเสี่ยงที่มีการเสียชีวิตบ่อย นอกจากนี้ยังมีทางแยก ปัญหา ทางโค้ง ที่ไม่มีป้ายสัญญาณจราจร ส่วนทางแยกร่วม บริเวณในทางเดินในสวน ของชาวบ้านก็มีจุดตัดจำนวนมากหลายสิบจุด

"ทางโค้งทางตัด ทางรถไฟมีอุบัติเหตุช่วงเทศกาลเกิดขึ้นบ่อยๆ"

เมื่อสำรวจจุดเสี่ยงได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว แกนนำชุมชนจะมาร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ชาวบ้านร่วมกับเทศบาลมีตัวแทนของชุมชนเข้ามาร่วม มีแผนพัฒนาท้องถิ่น จนกระทั่งเทศบาลนำเอาแผนในการแก้ไขปัญหาทั้งหมดเข้ามา

บรรจุนโยบายไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล เป็นแผนระยะสั้น 3 ปี

แผนการแก้ไขปัญหที่ชาวบ้านร่วมกันเสนอขึ้นมาจะเป็นการปรับปรุงป้าย แฉกั้นทางรถไฟสร้างขึ้นให้เพียงพอทุกจุด นอกจากนี้ก็มีแผนในการ ปรับปรุงถนน ไฟจราจร ป้ายเครื่องหมาย สัญญาณไฟ เขตควบคุม ป้ายบอกทาง

ในเทศบาล ก็จัดระเบียบการจราจรให้แบ่งวันคืนคู่เพื่อจอดให้เป็นระเบียบมากขึ้นจัดทำกระจกโค้งนูนในช่วงทางแยกถนน รวมไปถึงการตั้งสัญญาณไฟบริเวณซอยในสวนที่ตัดกันไปมา แต่มีคครีม มองไม่เห็น รถที่สวนเข้ามาอีกทางหนึ่ง

หลังการจัดระบบ และติดป้ายจราจร มีแฉกั้นบริเวณทางแยกรถไฟ อุบัติลตลง แม้ว่าชุมชนบ้านกรุดจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่สถิติการเกิดอุบัติเหตุจากการจัดระบบจราจร และป้ายบอกเส้นทางทำให้ นักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกิดอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไร

"ช่วงเทศกาล ปีใหม่ สงกรานต์ อุบัติเหตุลตลง แม้ว่าจะตรวจวัดยาก เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่อัตราเฉลี่ยลตลง" ฐานันครบอกว่า

หลังการสำรวจจุดเสี่ยงชาวบ้านเริ่มมีความเข้าใจต่อปัญหาความปลอดภัยมากขึ้นแล้ว จึงจำเป็นต้องอบรมให้ความรู้เรื่องระเบียบจราจรมากขึ้น การณรงค์ให้สวมหมวกนิรภัย ซึ่งหลังการรณรงค์พบว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือมากขึ้น สวม

หมวกกันน็อกมากขึ้น

"บางคนเข้าใจมาก เข้าสวนที่มือเตอร์ไรซ์ก็สวมหมวกกันน็อก"

▶ ความเข้าใจคือหัวใจ

เมื่อถามว่า อะไรคือเคล็ดลับและหัวใจการทำงานของเทศบาลบ้านกรูด ฐานันดร บอกว่า ความเข้าใจของชาวบ้านที่พร้อมจะเข้ามาร่วมมือ เพราะต้องยอมรับว่าชาวบ้านที่มีอาชีพประมง ทำสวน ต้องออกทะเลหาปลา ทำให้มีเวลาน้อย

"ชาวบ้านยังเริ่มต้นด้วยตัวเองไม่ได้แต่เขาเข้ามาร่วมมือได้" ฐานันดร บอกว่า ความร่วมมือของชาวบ้านมาจากข้อมูลที่เทศบาลและกรรมการชุมชนนำออกมาแสดงและรูปธรรมความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ไม่มีใครปฏิเสธ

"ต้องเจอกันบ่อยด้วยครับ" ฐานันดร บอกย้ำว่าการประชุมร่วมกันของกรรมการชุมชนคือ อีกกลไกหนึ่งที่จะทำให้งานเดินไปข้างหน้าได้ เพราะการพบปะกัน มาแลกเปลี่ยนปัญหากันทำให้เกิดการแก้ไขและการเติบโตไปพร้อมๆ กันได้

"กรรมการชุมชนจะประชุมทุกเดือนแบบเป็นทางการ แบบไม่เป็นทางการก็เกิดขึ้นบ่อยๆ แล้วแต่กิจกรรม"

"ส่วนใหญ่เวลามีเรื่องขอความร่วมมือก็โทรตามกันได้เลย ชาวบ้านเขาพร้อมจะ

ออกมาทำงานทัน"

ที่สำคัญขาดไม่ได้เลยคือการสื่อสารกับชุมชน ผลการประชุมข้อมูลการทำงานทั้งหมด

"ที่นี่เขาใช้วิธีการประชามเหมือนที่อื่นๆ" นอกจากนี้ก็จะเป็นเสียงตามสาย ก็ใช้วิธีการปกติ แต่เน้นการสื่อสารให้บอຍบอกความคืบหน้าตลอดเวลา ชาวบ้านก็จะเข้าใจและให้ความร่วมมือ

ไพรสน บอกว่า ตอนนี้อย่าจรรยาจร จุดเสี่ยงต่างๆ ในชุมชนได้รับการแก้ไขหมดแล้ว แต่สิ่งที่จะต้องเดินหน้าจ้คทำต่อไปคือการอบรมวินัยจรรยาจร โดยเฉพาะการเข้าไปอบรมวิจัยจรรยาจรในโรงเรียน แม้ขณะนี้ ได้เริ่มค่นไปบ้างแล้ว แต่ก็ยังจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่อง

"ความเข้าใจของชุมชนคือหัวใจของการทำงาน" ฐานันคร์บอก ก่อนที่จะพาทีมเยือนรอยจุดเสี่ยงของชุมชนบ้านกรูคเดินสำรวจให้ทั่วชุมชน เพื่อถ่ายถอดการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 9

สัญญาใจถนนปลอดภัย

เทศบาลบ้านปิน อ.ลอง แพร่

เกาะกลางถนน และจุดวงแหวน ในพื้นที่เทศบาลเล็กของ เทศบาลตำบลบ้านปิน อ.ลอง จ.แพร่ สร้างความแปลกใจให้กับผู้มาเยือนได้ไม่น้อย ด้วยขนาดของพื้นที่เพียง 1000 ไร่ ประชากรจำนวนกว่าสองพันคน จะสามารถจัดระบบจราจร และผังเมืองได้ดูสะอาดเรียบร้อย

หากใครสักคนเดินผ่านตลาดเทศบาล ที่ไม่เพียงไม่จอแจ หากเจ้าหน้าที่ เทศกิจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ช่วยกันจัดระบบจราจรที่เอื้อต่อการเข้าออก จัดระบบจอดรถที่ไม่แตกต่างจาก เทศบาลทั่วไป คือจัดวันจอดรถวันคู่วันที่คู่นั้นองชาวตลาดให้ ความร่วมไม้ร่วมมือเป็นอย่างดี

อะไรคือความร่วมมือร่วมใจของชุมชนพิรุณ เวียงชัย นายกเทศมนตรี ต.บ้านปิน อ.ลอง จ.แพร่ บอกด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลแบบฉบับชาวเหนือว่า ชาวบ้านที่นี่มีจิตอาสาเป็นพื้นฐานให้ความร่วมมือค่อนข้างมากในการทำกิจกรรมของส่วน ร่วมการออกระเบียบ ก็มีเสียงตอบรับและปฏิบัติตาม

"การจัดระบบความปลอดภัยของชุมชน เริ่มมาประมาณปี 2549" พิรุณบอกว่า ก่อนหน้านั้นสถิติอุบัติเหตุของพื้นที่ไม่ได้มีมาก จะมีมอเตอร์ไซด์เฉี่ยวชน มีจราจร

หน้าตลาดและหน้าโรงเรียนติดข้างบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับมียอดผู้เสียชีวิตที่พุ่งสูงมากนัก แม้ตัวเลขเสียชีวิตจะไม่สูงเหมือนเมืองขนาดใหญ่ แต่การป้องกันอุบัติเหตุหรือลดสถิติ นำชุมชนไปสู่ชุมชนปลอดภัยก็เป็นเรื่องที่ต้องก้าวต่อไป

"เทศบาลได้เรียกประชุมแกนนำชุมชน เพื่อขอความเห็นว่าจะลดปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง"

พิรุณบอกว่าการจัดประชุมครั้งแรก ยังไม่สามารถที่จะสรุปลงตัวถึงวิธีการทำงาน จะต้องหารือกันอีกหลายรอบ คุยทั้งเวทีที่เป็นทางการ และเวทีง่าย ๆ แบบไม่เป็นทางการ

"ช่วงเริ่มต้นเจอกันที่ไหนก็คุยเพื่อให้รวมกลุ่มให้ได้"

▶ **รวมกลุ่ม สร้างชุมชนปลอดภัย**

พิรุณบอกว่า การพูดคุย ทำให้รู้ว่าพื้นที่ตรงไหนมีปัญหา จากที่เทศบาลคิดว่าชุมชนไม่ได้มีปัญหาอุบัติเหตุ ไม่น่าจะมีจุดเสี่ยงอะไร เมื่อชาวชุมชนได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น ปัญหาทุกอย่างชัดเจนจนน่าตกใจ ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ถูกนำเสนอขึ้นมาหมด ตั้งแต่ทางแยกทางโค้งไม่มีสัญญาณไฟ ป้ายจราจรไม่ชัดเจน บางแห่งชำรุดเสียหาย ไปกระทั่งจุดที่เป็นลำห้วยแม่ลา ลำห้วยแม่ยาก ที่ชุมชนใช้อุปโภคบริโภค ก็มีอุบัติเหตุ รถตกคลองเป็นประจำ"

"จุดเล็กที่ราชการละเลย ชาวบ้านยกขึ้นมาทำให้เห็นปัญหาชัดเจนขึ้น"

เมื่อระดมปัญหา ทำให้พบว่าชุมชนสงบอย่างบ้านปิน ไม่ได้ ไม่มีจุดเสี่ยงอย่าง ที่คิดเอาไว้ เพียงแต่เบื้องต้น อาจจะละเลยเนื่องความเคยชิน และด้วยไม่เคยมีอุบัติเหตุใหญ่ๆ ทำให้หลงลืมที่จะใส่ใจ

"การระดมความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางบวก จนนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยของชุมชนขึ้น" พิรุณบอกยิ้มๆ ว่า "บางครั้ง ชาวบ้าน เขาอยู่ใกล้ ข้อมูล ถ้าไม่ถามไม่ฟังเขาบ้างการแก้ปัญหาก็ไม่ถูกจุด"

▶ บันทึกข้อมูลจุดเสี่ยง

หลังจัดตั้งกลุ่มการทำงานด้านความปลอดภัยได้ ก็เริ่มแบ่งงานกันทำ โดยการทำงานของกลุ่มแบ่งเป็น ระบบการสำรวจจุดเสี่ยง ซึ่งขั้นตอนตอนนี้ คือชาวบ้านจะรวมกันสำรวจเลย แบ่งเป็นโครงสร้างทางวิศวกร ทางถนนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง พื้นที่ตรงไหนชำรุด เสียหาย เพื่อค้นหาว่าตรงไหนเสี่ยง

"ข้อมูล จะสอดคล้องกับการสอบถามชาวบ้านในบริเวณจุดเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ เพื่อเอามาสนับสนุนซึ่งกันและกัน" พิรุณบอก

คอนันกลุ่มสำรวจจุดเสี่ยง พบว่าจุดเสี่ยงพบมีทั้งด้านพฤติกรรมเสี่ยงและโครงสร้าง สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีปัญหา ทางแยกทางโค้ง วงแหวน และการจอดรถ ทุกอย่างเป็น

ไปตามใจฉันหมด ไม่มีใครใส่ใจระเบียบจราจร เมื่อไปสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแล เขาก็ยืนยันว่า เรื่องวินัยจราจรมีปัญหาและเป็นเรื่องเร่งด่วนเช่นเดียวกันกับ เรื่องของการปรับโครงสร้างถนน

"ข้อมูลจุดเสี่ยงที่เราค้นพบว่า ในเขตเทศบาลมีปัญหาทางแยกทางโค้ง แต่ที่สำคัญคือเราไม่มีป้ายจราจร ไม่มีเครื่องหมายบอกคนเดินข้ามถนน ไม่มีสัญญาณไฟในช่วงจุดตัดของถนนและซอย นอกจากนี้เราก็พบว่า ความเสี่ยงด้านพฤติกรรมของชาวบ้านก็เยอะมากคือ ไม่สวมหมวกนิรภัย"

พิรุณ บอกว่า เมื่อได้ข้อมูลจุดเสี่ยงแล้วก็จะนำมาจัดลำดับความสำคัญ ประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการจัดกิจกรรม อบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มระบบบันทึกข้อมูลวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา เช่น บันทึกข้อมูลว่า แยกไหนรถชนมากที่สุด อุบัติเหตุอื่น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้

"ชาวบ้านเขาต้องมีระบบการจดบันทึกอุบัติเหตุเรียกว่าการเฝ้าระวังครับ ระบบนี้จะเอามาใช้มากที่สุดในช่วงเทศกาล ปีใหม่ สงกรานต์ เพราะช่วงนั้นจะมีปัญหาอุบัติเหตุสูงมาก ข้อมูลเหล่านี้ต้องประสานไปที่โรงพยาบาลด้วย เมื่อทำแบบนี้ จะเห็นภาพชัดว่าชุมชนเราปลอดภัยเพียงพอหรือไม่" พิรุณย้ำหนักหนาว่า การที่ชุมชนแห่งนี้ได้รับความร่วมมือเพราะทุกขั้นตอนของการทำงานจะต้องเน้นการมีส่วนร่วม การรับรู้ข้อมูลการคิดและวางแผนไปพร้อมๆ กันของเทศบาล ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ

"เอาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยมาสะท้อนปัญหาพร้อมกันเพราะทุกคนมีมุมมองปัญหาจากหน้าที่ของตัวเองที่แตกต่างกันครับ" พิรุณ ยังเล่าด้วยน้ำเสียงเนิบเนิบเหมือนเดิม

การตั้งกรรมการชุมชนต้องเน้นองค์ประกอบนี้ด้วยเช่นกัน โดยคณะกรรมการจะต้องประกอบด้วยแกนนำชุมชน มีสมาชิก อปพร มี อาสามัคร อสม. เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการความปลอดภัย

"ต้องยอมรับกันตรงๆ ว่าหากไม่มีชาวบ้าน เทศบาลไม่สามารถดูแลงานเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึง เพราะฉะนั้นต้องดึงชาวบ้านมาร่วมให้มากที่สุด" พิรุณบอกว่า แกนนำชาวบ้านที่เข้ามาร่วมต้องเป็นแกนนำธรรมชาติ มีจิตอาสาที่ต้องการเข้ามาช่วยชุมชน นี่คือคุณสมบัติสำคัญ

▶ ลงมือแก้ปัญหาดูแลเสี่ยง

เมื่อได้ข้อมูลจุดเสี่ยงทั้งด้านวิศวกรรมทางถนน และความเสี่ยงด้านพฤติกรรม การเริ่มต้นแก้ไขปัญหา จึงเริ่มที่แก้โครงสร้างวิศวกรรมก่อน "เริ่มต้นทำงานก่อสร้างกันก่อนครับ"

ถนนหลายเส้นในเทศบาลมีปัญหาเรื่องพื้นผิวไม่เท่ากัน ก็เริ่มไปปรับปรุงผิวถนน สัญญาณจราจรที่ขาดแคลนมากกว่าสิบจุด เทศบาลก็เริ่มเข้าไปแก้ไข ติดตั้งสัญญาณไฟจราจรที่ชำรุดทางโค้งทางแยกเข้าซอยไม่มีกระจกที่โค้งงอ ก็ติดกระจกโค้งงอให้ชาวบ้าน ลดปัญหามอเตอร์ไซด์ขับออกจากซอยลงไปได้มาก ที่เส้นถนน แบ่งเลนให้ชัดเจน ติดตั้งป้ายคนข้ามถนนในพื้นที่หน้าโรงเรียนและพื้นที่สำรวจแล้วว่า มีชาวบ้าน และนักเรียนต้องใช้สัญจรจำนวนมาก

"ทุกอย่างชาวบ้านต้องเข้ามาช่วยไม่ใช่ฝ่ายช่างของเทศบาลอย่างเดียวเพราะต้องการให้มีส่วนร่วมครับ" พิรุณบอก

ส่วนบริเวณรอบชุมชนก็ปรับภูมิทัศน์เพื่อความสวยงาม ถนนวงเวียนวงแหวน ที่รถหน้าขึ้น ก็ปรับให้เป็นส่วนหย่อมที่สวยงาม ทำให้ชาวบ้านเห็นว่า ถ้าช่วยกันทุกอย่างก็จะดีขึ้น สวยงามขึ้นปลอดภัยขึ้น บริเวณไหนที่หน้าขึ้นรถมิด ก็ไปตัดปรับให้สวยงามเช่นกัน ส่วนลำห้วยแม่ลานและแม่ยาก ที่ติดถนน มีขี้เถ้าขับตกลงคลองเป็นประจำ ก็เริ่มต้นด้วยการทำรั้วเหล็กกั้นระหว่าง ถนนและคลองให้ชัดเจนป้องกันไม่ให้รถวิ่งลงไปในคลอง

"แก้ปัญหาทางวิศวกรรมทางถนน ก็ปรับกันไปเรื่อยจนเสร็จครับ" แต่ระหว่างนั้นก็ต้องปรับพฤติกรรมจราจรด้วย อันนี้ชาวบ้านเห็นว่าควรจะต้องร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลเรื่องวินัยจราจร

การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยง พิรุณบอกว่า ปฏิเสธไม่ได้เลยจะต้องมีโครงการอบรม เพราะไม่อย่างนั้นไม่มี กลไกเพียงพอ ต้องให้ข้อมูลสัมมนาอบรมชาวบ้านเรื่องวินัยจราจรก่อน โดยเชิญชาวบ้านในชุมชนมาเรียนรู้ สัญญาณจราจร เครื่องหมายจราจร

"ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก เข้ามาอบรมหลายรุ่น ชาวบ้านพร้อมจะเข้าร่วมกัน ซึ่งเรื่องนี้ผมก็ไม่รู้จะบอกว่า สาเหตุอะไรที่ชาวบ้านที่นี้เข้ามาร่วมกิจกรรมเยอะ"

พิรุณบอกด้วยอาการงง เมื่อถูกถามว่า ทำไมชาวบ้านที่นี้มาร่วมกิจกรรมเยอะ และให้ความร่วมมือเจ้าหน้าที่ดีมากจนน่าตกใจ เพราะเพียงแค่ขอลงพื้นที่ เพื่อชมชุมชน ชาวบ้านก็ออกมาต้อนรับ จนผู้ไปเยือนรู้สึกถึงความร่วมมือไม่ว่าร่วมมือของชาวชุมชน

จึงไม่น่าแปลกใจที่การอบรมจราจรทุกครั้งชาวบ้านจะมาด้วยความจำนงใจเพื่อเข้าร่วมอย่างคึกคักซึ่งผู้เป็นวิทยากรอบรมคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ และอาสาสมัครรุ่นพี่เป็นผู้ฝึกภาคปฏิบัติ พิรุณบอกว่าชุมชนบ้านปิ่น ดึงเอาทุกคนมีส่วนร่วมกันจริงๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการเห็นคนปฏิบัติวินัยจราจรก็ต้องมาให้ความรู้และมาร่วมรับรู้ปัญหาของชาวบ้านด้วย

"พออบรมจราจรในห้องเรียน เรียกว่าเรียนทฤษฎีเสร็จสิ้น ก็ต้องการร่วมทำกิจกรรมกันบ้าง" พิรุณบอก

เขาอธิบายว่า ช่วงรณรงค์ คึกคักไม่น้อย เพราะชาวบ้านคนไหนมีมอเตอร์ไซด์ก็เอาออกมาช่วยกันรณรงค์ สวมหมวกกันน็อก เจ้าหน้าที่ตำรวจ ชาวบ้านที่มีมอเตอร์ไซด์เป็นขบวนเดียวกัน เพื่อบอกว่าทุกคนต้องใส่หมวกกันน็อก

▶ **ชุมชนลงนามใช้รถถูกวินัย**

การรณรงค์อย่างเดียว ไม่เพียงพอจะต้องประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจากเสียงตามสาย เรียกว่าทำทุกทางที่จะให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลมากที่สุด

"ชุมชนบ้านปิ่น แตกต่างจากที่อื่น ตรงที่เรามีการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรกับแกนนำชุมชน ในการใช้รถ และใช้ถนน ลงนามกันเลยเป็นบันทึกร่วมกัน"

การลงนามถือเป็นการยอมรับกฎระเบียบการใช้รถที่ร่วมกันสร้างขึ้น ตั้งแต่จุด

จจรถวันคู่ วันที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้รวมไปถึงเรื่องของวินัย จจรจอื่น ๆ เมาไม่ขับ การสวมหมวกนิรภัย

"ต้องให้ชาวบ้านเขายอมรับระเบียบก่อน เมื่อเขาลงนามแล้วเขาต้องพร้อมที่จะทำตาม" พิรุณบอกว่า หลังการแก้ไขปัญหาทุกอย่างมีกรอบมสร้างวินัยจจรจ ก็ต้องมี การติดตามผลการปฏิบัติ"

การติดตามประเมินผลต้องร่วมกับทุกฝ่าย จะมีการประชุมประเมินผลกันอย่างต่อเนื่อง เอาสถิติการจับกุมจากสถานีตำรวจมากำกับการประชุมทุกครั้ง ที่ขาดไม่ได้คือต้องมีตัวแทนชุมชนเข้ามาร่วมประเมินด้วยทุกครั้ง

"ผลการประเมินออกมาน่าพอใจ" เขาบอกสั้น ๆ ก่อนที่จะยกสถิติขึ้นมาประกอบ ถึงผลการปฏิบัติงานได้ผลเกินคาด

สถิติการจับกุมการเกิดอุบัติเหตุ เมาไม่ขับของเจ้าหน้าที่ตำรวจลดลงอย่างชัดเจน มีจำนวนผู้ไม่สวมหมวกนิรภัยลดลงจากจำนวนประชากรในเทศบาล 2,429 คน แต่มี ผู้กระทำความผิดเพียง 45 คนเท่านั้นมีผู้เมาแล้วขับเพียง 3 รายและ จำนวนอุบัติเหตุลดลง เหลือเพียง 2 รายเท่านั้น

"เราถือว่ารณรงค์ได้ผล ครับเพราะคิดออกมาแล้วประมาณ 98% ที่คนชุมชน บ้าน ปิน ปฏิบัติตัวตามวินัยจจรจอุบัติเหตุเทียบออกมาแล้วได้เพียง 0.08% เท่านั้น" พิรุณ บอกด้วยความภาคภูมิใจว่า ตำบลเล็กๆ แห่งนี้ หัวใจไม่เล็ก ชาวบ้านที่มีจิตอาสาพร้อม จะช่วยพร้อมจะแก้ไขปัญหของชุมชน

"ชาวบ้านเขาพอใจมากครับที่ เราปรับภูมิทัศน์ตำบลสวยงามเป็นระเบียบ" พิรุณ บอกว่า แม้แต่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ จะมีการตั้งจุดตรวจความสถานที่ต่างๆ ตามถนน ชาวบ้านก็เข้ามาอาสาพร้อมกับ อปพร.ตรวจรถที่เมาแล้วขับอย่างเข้มงวด แต่

ก็พบว่าเราไม่ล้มลงมาก ทั้งจากการอบรมพฤติกรรมและการตั้งจุดตรวจที่เข้มงวด
"พฤติกรรมของชาวบ้านเปลี่ยนไปออกจากบ้านที่มอเตอร์ไซด์สวมหมวกกันน็อก"
พิรุณบอกว่า คอนนี่กลายเป็นนิสัยของคนที่นี่ไปแล้ว"

ไม่เพียงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดอุบัติเหตุสร้างชุมชนปลอดภัย แต่การเตรียมพร้อมรับมือหากเกิดเหตุชุมชนเล็กๆ แห่งนี้ก็ไม่ได้ละเลยมีการซ้อมรับมือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

"สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินการเป็นชุมชนปลอดภัยคือ ความพร้อมในการกู้ภัยด้วย" พิรุณ บอกว่า เทศบาลตำบลบ้านปิน จะซ้อมแผนปฏิบัติการกู้ภัยผู้บาดเจ็บมีระบบฉุกเฉินที่ดี ซ้อมปฏิบัติจริงกันทุกปี มีผู้บาดเจ็บจริงรวมไปถึงการซักซ้อมแผนกู้ภัยพิบัติเพลิงไหม้ จะต้องซ้อมบ่อยๆ พร้อมประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยลดความเสียหายที่เกิดขึ้น"

พิรุณบอกว่าแผนรับมือภัยพิบัติต้องมีเอาไว้อย่างชัดเจน พร้อมคนรับผิดชอบก็ต้องชัดเจนด้วยเมื่อเกิดเหตุสามารถปฏิบัติการได้จริงทันที

ส่วนบทเรียนสำหรับการทำงานชุมชนบ้านปิน คือ อย่ามองข้ามชุมชน ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แล้วการปฏิบัติงานทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้ และยังยืน

บทที่ 10

ชุมชนพึ่งตัวเอง “ปทุมวิลเลจ” เมื่อความสะอาดคือหัวใจ

“ปทุมวิลเลจในอดีตบ้านใครบ้านมัน” ไพโรจน์ บุญส่ง กรรมการชุมชน หมู่บ้านปทุมวิลเลจบอกว่าถ้าจะเกิดความร่วมมือไม้ร่วมมือของคนในชุมชนไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะสมาชิกในหมู่บ้านปทุมวิลเลจ ไม่ได้แตกต่างจากคนเมืองทั่วไป ที่หมู่บ้านจัดสรรรั้วติดกัน แต่เพื่อนบ้านกลับไม่รู้จั๊กัน

“กว่าจะทำให้ชาวบ้านเขาร่วมมือได้ บางบ้านผมต้องยื่นคุยตั้งแต่หนึ่งทุ่มจนเกือบตีสอง เพียงจะบอกว่า ต้องจ่ายค่าสวัสดิการ 200 บาท ให้กับชุมชนไปเพื่ออะไร” **ดร.สมพร อรรถเศรษฐีวงศ์** ประธานฯ คณะกรรมการชุมชนบอกเพื่อยืนยันว่า การสร้างความร่วมมือหากไม่มีความจริงใจ ไม่โปร่งใส ไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม ก็สร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านได้ยาก

ย้อนกลับไปในอดีต ปี 2538 ชาวบ้านปทุมวิลเลจ จ.ปทุมธานี เกิดวิกฤติน้ำท่วมใหญ่ ชาวบ้านในหมู่บ้านเห็นชายแปลกหน้าท่าทางดี นำเครื่องสูบน้ำมาติดตั้งและสูบน้ำออกบริเวณท้ายหมู่บ้าน ไม่มีใครรู้ว่า ผู้ชายคนนั้นเป็นใคร เขาและเพื่อน

สูบน้ำอยู่นานกว่า 90 วัน โดยที่ไม่มีกรขอบริจาคค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายจากคนในหมู่บ้าน

"พอดีญาติผมเขาซื้อบ้านในหมู่บ้านทิ้งเอาไว้ แล้วผมขับรถเข้ามาดูเห็นน้ำท่วมท้ายหมู่บ้าน สุนัขตัวหนึ่งเคี้ยวมากเดินถนนท้องยังคึกน้ำเลย วันนั้น ผมก็เลยโทรหาเพื่อนให้ช่วยเอาเครื่องสูบน้ำมาสูบน้ำออกจากหมู่บ้าน"

ดร.สมพรบอกว่า ตอนนั้นไม่มีรู้จักใครในหมู่บ้านแม้แต่คนเดียว แต่ก็เห็นความเดือดร้อน พอคุยกับตอนนั้น คิดจากลาออกจากการสอนหนังสือที่ สถาบันพัฒนาเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (สถาบัน AIT)ญาติจึงที่บ้านในหมู่บ้านนี้เอาไว้ให้ พอเข้ามาเห็นก็ทนไม่ได้

"ผมเรียนวิศวกรรมก่อสร้างมาพอเข้ามาเห็นชาวบ้านพยายามจะช่วยตัวเองแบบบ้านใครบ้านมัน ชาวบ้านเสียเงินหลายพันบ้านเพื่อก่ออิฐกันไม่ให้น้ำเข้าบ้าน บ้างบ้านเอาถุงทรายมาวางกันหน้าบ้านเอาไว้ บางบ้านก็ทะเลาะกันเพราะกันน้ำเข้าบ้านตัวเองแต่ไปเข้าบ้านเพื่อน"

"วิธีแบบที่ชาวบ้านทำไม่มีประโยชน์ ช่วยอะไรไม่ได้" ดร.สมพรบอกว่า การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมจะต้องแก้ไขทั้งระบบหรือทั้งหมู่บ้านไม่ใช่บ้านใครบ้านมัน คือต้องไปคูที่ทางเดินน้ำ ตัดที่สายท่อน้ำว่าเข้ามาในหมู่บ้านได้อย่างไรบ้าง ตอนนั้นเขาจึงระดมเพื่อนเพื่อมาช่วยกันสูบน้ำออกจากหมู่บ้าน

"ครั้งแรกคิดว่าแค่ 3 วัน น้ำคงลด" แต่ยิ่งสูบน้ำยิ่งเข้ามามากขึ้นเพราะในขณะที่

นั่นน้ำท่วมใหญ่ทั้งกรุงเทพฯและปทุมธานี จากเครื่องสูบน้ำไม่กี่เครื่องต้องระดมกันเข้ามาช่วย หมู่บ้านในบริเวณนี้น้ำท่วมหมด แต่ปทุมวิลเลจ รอดพ้นมาได้

"ครั้งนั้นต้องสูบน้ำอยู่สามเดือน" คร.สมพร บอกว่า ไม่เพียงแค่สูบน้ำ แต่บริเวณหน้าหมู่บ้านน้ำท่วมเจ้าหมู่บ้านไม่ได้ ชาวบ้านต้องเข้ามาช่วยกันทำสะพานเหล็กเพื่อให้คนเข้าหมู่บ้านได้

เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในครั้งนั้น ไม่เพียงสร้างจุดเปลี่ยนของชาวบ้านกว่า 200 หลังคาเรือน ให้หันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่สร้างจุดเปลี่ยนให้กับ คร.สมพร ด้วยเช่นกัน เพราะการที่เขาเข้ามาช่วยหมู่บ้านปทุมวิลเลจนานกว่า สามเดือนทำให้ต้องลางานที่ สถาบัน AIT ไปด้วย

"ผมขอลาออกจากการสอนมหาวิทยาลัย เค็มผมขอลาออกมาหลายครั้งแต่เขาไม่เคยยอมครั้งนี้ผมออกมาช่วยปทุมวิลเลจนานสามเดือน และบอกว่าผมอยากใช้ความรู้ของผมไปสอนในระดับอื่นๆให้มีความรู้บ้างเขาก็เลยยอมให้ลาออก และครั้งนั้นทำให้ผมเข้ามาทำงานด้านสังคมและชุมชนมากขึ้น"

▶ สร้างหมู่บ้านพึ่งพาตนเอง

อาจจะด้วยวิกฤตน้ำท่วมครั้งใหญ่ ในครั้งนั้น ทำให้ชาวชุมชนปทุมวิลเลจ ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมกันมีประสบการณ์ที่ดีในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน อีกทั้ง ได้เห็นการเสียสละแบบที่ไม่ได้คิดว่าจะได้ผลตอบแทนกลับมา ซึ่งคร.สมพร บอกว่ามันคือความจริงใจ และรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาที่มีผลสำเร็จ

"ตอนน้ำท่วม 90 วัน นอกจากเราจะช่วยกันสูบน้ำออกจากชุมชนแล้ว ชาวบ้านยังได้ช่วยกันทำสะพานเหล็กเป็นทางยาวเพื่อเดินเข้าหมู่บ้าน เพราะในหมู่บ้านน้ำไม่ท่วมแต่ข้างนอกน้ำยังท่วมอยู่"

ดร.สมพร บอกว่า หลังจากน้ำท่วมใหญ่และชาวบ้านได้ช่วยเหลือกัน พอน้ำลดลง หมู่บ้านถูกทอดทิ้ง เพราะปกติจะต้องมีบริษัทที่สร้างบ้านเขาดูแลพอเขาขายหมดเขาก็ไปเลยไม่เข้ามาดูแลอีกต่อไป แม้แต่ยามหน้าชุมชนก็ไม่มี ขยะก็เคลื่อนแถมสโมสร สระว่ายน้ำที่สร้างเอาไว้ก็ใช้ไม่ได้ ก็เลยคิดกันว่าควรจะต้องมีคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลสวัสดิการของชุมชน และมาร่วมกันกำหนดกติกา เพื่อดูแลสวัสดิการของการอยู่ร่วมกัน

คณะกรรมการชุมชนมาจากการเลือกตั้ง และเน้นรูปแบบชุมชน "พึ่งตนเอง" ที่เน้นการสร้างความสุข ความปลอดภัยในทุกด้านมาอย่างต่อเนื่องนับสิบปี มีมาตรการแก้ไขปัญหาและป้องกันอย่างเป็นรูปธรรมและโปร่งใส เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโดยยึดหลัก "5 ร่วม" คือร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์สุขโดยใช้การพูดคุยทำความเข้าใจเป็นหลัก

จัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการจำนวน 15 คน ขึ้นมาดูแลหมู่บ้าน มีวาระทำงานครั้งละ 2 ปี และได้กำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันขึ้น มีการจัดเก็บค่าสาธารณูปโภคส่วนกลางในอัตราบ้านละ 200 บาทต่อเดือน เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายส่วนกลางครบจนทุกวันนี้ วิกฤตในครั้งนั้นถือเป็นจุดกำเนิดของการสร้างชุมชนฯ โดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลัก

ดร.สมพรบอกว่า การดูแลเพื่อสร้างความปลอดภัยของชุมชน ไม่ได้จำกัดแค่วงแคบๆ ความหมายของความปลอดภัยของชุมชนไม่ใช่เพียงความปลอดภัยทางถนน แต่เรามองความปลอดภัยทุกด้าน ทั้งในเรื่องอุบัติเหตุ ความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมของชุมชน จึงเก็บค่าสาธารณูปโภคจากบ้านกว่าสองร้อยหลังในอัตราบ้านละ 200 บาทต่อเดือน ซึ่งเก็บได้ครบทุกบ้าน

การสร้างชุมชนถนนปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนปทุมวิลเลจที่ค่อยๆ ทำกันมาอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ด้านโดยเริ่มจากจุดที่เสี่ยงมากและค่อยๆ ขยายเนื้องานออกไปสู่จุดอื่นๆ ตามศักยภาพ มีการจัดระเบียบการใช้ถนน มีมาตรการป้องกัน มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในรูปแบบของการทำกิจกรรมและโครงการต่างๆ จนทำให้วันนี้ชุมชนมีความสุขและความปลอดภัยในเกณฑ์ดี ไม่มีอุบัติเหตุเฉี่ยวชน ปล้นจี้หรือวิ่งราวทรัพย์สินเกิดขึ้น คนตาบอดในชุมชนสามารถเดินถนนได้อย่างปกติสุข

คณะกรรมการชุมชนใช้ผลงานรูปธรรมในการจัดการปัญหาความสะอาดและขยะเป็นจุดร่วมในการสร้างความพอใจของทุกฝ่ายส่งผลให้การแก้ไขปัญหานั้นๆ ทำได้ง่ายขึ้นและได้รับความร่วมมือที่ดี วันนี้ชุมชนจึงมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้นในทุกด้านโดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัยทางถนนเพราะมีทั้งโครงสร้างพื้นฐานและสำนึกของการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรรองรับ รวมถึงการมีคณะกรรมการชุมชนที่สมาชิกไว้วางใจซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชุมชนแบบพึ่งตนเอง

เมื่อได้คณะกรรมการชุมชนในการทำงานก็เริ่มสำรวจปัญหาต้องวิเคราะห์ที่จุด ก็พบว่าปัญหาหลักในชุมชนคือ 1) ปัญหาความสะอาดและขยะ 2) ปัญหาความปลอดภัย 3) ปัญหาที่จอดรถ 4) ปัญหาสุนัขขี้ขี้ 5) การเก็บเงินค่าสาธารณูปโภค 6) ปัญหาการต่อเติม / การรुकล้ำพื้นที่ส่วนกลาง 7) ปัญหาเสียงดัง 8) ปัญหาการมั่วสุมและยาเสพติด 9) ปัญหาจากประชากรแฝง (บ้านเช่า)

การทำงานของคณะกรรมการชุมชนฯ ให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดและขยะเป็นอันดับแรกเนื่องจากตระหนักดีว่า "หากทำให้ชุมชนมีความสะอาดอย่างสม่ำเสมอสมาชิกย่อมเกิดความรู้สึกดีและให้ความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่ายจะตามมา

▶ ความสะอาดคือหัวใจ

"ผมเชื่อว่าทุกคนต้องการความสะอาด และไม่ว่าจะเป็นอาชีพไหน ก็ต้องการให้หมู่บ้านสะอาด ก่อนแล้วจึงนำไปสู่ความปลอดภัย" คร.สมพรบอกว่า ความสะอาดจึงเป็นหัวใจของการทำงานของชุมชนที่นี่เพราะความปลอดภัยจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีความสะอาดเป็นตัวตั้ง พวกมิวจนาชีพชอบ สกปรกความสะอาด

"ชาวบ้านคุยกันเอง ความสะอาดเป็นหัวใจสำคัญ สองคือความปลอดภัย" คร.สมพรบอกว่า

การจ่ายเงินสาธารณูปโภค ที่ได้จากชาวชุมชน จึงนำมาจัดระเบียบความสะอาด ทั้งกติกากา การทิ้งขยะไม่ทิ้งหน้าบ้าน ตั้งจุดทิ้งขยะเอาไว้ 6 จุด มีถังขยะให้แยกขยะเปียกแห้งและขวดพลาสติก มีเจ้าหน้าที่เก็บกวาดขยะของชุมชนเอง 2 คน ทำให้ชุมชนสะอาดตลอดเวลา"

ส่วนปัญหาสุนัขขี้ขี้ จะใช้วิธีการณรงค์สร้างความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกัน โดยจะมีป้ายติดทุกสี่แยก เพื่อบอกถึงความรับผิดชอบดังกล่าวรวมไปถึง การทิ้งขยะ และการจอดรถให้ชิดในไม่ล้ำเข้ามาในพื้นที่ส่วนกลาง

"กติกากาในการอยู่ร่วมกันทั้งหมดถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ชาวชุมชน โดยการยึดหลักการมีส่วนร่วม 5 ร่วม คร.สมพร บอกว่าทั้ง 5 ร่วม ชาวชุมชนปทุมวิลเลจ ได้แสดงให้เห็นรูปธรรมในการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำกันมาตั้งแต่เกิดวิกฤติน้ำท่วม การช่วยกันสร้างสะพาน รวมไปถึงการร่วมรับผิดชอบในการทำให้ชุมชนสะอาดด้วยการจ่ายค่าดูแลหมู่บ้านทุกเดือน

▶ ชุมชนถนนปลอดภัย

เมื่อความสะอาดสามารถดึงเอาการมีส่วนร่วมของชุมชนได้แล้ว การก้าวไปสู่เรื่องอื่นๆ ได้ เช่นในเรื่องความปลอดภัยทางถนนซึ่งการจัดระเบียบของชุมชน สามารถคว้ารางวัลจากสภาวิศวกรแห่งประเทศไทยในปี 2551

คร.สมพรบอกว่า ครั้งแรกไม่ได้คิดจะส่งโครงการชุมชนปลอดภัยเข้าประกวดในสภาวิศวกรแห่งประเทศไทย แต่ชุมชนได้พยายามจัดการปัญหาภายในชุมชนเองกันอยู่แล้ว พอศิมีเพื่อนวิศวกรเขาบอกว่าส่งไปประกวด ก็เลยส่งเข้าไป จนได้รางวัลมาให้ชาวบ้านมีกำลังใจ

ย้อนกลับไปถึงปัญหาความปลอดภัยของปทุมวิลเลจ ไม่ได้นิยามเพียงแค่ความปลอดภัยถนน แต่เรื่องปัญหาจราจรในชุมชนก็มีปัญหา เนื่องจากถนนในชุมชนที่คับแคบ มีคนอยู่หนาแน่น และมีคนคาบอคอยู่มากถึง 10% จากประชากรทั้งหมด 900 คน จึงได้เริ่มสำรวจปัญหาพบว่า

ปัญหาการจราจรของปทุมวิลเลจ 1.ปากทางเข้า-ออกเป็นแหล่งพาณิชย์ 2. บ้านแบบทาวน์เฮ้าส์ ถนนแคบ 3. จำนวนรถยนต์ - 300 คัน (บ้าน > 1 คัน) 4. การต่อเติมการรुक้าพื้นที่กลาง 5. มรยทาการขับ การจอดครด 6. ประชากรแฝงที่ขาดความรับผิดชอบ

"แต่ละวันๆ มีรถวิ่งเข้า-ออกนับพันเที่ยว บริเวณทางเข้า-ออกเป็นจุดเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากมีธนาคาร โรงงานเฟอร์นิเจอร์ วินมอเตอร์ไซด์ ประกอบกับถนนหน้าชุมชนที่สร้างใหม่กว้าง 8 เลน รถวิ่งเร็ว และมี U-TURN อยู่ห่างเพียง 100 เมตร จึงมีรถวิ่งย้อนศรเป็นประจำ"

ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งความไม่ปลอดภัยทางถนนที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเวลากับคนเดิน คนขี่ การจอดครด เด็กเล็กในชุมชน ฯลฯ ดังนั้น ชุมชนจึงต้องหาวิธีการสร้างความปลอดภัยที่เหมาะสมตามศักยภาพเนื่องจากชุมชนไม่มีงบประมาณสนับสนุน การดำเนินการที่ผ่านมาได้ ยึดหลัก "การมีส่วนร่วม" ของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

"การรณรงค์ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนไม่ลืม ถ้าใครเข้ามาในชุมชนจะเห็นว่าป้ายเตือนตลอดทุกซอยและทุกแยกของชุมชน" ดร.สมพรบอก

เมื่อได้ปัญหาและข้อมูลแล้วต้องนำมาช่วยกันวิเคราะห์ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการชุมชน จะต้องมาร่วมกันถกเถียง จนได้ข้อสรุป โดยในเรื่องของความปลอดภัย เราจะนำมาแยกกลุ่มเป้าหมายออกมาชัดเจน คือใครบ้างเพื่อให้เห็น ซึ่งก็พบว่ามี 1) ผู้ขับขี่ 2) คนเดินถนน ส่วนในเรื่องของพื้นที่ที่มีภายในชุมชนประกอบด้วย ทางแยก, ทางเลี้ยว พื้นที่จุดแลจุดเสี่ยง 2) ด้านหน้าชุมชน, ถนนใหญ่

นอกจากนี้ต้องวิเคราะห์ไปถึงช่วงเวลาที่ไมปลอดภัยแบ่งเป็น 1) กลางวัน 2) กลางคืน เมื่อวิเคราะห์ปัญหาทั้งหมดได้ ก็นำไปสู่การจัดระเบียบ

หากมาตรการป้องกัน สร้างรณรงค์ปลูกจิตสำนึก และพูดคุยสร้างความเข้าใจกับชุมชน

ดร.สมพร บอกว่า ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะออกมาเป็นมาตรการ ซึ่งก็ต้องค่อยๆ ทำตามลำดับความสำคัญ ถนนในหมู่บ้านก็จัดทำลูกกระบาศจำนวน 8 ตัวเพื่อชะลอความเร็วของรถยนต์ที่วิ่งเข้าออก ทำป้ายเตือน ในจุดหล่อแหลม ป้ายห้ามจอด ป้ายระวังรถสวน รวมไปถึงกระจกนูน ติดตามทางแยก ซึ่งกระจกที่นำมาคิดเป็นกระจกที่ตกไม่แตก เพราะเกรงว่า เด็กชนเอาไปตีแล้วแตกจะเกิดความไม่ปลอดภัย

ในส่วนของผู้ขับขี่รถก็จะประชุมและขอความร่วมมือกับวินมอเตอร์ไซค์ เรื่องการขับช้อย่างปลอดภัย จัดที่จอดให้เป็นระเบียบรณรงค์ให้สวมหมวกกันน็อค ขอประวัติคนขับและประสานกับทางตำรวจ รวมไปถึง พูดคุยกับโรงเรียนและคนขับรถนักเรียนเพื่อเน้นความปลอดภัย ไม่ขับเร็ว ไม่วิ่งย้อนศร เป็นต้น

"สีในการทำป้ายก็จะทำด้วยความพอเพียง ได้รับบริจาคจากเพื่อน ทาสีขาว-แดง ขาว-เหลือง ในจุดห้ามจอด จุดควรวระวัง ตามเสาไฟ บนลูกกระบาศ บริเวณปากทางเข้า-ออกฯ ขอบทาง ทางเลี้ยว ทางแยก เพื่อให้เห็นเด่นชัดทั้งในเวลากลางวันและยามค่ำคืน และมีการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างตามถนน ในซอยและมุมอับให้เพียงพอในยามค่ำคืนเพื่ออำนวยความสะดวกและสะดวกต่อการสัญจร" ดร.สมพรบอก ว่าหลังจากการสร้างการมีส่วนร่วมชุมชนปลอดภัยไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นในชุมชนอีกเลย

▶ **ตั้งธนาคารขยะพึ่งตนเอง**

การพึ่งพาตัวเองของชุมชนปทุมวิลเลจไม่เพียงแค่นั้นในเรื่องของความปลอดภัย

เท่านั้นหากยังรวมไปถึงการต่อยอดจากการรักษาความสะอาดในชุมชนและการจัดระเบียบชุมชนในการทิ้งขยะ นำไปสู่การตั้งธนาคารขยะที่ชาวชุมชน จะแยกขยะเพื่อนำเข้ามาฝากเอาไว้ในธนาคาร บางคนมีเงินฝากในธนาคารขยะมากกว่า สองพันบาท

"เรามีขยะกันมากอยู่แล้วในชุมชน ก็ตั้งเป็นธนาคารขยะขึ้นมา แยกกันวันเปิดทำการธนาคาร ชาวชุมชนก็จะนำมาฝาก" ดร.สมพรบอกว่าครั้งแรกไม่ได้มีแนวคิดจะตั้งธนาคารขยะ เพียงแค่ทำจุดแยกขยะเอาไว้ในชุมชนให้ รถซาเล้งเข้ามาจัดเก็บและนำไปขายกันเอง แต่เมื่อมีโครงการตั้งธนาคารจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจึงเห็นว่ามีประโยชน์ และชาวบ้านเขาก็ทำกันอยู่แล้วเพียงแต่ต้องจัดระเบียบกติกาเพิ่มขึ้นจึงจัดทำเป็นโครงการนำร่องร่วมกับเทศบาล

กติกาของการฝากขยะ ธนาคารขยะมีวันทำการในวันเสาร์ที่3ของเดือนในเวลา 10.00 น ทุกคนจะมีสมุดบัญชีเพื่อฝากขยะ แจ้งประเภทซื้อขายและราคาที่ชัดเจน จัดตั้งคณะทำงานด้านขยะขึ้นมาอีกทีม หากมีผลกำไรจะต้องนำมาปันผลให้กับสมาชิกที่ฝากขยะ การซื้อขายต้องแจ้งราคาล่วงหน้า และราคาจะต้องสูงกว่าราคาตลาด

ดร.สมพร บอกว่า การสร้างกิจกรรมเหล่านี้ คือการสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกันของชาวชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่มีส่วนร่วม ซึ่งกรรมการชุมชนจะต้องยืนยันที่จะหากิจกรรมให้ชาวชุมชนเข้าร่วม ซึ่งก็สามารถลดปริมาณขยะในชุมชนได้เดือนละประมาณ 2 ตันจากเดือนละ40ตัน สร้างรายได้ให้กับชุมชนเดือน 3,000 บาท

หลังการทำโครงการธนาคารขยะได้ไม่นานก็พบว่าขยะที่นำมาทิ้งมีทั้งขยะเปียก

ขยะแห้ง และเศษผลไม้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อได้ จึงทดลองทำโครงการนำหมักชีวภาพ เพื่อใช้จัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วย

"รายได้จากน้ำหมักชีวภาพมีกติกาสัดคนแบ่งปันคนทำงานและสมาชิกอย่างและครึ่ง ขณะนี้ชาวชุมชนสามารถผลิตน้ำหมักขายได้เอง สร้างรายได้พอสมควร"

ดร.สมพร บอกว่า ชุมชนปทุมวิลเลจ ถือเป็นชุมชนสุดท้ายที่เข้าร่วมกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท ในสมัยรัฐบาลที่ผ่านมา จนถึงขณะนี้ไม่มีหนี้สูญ แต่มีรายได้เพิ่มขึ้นมาอีกสามแสนบาท

▶ สะอาดจริงใจ หัวใจความสำเร็จ

หากถ้าชุมชนไหนต้องการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้ ดร.สมพร บอกว่า บทเรียนของปทุมวิลเลจ คือ การนำเอาความสะอาดเป็นตัวตั้งในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างอื่น เพราะเมื่อเราสามารถเก็บค่าบำรุงสาธารณูปโภคได้แล้ว บ้าน สร้างผลงานอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนสะอาดแล้วสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นได้

นอกจากนี้สิ่งสำคัญ คือ ความจริงใจของคณะกรรมการชุมชน ต้องจริงใจและโปร่งใส การทำงานทุกอย่างจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมและแจ้งแต่สมาชิกชุมชนตลอดเวลา โดยกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้ง ไม่ต้องเก่งแต่ให้มาช่วยกันมีความจริงใจสร้างความไว้วางใจให้กับสมาชิกได้

"หากเกิดปัญหาค้างๆในชุมชนต้องเรียกประชุมทันที ต้องมีความยืดหยุ่น และ
ต้องใช้ 5 ร่วม ในการทำงานเพื่อแก้ปัญหา"

ดร.สมพร ยังบอกอีกว่า การทำงานจะต้องเข้าใจความเป็นธรรมชาติของชาว
ชุมชนไม่ไปรบกวนเขาบ่อยจนสร้างความอึดอัดให้สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่าง
ต่อเนื่อง แม้แต่ความสะอาดทุกอย่างต้องทำต่อเนื่อง รณรงค์ปลูกสำนึกก็ต้องทำต่อ
เนื่องด้วยเช่นกัน

หากถามถึงความยั่งยืนของการดำเนินการของ ปทุมวิลเลจ ดร.สมพร บอกว่า
ไม่มีอะไรยั่งยืน ขณะนี้ชาวชุมชนปทุมวิลเลจเข้มแข็ง แต่ในอนาคต จะเกิดอะไรขึ้น
ไม่รู้ได้ แต่ได้สร้างกติกา และสร้างสำนึกร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คำว่า สลัมมา
เยือนซ้ำที่สุด แต่ไม่ได้บอกว่าจะตีแบบนี้ตลอดไป แต่ขอให้ซ้ำที่สุดก็พอแล้ว

ศูนย์วิชาการเพื่อ
ปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.)

